

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
FACULTY OF TOURISM

TourisMICE

FTLRC22

BOŞ ZAMAN VE REKREASYONDA GELECEK TRENDLER KONGRESİ

FUTURE TRENDS IN LEISURE AND RECREATION

PROCEEDINGS BOOK-2

ÖZET METİN BİLDİRİ KİTABI

20 - 21
JANUARY
2022

hacibayram.edu.tr/tourismice

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
FACULTY OF TOURISM

TourisMICE

FTLRC22

**BOŞ ZAMAN VE
REKREASYONDA GELECEK**

TRENDLER KONGRESİ

**FUTURE TRENDS IN LEISURE AND
RECREATION**

**20 - 21 JANUARY
2022**

Özet Metin Bildiri Kitabı

hacibayram.edu.tr/tourismice

Copyright © 2022 Ankara Hacı Bayram Veli University / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

The responsibility of the papers in the congress book belongs to the authors. Editors do not have any responsibility./ Kongre kitabındaki bildirilerin sorumluluğu yazarların kendilerine aittir.
Editörlerin herhangi bir sorumluluğu yoktur.

© All Rights Reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means. / Her hakkı saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü çoğaltılamaz, bir erişim sisteminde saklanamaz veya herhangi bir biçimde veya herhangi bir yolla iletilemez.

Editors/Editörler

Prof. İrfan YAZICIOĞLU (Ph.D.)

Asst. Prof. Şerife Gamze ALBAYRAK

Assistant Editors/Editor Yardımcıları

Seda ERKEKLİ
Hasan Tahsin KAVLAK
Fatoş DEĞİRMENCİOĞLU
Gizem PALA
Damla ERDEM

Printing/ Baskı

Printed in Ankara, Turkey

E-ISBN: 978-605-7893-23-9

Ankara Hacı Bayram Veli University/ Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

**FUTURE TRENDS IN LEISURE&RECREATION CONGRESS (FTLRC22) /
BOŞ ZAMAN VE REKREASYONDA GELECEK TRENDLERİ KONGRESİ
(BRGTK22)**

COMMITTEES / KURULLAR

HONOUR COMMITTEE / ONUR KURULU

Prof. Dr. Yusuf TEKİN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. İrfan YAZICIOĞLU

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm
Fakültesi Dekanı

**CONGRESS ORGANIZING COMMITTEE MEMBERS / KONGRE DÜZENLEME
KURULU ÜYELERİ**

Prof. Dr. Ali YAYLI

Arş. Gör. Seda ERKEKLİ

Prof. Dr. Akyay UYGUR

Arş. Gör. Hasan Tahsin KAVLAK

Prof. Dr. Bilgehan GÜLCAN

Arş. Gör. Fatoş DEĞİRMENCİOĞLU

Prof. Dr. Evren GÜÇER

Arş. Gör. Fulden Nuray KÜÇÜKERGİN

Doç. Dr. Özlem ALTUNÖZ

Arş. Gör. Ayşe Selin DÜLGER

Doç. Dr. H. Dilek SEVİN

Arş. Gör. Gizem PALA

Doç. Dr. Ercan YAVUZ

Arş. Gör. Rabia BÖLÜKBAŞ

Doç. Dr. Üzeyir KEMENT

Arş. Gör. Damla ERDEM

Doç. Dr. Gökhan Kadri YILMAZ

Ph.D. Std. Duygu AKBULUT

Doç. Dr. Hakan KOÇ

Ph.D. Std. Cansu ÖZKAZANÇ

Dr. Öğr. Üyesi Ş. Gamze ALBAYRAK

Ph.D. Std. Avşin AYHAN KAYA

Dr. Öğr. Üyesi M. Cenk BİRİNCİ

Ph.D. Std. Mustafa KARAKAYA

Dr. Öğr. Üyesi Hakan ÇETİNER

Ph.D. Std. Ahmet AKKAYA

SCIENTIFIC COMMITTEE / BİLİM KURULU

Prof. Dr. Çetin YAMAN	SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr. Faik ARDAHAN	AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr. Fatma ARSLAN	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr. Musa GENÇ	GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr. Orhan ULUDAĞ	ULUSLARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr. S. Gül GÜNEŞ	KONYA SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr. Suat KARAKÜÇÜK	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr. Şenol ÇAVUŞ	SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr. Aydın YILMAZER	SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr. Betül BAYAZIT	KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr. Yasuo OHE	CHIBA UNIVERSITY / JAPAN
Prof. Dr. Ali Kemal GÜRBÜZ	BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr. Abdurrahman KIRTEPE	ELAZIĞ FIRAT ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr. Ercan KARAÇAR	SİNOP ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr. Fehmi ÇALIK	SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr. Gülseren YURCU	AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr. Güney ÇETİNKAYA	AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Doç. Dr. Hacer ARSLANKALAY	VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

Doç. Dr. Mehmet DEMİREL

NECMETTİN ERBAKAN
ÜNİVERSİTESİ

Doç. Dr. Murad Alpaslan KASALAK

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

Doç. Dr. Nurgül Tezcan KARDAŞ

SAKARYA UYGULAMALIBİLİMLER
ÜNİVERSİTESİ

Doç. Dr. Özgür YAYLA

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

Doç. Dr. Sedat YÜKSEL

UNIVERSITY OF TECHNOLOGY AND
APPLIED SCIENCES/UMMAN

Doç. Dr. Sağbetullah MERİÇ

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

Doç. Dr. Tennur YERLİSU LAPA

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

Doç. Dr. Yakın EKİN

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

Doç. Dr. Yusuf YILMAZ

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

Doç. Dr. Hüseyin ÇEVİK

ESKİŞEHİR TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

Doç. Dr. Deepanjali SHRESTHA

POKHARA UNIVERSITY SCHOOL OF
BUSINESS / NEPAL

Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül KUTLUK
BOZKURT

KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ

Dr. Öğr. Üyesi Ebru GÖZEN

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

Dr. Öğr. Üyesi Güliz COŞKUN

SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER
ÜNİVERSİTESİ

Dr. Öğr. Üyesi Kadir Faik
KÜÇÜKTOPUZLU

SİİRT ÜNİVERSİTESİ

Dr. Öğr. Üyesi Nagihan Arıcı

KIBRIS BATI ÜNİVERSİTESİ

Dr. Öğr. Üyesi Neslihan Kan
SÖNMEZ

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

Dr. Öğr. Üyesi Okan ÇOLAK

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

Dr. Öğr. Üyesi Songül ÖZER

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

Dr. Öğr. Üyesi Ümit GABERLİ

SIİRT ÜNİVERSİTESİ

Dr. Öğr. Üyesi Yasin KARACA

OSMANİYE KORKUT ATA
ÜNİVERSİTESİ

Dr. Öğr. Üyesi Yenal YAĞMUR

SIİRT ÜNİVERSİTESİ

Dr. Öğr. Üyesi Emrullah TÖREN

KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ

Dr. Öğr. Üyesi Taki Can METİN

KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ

Dr. Bishnu Prasad KHANAL

TOKYO METROPOLITAN UNIVERSITY
/JAPAN

PREFACE/ ÖNSÖZ

Kıymetli Bilim İnsanları,

Bu yıl ilki düzenlenen Boş Zaman ve Rekreasyonda Gelecek Trendleri Kongresi (Future Trends in Leisure & Recreation Congress) bundan önceki kongrelerde olduğu gibi COVID-19 salgınından etkilenmiştir. Bundan ötürü kongrenin çevrimiçi ortamda düzenlenmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bilindiği üzere son yıllarda COVID-19 salgını tüm dünyayı etkisi altına alarak sosyal yaşamda değişikliklere neden olmuştur. Evlere kapanmaların, seyahat kısıtlamalarının, asosyal ortamların artması bireylerin psikolojik ve

fiziksel durumlarını olumsuz etkilemiştir. Sosyal bir varlık olarak insanın bu kriz durumundan bir çıkış noktası olarak rekreasyonu sürekli kullandığı ve eve kapanma dönemlerinde ev içi rekreasyon aktivitelerine katılımın arttığı yapılan akademik çalışmalarca ortaya koyulmuştur. Hatta bu aktiviteler bir rekabet unsuruna dönerek sosyal medya mecraları üzerinden meydan okumalara kadar gitmiştir. Buradan da anlaşılıyor ki iş yaşamında kısalan süreler bireylerin boş zamanlarının artmasına, artan boş zamanların değerlendirilememesi ise psikolojik ve fiziksel olumsuzluklara yol açmaktadır. Bu durumun aksine literatürde yer alan bilgilere göre;dahil olunan her rekreasyon aktivitesi ise bireylerin psikolojik ve fiziksel durumlarını olumlu anlamda geliştirmektedir. Bu noktadan hareketle bu sene “dijital rekreasyon” temasıyla yürütülen bu kongrede sunulacak bildirilerin hem pratik hem de teorik anlamda katma değer oluşturması beklenmektedir. Ortaya atılacak her fikir ve tartışma, rekreasyon özelinde, ülkemiz sosyal ve ekonomik yapısına katkı sağlayacağı gibi rekreasyon akademik camiasına da yeni fikir üretme noktasında ışık tutacaktır. Bu kongrede, COVID-19 salgınının olumsuz etkilerinden sıyrılarak, rekreasyon alanına yeni bakış açılarını tartışmak vesilesi ile bir araya gelmiş bulunuyoruz.

Bu önemli kongrenin düzenlenmesinde bizden desteklerini esirgemeyen Rektörümüz Sayın Prof. Dr. Yusuf TEKİN başta olmak üzere tüm paydaşlarımıza ayrı ayrı teşekkürlerimi sunarım. Bu kongrenin gerçekleşmesinde büyük bir özveri ve emek sarf eden kongre düzenleme ekibine ayrıca teşekkür ederim.

Son olarak kongreye katılarak değerli fikirlerini bizlerle paylaşıp bilime ve uygulamaya yön veren değerli araştırmacılara ve katılımcılara da en samimi duygularıyla şükranlarımı sunarım.

Prof. Dr. İrfan YAZICIOĞLU

Dean of the Faculty of Tourism/ Turizm Fakültesi Dekanı

TABLE OF CONTENTS / İÇİNDEKİLER

İleri Teknoloji Uygulamalarının Sportif Rekreatyonel Faaliyetler Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi

(Evaluation of the Effects of Advanced Technology Applications on Sports and Recreational Activities)

Dr. Öğretim Üyesi Abdullah BİNGÖLBALI.....1

Rekreatyon ve Turizm Alanının Bibliyometrik Analizi

(Bibliometric Analysis of Recreation and Tourism Area)

Dr. Öğretim Üyesi Gözde Seval ERGÜN.....2

Rekreatyonel Açından Helenistik Dönem Kadınlarının Spa (Banyo) ve Güzellik Anlayışlarının İncelenmesi

(Investigation of Spa (Bath) and Beauty Perceptions of Hellenistic Women in Recreational Perspective)

Öğr. Gör. Dr. Mehmet DEĞER, Elifsu KARAAĞAÇ.....4

Espor İzleyicileri Motivasyon Ölçeğinin Türkçe Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

(Turkish Adaptation of Esports Audiences Motivation Scale: Validity and Reliability Study)

Arş. Gör. Ecenur YILMAZ, Ayberk KORKMAZ, Doç. Dr. Hüseyin ÇEVİK.....7

Sportif Rekreatyon Politikalarında Spor Federasyonlarının Rolü

(The Role of Sports Federations in Sports Recreation Policies)

Merve Nur ÇAĞLAYAN, Dr. Öğretim Üyesi Hakan ÇETİNER.....9

Büyük Spor Organizasyonlarının Turizme Katkısı

(Contribution of Major Sports Organizations to Tourism)

Araştırmacı Yasin TAŞKINÖZ, Dr. Öğretim Üyesi Şerife Gamze ALBAYRAK.....12

Gelecek Teknolojisinin Sürdürülebilir Rekabet Avantajına Etkisi: Ticari Rekreatyon İşletmeleri

(The Effect of Future Technology on Sustainable Competitive Advantage: Commercial Recreation Enterprises)

Prof. Dr. Kerem Yıldırım ŞİMŞEK, Aylin İLKAY, Elif MAMAŞ.....14

Rekreatyonun Geleceği: Metaverse Evreni Hakkında Epistemolojik Bir Araştırma

(The Future of Recreation: An Epistemological Study of the Metaverse Universe)

Dr. Öğretim Üyesi Ferhat ÜSTÜN, Arş. Gör. Nazlı Deniz ÖZ, Yunus Emre DEMİRCİ, Sezer AKBABA, Mehmet Akif GÜRBÜZ17

Bir Zamanlar Elektronik Boş Zaman Faaliyetleri: Atari, Tetris, Sanal Bebek, Playstation

(Once Upon a Time Electronic Leisure: Atari, Tetris, Virtual Baby, Playstation)

Dr. Öğretim Üyesi F. Kübra AYLAN19

Geçmişten Günümüze Rekreasyonun Evrimi

(Evolution of Recreation from Past to Present)

Arş. Gör. Beste Nisa MERİÇ, Doç. Dr. Sağbetullah MERİÇ.....22

Mobil Oyun Motivasyonu Ölçeği (MOMÖ) Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması

(Validity and Reliability Study of the Mobile Game Motivation Scale (MOME))

Dr. Öğretim Üyesi Ferhat ÜSTÜN, Arş. Gör. Nazlı Deniz ÖZ.....24

Akıllı Turizm Destinasyonlarının Dünü, Bugünü ve Geleceği: Bibliyometrik Bir Analiz

(Past, Present and Future of Smart Tourism Destinations: A Bibliometric Analysis)

YÖK 100/2000 Doktora Bursiyeri Tuğba Betül ÖZAV..... 25

Kahramanmaraş EXPO 2023 Alanının Rekreasyon ve Turizm İşletmeciliği Kapsamında Değerlendirilmesi

(Evaluation of Kahramanmaraş EXPO 2023 Area within the Scope of Recreation and Tourism Management)

Dr. Öğretim Üyesi Mehmet POLAT27

Türkiye’de Hanehalkı Tüketim Harcamasında Eğlence ve Kültürün Payı

(The Share of Entertainment and Culture in Household Consumption Expenditure in Turkey)

Araştırmacı Ertunç ÇELİK, Dr. Öğretim Üyesi Şerife Gamze ALBAYRAK.....30

Ekolojik Turizm Bağlamında Rekreatif Etkinlikler: Hazım Dağlı Tabiat Parkı Örneği

(Recreational Activities in the Context of Ecological Tourism: The Case of Hazım Dağlı Nature Park)

Dr. Öğretim Üyesi Gönül GÖKER.....33

Kampüste Senin İçin Ne Var? Kampüs Rekreasyonu Etkinliklerinin Katılımcı Görüşleri ile Değerlendirilmesi

(What's On Campus For You? Evaluation of Campus Recreation Activities with Participant Opinions)

Arş. Gör. Özlem YALÇIN KİŞİ, Arş. Gör. Nazlı Deniz ÖZ, Arş. Gör. Mustafa ARICI.....36

Okul Dönemi Mülteci Çocukların Ötekileştirilmesinin Önlenmesinde Rekreatif Etkinliklerin Önemi Üzerine Ontolojik Bir Araştırma

(An Ontological Research on the Importance of Recreational Activities in Preventing the Marginalization of Refugee Children in School Period)

Dr. Öğretim Üyesi, Ferhat ÜSTÜN, Arş. Gör. Nazlı Deniz ÖZ, Sezer AKBABA, Yunus Emre DEMİRCİ, Mehmet Akif GÜRBÜZ37

Rekreatif Faaliyet Alanlarının Üniversite Tercihlerine Yönelik Etkisi

(The Effect of Recreational Activity Areas on University Preferences)

Dr. Öğretim Üyesi Muhammet Cenk BİRİNCİ, Arş. Gör. Dr. Sevim KÜL AVAN39

Özel Gereksinimli Bireye Sahip Ailelerinin Yaşadıkları Sorunların Boş Zaman Tutumlarına ve Rekreatif Aktivitelere Olan Katılımlarına Etkisi

(The Effects of the Problems of Families of Individuals with Special Needs on their Leisure Attitudes and Their Participation in Recreational Activities)

Dr. Öğretim Üyesi Mert ERKAN, Osman Göktuğ KOÇAK, Ayşe Begüm ILIKCAN, Tülin KARANFİL44

Rekreasyon Çalışmalarında Mevcut Araştırma Eğilimi ve Alanın Geleceğine Genel Bakış (Current Research Trend in Recreation Studies and an Overview of the Future of the Field)

Dr. Burcu KOÇ46

Esport Turizmine İlişkin Yapılan Çalışmaların Bibliyometrik Profili

(Bibliometric Profile of Studies on Esports Tourism)

Doç. Dr. Ece KONAKLIOĞLU, Caner YENİSOY50

Dijital Turizmde Sanal Rekreasyon Uygulamalarının Akıllı Kentler Üzerinden İncelenmesi

(Investigation of Virtual Recreation Applications in Digital Tourism through Smart Cities)

Dr. Öğretim Üyesi Züleyhan BARAN, Doç. Dr. Şükran KARACA55

Rekreasyon Olanaklarının Mekansal Analizinde Rod-Ahp-Cbs Birleşik Modeli

(Rod-Ahp-Cbs Combined Model in Spatial Analysis of Recreation Opportunities)

Doç. Dr. Rukiye Duygu ÇAY, Dr. Fatma AŞILIOĞLU58

Uluslararası Alanyazında Yayımlanmış Boş Zaman ve Serbest Zaman Kavramlarına İlişkin Çalışmaların Bibliyometrik Analizi

(Bibliometric Analysis of Studies on the Concepts of Leisure and Leisure Published in the International Literature)

Dr. Zehra BULUT, Berkan BAŞAR, Doç. Dr. Üzeyir KEMENT62

Deneyimsel Pazarlamannın Turistlerin Tekrar Ziyaret Etme Niyetine Etkisi

(The Effect of Experiential Marketing on Tourist Revisit Intent)

Melisa Nur ÇELİK 66

Turizm Akademisyenleri ve Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Dair Görüşlerinin

Metaforlar Aracılığıyla Değerlendirilmesi: Uzaktan Eğitim Eğitimden Uzak Mı?

(Evaluation of Tourism Academics and Students' Views on Distance Education through Metaphors: Is Distance Education Far From Education?)

Öğr. Gör. Dr. Murat GÖRAL, Öğr. Gör. Aziz BÜKEY 69

Türkiye'nin Ekorekreasyon Tutumunun Üst Ölçekli Politika Belgeleri Kapsamında Değerlendirilmesi

(Evaluation of Turkey's Eco-recreation Attitude in the Scope of Upper-Scale Policy Documents)

Nermin Merve YALÇINKAYA..... 74

Toplumsal Cinsiyet Olgusu Çerçevesinde Turistik ve Rekreatyonel Hizmet Sektöründe Kadının Yeri

(The Place of Women in the Touristic and Recreational Service Sector in the Framework of Gender)

Avşın AYHAN KAYA..... 77

Serbest Zaman Nostaljisinin Serbest Zaman Motivasyonuna Etkisi

(The Effect of Leisure Nostalgia on Leisure Motivation)

Mustafa A. DEMİREL, Dr. Muhammet VAPUR, Doç. Dr. Ercan YAVUZ, Öğr. Gör. İbrahim AYDIN 80

Engelli Spor Politikaları Kapsamında Paralimpik Oyunlarına Bakış

(Overview of Paralympic Games in the Scope of Disabled Sports Policies)

Buse KARADAŞ, Dr. Öğretim Üyesi Hakan ÇETİNER..... 83

Espor Bileşenleri Derleme Çalışması

(Esports Components Compilation Study)

Dr. Öğretim Üyesi Mert ERKAN, Eyüp Furkan GÜMÜŞ..... 86

Sedanter Yaşam Tarzı, Rekreatyonel Etkinlikler ve Sağlıklı Yaşam

(Sedentary Lifestyle, Recreational Activities and Healthy Living)

Dr. Öğretim Üyesi Yakup ÖZTÜRK..... 87

Z Jenerasyonunda Dijital Oyun Oynama Motivasyonu

(Digital Gaming Motivation in Gen Z)

Dr. Öğretim Üyesi Mert ERKAN, Prof. Dr. Kerem Yıldırım ŞİMŞEK, Eyüp Furkan GÜMÜŞ 88

Rekreasyonel Fiziksel Aktivite ve Zararlı Alışkanlıkların Ergen Bireylerin Şiddet Algısı Üzerindeki Etkisi

(The Effect of Recreational Physical Activity and Harmful Habits on Perception of Violence in Adolescents)

Arş. Gör. H. Suat AKSU, Dr. Öğretim Üyesi Fatih VAROL**89**

Türkiye'ye Seyahat Eden Turistlerin Çekici Seyahat Motivasyon Faktörleriyle Demografik Özelliklerinin Karşılaştırılması

(Comparison of Attractive Travel Motivation Factors and Demographic Characteristics of Tourists Traveling to Turkey)

Dr. Öğretim Üyesi Nil KONYALILAR**90**

Sosyal Medyada Turistlerin İlgisini Ne Çekiyor? Türkiye-Yunanistan Destinasyonları Üzerine Göstergibilimsel Bir Analiz

(What Attracts Tourists on Social Media? A Semiotic Analysis on Turkey-Greece Destinations)

Arş. Gör. Gizem DURAN, Arş. Gör. Damla ERDEM, Doç. Dr. Ece KONAKLIOĞLU**91**

Bilgilendirici ve Beceri Geliştirici Boş Zaman Aktivitelerine Katılım, Stres ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki

(The Relationship Between Stress and Life Satisfaction, Participating in Informative and Skill-Developing Leisure Activities)

Öğr. Gör. Dr. Türkan Nihan SABIRLI, Doç. Dr. Serdar KOCAEKŞİ, Doç. Dr. Ayşe Feray ÖZBAL, Doç. Dr. Hüseyin ÇEVİK**92**

Ev Hanımlarının Facebook Kullanım Amaçlarının Ve Bağımlılık Düzeylerinin İncelenmesi

(Investigation of Facebook Usage Purposes and Addiction Levels of Housewives)

Doç. Dr. Müge AKYILDIZ MUNUSTURLAR, Doç. Dr. Süleyman MUNUSTURLAR.....**93**

Rekreasyonel Alanlarda Piezoelektrik Malzeme Kullanımının Yararları

(Benefits of Using Piezoelectric Materials in Recreational Areas)

Doç. Dr. Buket ÖZDEMİR IŞIK.....**94**

Planlı Davranış Teorimi Kapsamında Üniversite Öğrencilerinin Turistik Aktivitelere Katılım Motivasyon Düzeylerinin Ölçülmesi

(Measuring the Motivation Levels of University Students to Participate in Touristic Activities within the Scope of My Planned Behavior Theory)

Dr. Öğretim Üyesi Mert ERKAN, Doç. Dr. Süleyman MUNUSTURLAR, Osman Göktuğ KOÇAK**96**

Oryantiring ve öp Topla-Koş (Plogging) Eko Rekreasyon Faaliyetleri İçin Dijital Oyun Modeli Geliştirme

(Developing a Digital Game Model for Orienteering and Plogging Eco Recreation Activities)

Büşra KAYA, Olcay GÜDEK, Prof. Dr. Selma MEYDAN UYGUR 97

Kentsel Planlamada Rekreatif Yeşil Alanların Rolü

(The Role of Recreational Green Spaces in Urban Planning)

Prof. Dr. Akyay UYGUR, Nahide Betül ÖZKAN 98

Sürdürülebilir Ziyaretçi Yönetimine İlişkin Marmaris Destinasyonuna Yönelik Nitel Bir Araştırma

(A Qualitative Study on the Destination of Marmaris on Sustainable Visitor Management)

Derya ÇETİNOĞLU, Prof. Dr. Selma MEYDAN UYGUR 99

Determining The Opinions Of Travel Agency Customers On Customer Relationship Management Activities, Perceived Value, Satisfaction And Loyalty In The Covid 19 Process

Dr. Anıl Onur MERCANOĞLU, Aktem ADIGÜZEL, Hilal ÖZTAŞ 100

Participation Of Intensive Care Nurses In Recreational Activities During The Covid-19 Pandemic

Dr. Anıl Onur MERCANOĞLU, Aslı ASAN, Mehmet Emin YASİN 102

Post Pandemic Changes on Culinary and Gastronomy

Dr. Timuçin TÜMERKAN, Lecturer Dr. Elif Tuğçe AKSUN TÜMERKAN 104

SUMMARY PAPERS / ÖZET BİLDİRİLER

İleri Teknoloji Uygulamalarının Sportif Rekreatif Faaliyetler Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi

Dr. Öğretim Üyesi Abdullah BİNGÖLBALI*

Fırat Üniversitesi

abingolbali@firat.edu.tr

Orcid: 0000-0003-4935-2480

Özet

Giriş: Bir sektör olarak spor, çağımızda çok büyük bir hızlı gelişen ve giderek daha da büyüyen sektörlerin başında gelmektedir. Özellikle sanayinin gelişmesi ve insanların artan boş zamanları sonrası spor, pek çok ülkenin en önemli gelir kaynaklarından biri haline dönüşmüştür. Klasik spor yapısındaki faaliyetlere alternatifler sunmak amacı ile gelişen Rekreatif kavramı, yavaş yavaş bir sportif hareketliliğe dönüşmüş ve uzun vadeli programlarla insanların ruhsal, fiziksel ve sosyal gelişiminin sağlanmasına, çevre ve toplumsal değerlere saygı ve çevreyle bütünleşmeyi ifade etmeye başlamıştır. Şehir hayatının yoğunluğu, yaşanan doğal felaketler ve salgın hastalıkların insanlar üzerinde meydana getirdiği psikolojik ve sosyal yıkımlar, insanların doğayla iç içe olabilecekleri ve sportif amaçlı zaman geçirilebilecekleri rekreatif alanlarına olan ihtiyacı giderek artırmıştır. Bu nedenle insanlar çeşitli alternatiflere yönelmekte spor ve tabiatla birlikte olarak beden ve ruh sağlıklarına katkı sunmak istemektedirler. Son yıllarda doğa turizmi en çok ilgi gören serbest zaman aktivitelerinden biri haline gelmiş, bu da doğada yapılan serbest zaman faaliyetlerinde çok büyük artışa neden olmuştur. Ancak pek çok yer spor amaçlı rekreatif aktiviteler için sahip olduğu potansiyelin farkında olamamaktadır. Aynı zamanda bu tür aktivitelerde bulunmak isteyenlerde nerelerde hangi tür faaliyetlerin yapılabileceği konusunda yeterli bilgiye ulaşmakta sorunlar yaşayabilmektedirler. Bu nedenle sportif rekreatif alanlara sahip yerlerin özelliklerinin önceden belirlenmesi hem bu yerleri kullanacaklar için ve hem de buraların bilinirliği açısından önem arz etmektedir.

Amaç: Yerleşim yerlerinin sahip olduğu sportif amaçlı rekreatif faaliyet alanlarının ileri teknoloji uygulamaları sayesinde belirlenmesinin bu faaliyetler üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi ve bunun öneminin kavranmasını sağlamak amaçlanmıştır. Ayrıca bu ileri teknolojilerin neler olduğu ve nasıl kullanıldığı, Dünyada ve ülkemizdeki uygulamaları ve bunun alana sunacağı katkıların ortaya çıkarılması hedeflenerek böyle bir çalışmanın yapılması planlanmıştır. **Metod:** Araştırmanın amacına uygun olarak nitel araştırmalar için veri toplama yöntemlerinden doküman incelenmesi yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yapılarak değerlendirilmiş olup konu hakkında daha çok kaynağa ulaşılması hedeflenmiştir.

Sonuç: Teknolojik imkânların hızla gelişmesi ve birçok alanda kullanılıyor olmaları her alanı etkilediği gibi sportif rekreatif faaliyetlerin de şekillenmesi ve yaygınlaşması üzerinde oldukça önemli etkilerinin olduğu söylenebilir. Özellikle şehirlerde beton yığınları ve kalabalık insan grupları arasına sıkışan kitlelerin tabiatla başa kalabilecekleri ve aynı zamanda da istedikleri serbest zaman etkinliklerini yapabilecekleri ortam arayışları gündün güne artmakta ve rağbet görmektedir. Durum böyle olunca tabiatla iç içe ve gerek sportif ve gerekse başka rekreatif aktivitelerin yapılabileceği yerlerin tespit edilmesi ve bu yerlere nasıl ulaşılacağı, özellikleri ve nelerin yapılabileceği konusunda fikir vermek amacı ile ileri teknoloji uygulamalarının kullanılması önem arz etmektedir. Bu tür yerlerin bilinirliğinin artması hem buralara ve hem de ülkelere ekonomik ve sosyal açıdan pek çok yararlar sağlayacaktır. **Öneriler:** Sportif rekreatif aktivitelerin yapılabileceği yerlerin ileri teknolojik imkânlar kullanılarak önceden tespit edilmesi sayesinde; Kırsal kesimin canlanması ve göçün engellenmesi sağlanabilir. Ülkelerin ve yörelerin tanıtımına çok fazla kaynak ayrılmadan tanıtımları yapılabilir. Özellikle turizmin canlanması ve gelirlerinde artış sağlanarak ülke ve yöre bazında ekonomik kazanç sağlanabilir. İnsanlarda ve özellikle gençlerde doğa bilinci, tabiata sahip çıkma ve iyi bir vatandaş olma konusunda bilinçli hareket etmeye sevk edebilir. Sosyolojik ve psikolojik açıdan çok bunalan günümüz insanlarına değişik alternatifler sunarak içinde buldukları olumsuz durumdan kurtararak moral, motivasyon ve verimliliklerinde artışa yol açabilir.

Anahtar kelimeler: Spor, Rekreatif, İleri Teknoloji, Coğrafik Bilgi Sistemleri, Doğa.

* **Sorumlu yazar:** *Abdullah Bingölbali*

Rekreasyon Ve Turizm Alanının Bibliyometrik Analizi

Dr. Öğr. Üyesi Gözde Seval ERGÜN*
Akdeniz Üniversitesi
gates@akdeniz.edu.tr
Orcid: 0000-0002-5697-626X

Özet

Son yıllarda yapılan araştırmalar boş zaman kullanımının toplumsal refahı ve yaşam kalitesini yükseltme açısından ne denli önemli olduğunu göstermektedir (Stella, 2021; Powers, vd., 2021). Bununla birlikte, boş zamanın birçok disiplinle ilişkili yapısından dolayı farklı yaklaşımlarda ele alınmaktadır (Neulinger, 1974; Cross, 1990; Murphy, 1974). Boş zamanın etkili bir şekilde kullanımını ifade eden rekreasyon ise içinde bulunulan yüzyılda önemini giderek hissettirmektedir. Öyle ki, 21. yüzyılda, çalışma saatlerinin kısalması, teknolojik gelişmeler, kentleşme gibi nedenler insanların rekreasyona duydukları ihtiyacı arttırmıştır (Karaküçük, 2001). Yapılan çalışmalar, rekreasyona katılan bireylerin kendilerini gerçekleştirmelerine katkıda bulunduğuna işaret etmektedir (Passmore & French, 2001). Artan önemi ile birlikte rekreasyon ve turizm alanında yapılan çalışmaların da buna bağlı olarak hız kazandığı söylenebilir. Bu noktadan hareketle bu araştırmada rekreasyon ve turizm alanının ilgili veri tabanında yayımlanan rekreasyon ve turizm temalı makale çalışmaları bibliyometrik açıdan incelenmiştir.

Bibliyometrik çalışmalar, seçilen bir konunun bütüncül bir resmini çizmek için son zamanlarda oldukça popüler hâle gelmiştir. Bibliyometri, bir kütüphane, arşiv veya alanyazında yer alan materyal ve hizmetlerin kullanım kalıplarının incelenmesi ve belirlenmesi amacıyla matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin kullanılması; belirli bir bilimsel alanın tarihsel gelişiminin yayınlar, yazarlar ve kullanım açısından analiz edilmesi olarak ifade edilebilir (Toker, 2021). Bu bağlamda, söz konusu araştırmaya dair incelenen çalışmaların veri tabanına karar verilirken alandaki en seçkin veri tabanı araştırması yapılmıştır. Yapılan inceleme sonucunda Web of Science (WOS) ve Scopus veri tabanlarının en nitelikli çalışmaları yayımlayan veri tabanı oldukları tespit edilmiştir. Her iki veri tabanında benzer çalışmaların yayımlandığı ve belirli makalelerin duplikasyon oluşturabileceği kaygısından dolayı ilgili veri tabanlarından bir tanesinin seçilmesine karar verilmiştir. İnceleme sonucunda Scopus veri tabanının kullanılmasının daha uygun olacağı düşünülmüştür. Zira WOS'dan ziyade Scopus veri tabanı kapsamının daha geniş olduğu bilinmektedir (Martin vd., 2018).

Çalışmaya ait veriler elde edilirken 11.11.2021 tarihinde Scopus veri tabanında 'rekreasyon ve turizm' anahtar kelimeleri kullanılarak bir tarama yapılmıştır. Elde edilen verilerde turizm ve rekreasyon literatürünün ulaştığı sınırın belirlenmesi amacıyla yalnızca turizm temalı çalışmalar kullanılmıştır. Ek olarak anahtar kelimelerde kullanılan kelimelerin kapsamının ve başlıklarda en fazla tercih edilen konuların belirlenmesi amacıyla uluslararası yazım dili kabul edilen İngilizce metinler ile çalışma sınırlandırılmıştır.

Elde edilen verilerin değerlendirilebilmesi için bibliyometrik analiz için hazırlanmış olan R bibliyometrix (Aria ve Cuccurullo, 2017) yazılımı kullanılmıştır. Zira, nicel bibliyometrik analiz için bir dizi araç sağlayan yeni bir bibliyometrik teknik olan 2017'de R dilinde geliştirilen Bibliometrix R paketi esnek ve bir dizi başka istatistiksel ve grafiksel paketi entegre etme imkânı mevcuttur (Jiangang vd., 2020).

Anahtar kelimeler: Turizm, Rekreasyon, Bibliyometri, R Studio.

* **Sorumlu yazar:** Gözde Seval Ergün

Kaynakça

- Aria, M., ve Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of Informetrics*, 11(4), 959-975.
- Cross, G. A (1990). *Social history of leisure since 1600*. State College PA: Venture Publishing
- Jiangang, S. Kaifeng, D. Guangdong, W. Rui, Z. & Xiaowei, F. (2020). Comprehensive metrological and content analysis of the public–private partnerships (ppps) research field: a new bibliometric journey. *Scientometrics*. 124, 2145–2184.
- Karaküçük, S. (2001). *Rekreasyon*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Martín-Martín, A., Orduna-Malea, E., Thelwall, M. and López-Cózar, E. D. (2018). Google Scholar, Web of Science, and Scopus: A systematic comparison of citations in 252 subject categories. *Journal of Informetrics*, 12(4), 1160-1177.
- Murphy, J.F. (1974). *Concepts of Leisure: Philosophical Implications*. New Jersey: Prentice-Hall
- Neulinger, J. (1974). *Psychology of Leisure*, çev: Charles C. Thomas, Springfield, Illinois.
- Passmore A., French D. (2001). Development and administration of a measure to assess adolescents' participation, *Adolescence*, 36 (141), 67-75.
- Powers, S. L., Pitas, N. A., Barrett, A. G., Graefe, A. R., & Mowen, A. J. (2021). Local policy-makers' community priorities and perceived contributions of parks and recreation. *Journal of Park and Recreation Administration*, 39 (3), 37-54.
- Stella, R. (2021). How can recreation improve one's quality of life?. University Presentation Showcase Event. 20. <https://encompass.eku.edu/swps/2021/graduate/20>
- Toker, A. (2021). Publish or perish! Where are recreation management studies are heading? A bibliometric evaluation. *Journal of Turkish Tourism Research*, 5(3): 2107-2126.

Rekreasyonel Açıdan Helenistik Dönem Kadınlarının Spa (Banyo) Ve Güzellik Anlayışlarının İncelenmesi

Öğr. Gör. Dr. Mehmet DEĞER*
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
mehmet.deger@hbv.edu.tr
Orcid: 0000-0002-6106-3975

Elifsu KARAAĞAÇ
Anadolu Üniversitesi
elifsukaraagac023@gmail.com
Orcid: 0000-0001-9227-9325

Özet

Güzellik ve beğenilme arzusu insanların yaratılması ile başlamıştır. İnsanlar ilk çağlardan itibaren çevrelerine güzel görünmek, beğenilmek ya da farklı amaçlar için yapılan dans, tiyatro, festival, dini törenler, eğlenceler ve sihirbazlık gösterileri gibi çeşitli rekreasyon etkinliklerinde süslenmişler ve süslenmeyi adeta bir sanat haline getirmişlerdir. Rekreasyon kişinin boş zamanında yaptığı, öncelikle keyif, haz ve memnuniyet veren, gönüllü katılımın olduğu, bireyi fiziken ve ruhen yenileyen faaliyetler olarak tanımlanabilir (Pigram,1983, s. 3). Bu bağlamda kadınların boş zamanlarında yaptıkları güzellik, kozmetik, spa ve süslenme alışkanlıkları da rekreasyon açısından değerlendirilebilir. Kadınlar antik çağlardan bu yana çeşitli amaçlarla değişik yöntemler ve materyaller kullanarak süslenmişlerdir. Antik çağlarda kadınların süslenmek amacıyla çeşitli eşyalar kullandıkları ve bu eşyalar arasında tunç aynalar ve cımbızlarında bulunduğu, uzun saçları toplamak için kemik ve tunçtan yapılmış saç ve giysi broşları ve iğnelerinin bulunduğu ve bunların günümüz kadınlarınca da kullanıldığı, pişmiş toprak koku şişeleri ile küçük sandıklarında yine antik çağ kadınlarına özgü kozmetik türü eşyalar olduğu yapılan arkeolojik kazılarda belirtilmiştir (Pasinli,1993,s.184; Karagöz,1993, s.184). İnsanlar antik çağdan itibaren beden ruh temizliğine önem vermiş, sağlıklı, kaliteli ve uzun bir yaşam sürme isteği içerisinde olmuşlardır. Bu amaçla doğanın sunduğu nimetlerden yararlanma yolları aramışlardır. Çamur ve sıcak su banyolarını keşfetmiş, deniz suyu ve kaynak suları pek çok hastalığı iyileştirmek amacıyla kullanmışlardır(Iskhakova,2010,s.5).Yunan kültürü güzellik ve kişisel bakım açısından günümüz toplumunun bakım ritüellerinin tarihsel gelişimini incelemek açısından önemli kaynakların başında gelmektedir. Yunan tarihi araştırmacılar tarafından bölümlere ayrılrsa da MÖ 4. yy ikinci çeyreği sonrası Büyük İskender'in tahta geçmesi, sonrasında Doğu Seferi'ne başladığı MÖ 334 yılı (veya Pers İmparatorluğu'na son verdiği MÖ 331 yılı) ile son Helenistik Krallık olan Ptolemaiosların Actium Savaşı sonrası tarih sahnesinden silindikleri MÖ 30 yılı arasındaki yaklaşık 300 yıllık zaman dilimi, "Helenistik Dönem" olarak adlandırılmaktadır (Tekin, 2019,s.10). Helenistik Dönem ile birlikte Yunan coğrafyasına yeni ticari pazarlar açılmış ve doğu batı arasında bir sentez kültür oluşmasına yol açmıştır. Bu oluşum sanat ve bilim alanında yeni akımlarında doğmasına sebep olmuştur. Bunun sonucunda farklı kültürlerinde etkisi ile döneme özgü sanat anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu anlayış doğal olarak dönem insanların sosyal yaşamlarını da etkilemiştir. Güzellik, bir nesnenin, öznde haz veya beğeni duygusu oluşturmaya denilmektedir. Güzellik duygusu her insanda bulunmasına karşın, güzellik olgusunu felsefi bir problem olarak ilk kez Yunan filozofları tarafından tartışılmıştır. Önceleri güzellik de din olgusu içinde ele alınmış, sonra Pythagoras'la birlikte güzellik bir kavram niteliği kazanmaya başlamış ve güzel olanın uyumluluk demek olduğu ifade edilmiştir. Herakleitos, bu uyumun zıtlıklarla sağlanabileceğini söylemiştir. Empedokles, güzellikle sevgi-aşk arasında ilgi kurup, konuya farklı bir bakış açısı kazandırmıştır. Demokritos, güzeli doğada değil insanda aramak gerektiğini söylemiş; Sokrates bunu geliştirip asıl güzelliğin ruh güzelliği olduğunu vurgulamıştır. Aristoteles ise kendisinden önce kabul edilen orantı, simetri, uyumluluk gibi güzellik ölçülerine büyüklüğü de dâhil ederek, yücelik kavramını ortaya atmıştır(Özden, 2002, s.61). Antik Yunan'da güzellik tanrıça Afrodit'le özdeşleştirilmiştir. Eski Yunanlıların inancına göre Afrodit denizköpüğünden çıkan aşk, güzellik ve hayat tanrıçasıdır. Romalılar buna, Venüs derler (Yavuz ve Özer, 2019, s.411). Antik Yunan'daki bu güzellik anlayışı heykelerde de kendisini göstermiştir. Antik Yunan heykelleri evrensel kadın ve erkek anatomisini matematiksel oranları ve ideal ölçülere uygun olarak şekillendirilmiştir (Seçkin ve Bülbül,

* Sorumlu yazar: Mehmet Değer

2020, s.7) Vücutun tüm bölümleri geometrik anlamda oran ölçülerine uygun olarak yapılmıştır. Doğru vücut oranları figürün parçalarıyla ifade edilmiştir. Yüz toplam boyun 1/ 10 iken kafa oranı 1/ 8 oranındadır (Eco,2006,s.74). Kanon denilen insan figürünün ideal oranlarını veren ölçü sistemi olarak kabul edilen bu oran günümüzde mankenlerinin de ideal güzellik ölçüsü olarak kullanılmaktadır. Kozmetik kelimesi; Antik Yunanca'da kosmos ('κόσμος') (çeki düzen verme) kelimesinden türeyerek kosmeo (κοσμέω) (düzenlemek, hazırlamak), kosmetes (κοσμητής) (düzenleyici); Latince ise 'Cosmēta' (birini süsleyen kimse) olarak kullanılmıştır (İpek, 2019, s.4). Antik Yunanistan'da kadınların yüzlerini kurşun tozlarıyla veya tebeşir kullanarak beyazlattıkları ve kehribar killerden yaptıkları ham rujları kullandıkları bilinmektedir. Rujlar kırmızı demir oksit, kehribar killeri, balmumu ve zeytinyağı kullanılarak yapılırdı. Göz farları ise odun kömürü ve zeytinyağı karıştırılarak hazırlanırdı. Bu dönemde soluk bir cilt saygınlık ve güzellik işaretiydi. Kadınlar bu dönemde cilt lekelerini gidermek için sirkeden, cilt yaralarını iyileştirmek için ise sarı kantaron yağından faydalanmışlardır (Karakoç, 2017, s.39).Antik Yunan'da tedavi ve iyileştirme tanrısı olan Asklepeios'un sağlıklı yaşam ve rekreasyonla ilgili beş tavsiyesi bulunmaktadır. Bunlar; az yemek yemek, yürüyüş ve egzersizler yapmak, şarap ve içkiden uzak durmak, araba gezintileri yapmak ve masaj yaptırmaktır (Kanbir, 2008, s.4).Antik dönemde Yunanlılar zeytinyağıyla karıştırılan güzel kokulu otlarla masaj yağları hazırlıyorlardı. Köleler kollarında asılı kaplar içinde hazır bulunan bu yağlarla banyodan sonra efendilerine oarak masaj yapıyorlardı. Homeros, ünlü İliada ve Odessa destanlarında kahramanların yıkandıktan sonra vücutlarını güzel kokulu yağlarla ovduklarını belirtmiştir (Kanbir, 2008, s.3). Yunan kadınları, evlerinde banyo varsa kendi banyolarında; yoksa halk hamamlarında yıkıyorlardı (Turan, 2016, s.3). Sabun o dönem olmadığından vücut temizliği için özel bir yağ kullanılır ve bu işi köleler vücutu strigil ile kazıyarak yapardı(Aytaçlar ve Aloğlu, 2018, s.5) Saçlarını su içine biberiye konularak hazırlanan karışımlar kullanarak duruluyorlardı. Biberiye kan dolaşımını artırmakla kalmıyor, aynı zamanda saçlarda kirin birikmesini engelleyerek saçları derinlemesine temizliyordu (Karakoç, 2017, s.117). Yıkınmanın dışında her sabah saçlarına bir çeşit yağ sürerlerdi. Bu yağın nasıl bir içeriğe sahip olduğu ve hangi amaca yönelik kullanıldığı bilinmemektedir (Turan, 2016, s.3). Yunan kadınları ciltlerinin daha güzel ve berrak görünmesi için zeytinyağı ve bal karışımından oluşan cilt maskesi kullanıyorlardı (Karakoç, 2017, s.117). Eski Atina'da halk genellikle evlerinde banyo yapıyordu. Eğer ev yeterince büyükse ayrı bir banyosu bulunur ve buda sıcak suyun taşınmasını kolaylaştırmak için mutfağın yakınında yer alırdı. Ancak soğuk su ile banyo yapılması da normal karşılanıyordu. Hatta sıcak banyo alışkanlığının gelişmesi ve bu amaçla hamamlara gidilmesi geç 5.yüzyılda eleştirilen bir konudur. Banyo küvetleri pişmiş topraktandır bir tarafı diğerinden yüksek ve sadece içine oturulacak büyüklüktedir. Ayakta yıkanma ise bir leğen veya kaide üzerinde yapılıyordu (Deighton, 1995. Çev: Ersoy, 2000, s. 57). M. Ö. 500'lerde Yunanistan' da bilim adamları sıcak ve termal su bulunan açık banyolarda buluşuyorlar ve burada "felsefe" konularında rekreasyonel olarak fikir alışverişinde bulunuyorlardı. Ayrıca Yunanlıların buhar banyolarını da çok beğendikleri bilinmekteydi (Spawellnessturkey.net). İnsanlık tarihinin ortak kültürel mirası olan Helenistik döneme ait Spa (banyo) ve Güzellikle ilgili literatür incelendiğinde, bu alanla ilgili yeterli güncel çalışmaların olmadığı fark edilmiştir. Bu çalışma rekreasyonel bakış açısıyla nitel araştırma yöntemi olan kaynak taraması yöntemiyle Helenistik dönem kadınlarının Spa, banyo ve güzellik anlayışlarını kavramsal açıdan incelemek amacıyla yapılmıştır. Sonuç olarak Helenistik dönem kadınlarının Spa, banyo, kozmetik ve güzellik sırlarının zamanla ve çeşitli ritüellerle değişerek günümüze kadar ulaşabildiğini ve günümüz insanların da bu sırlardan faydalanarak, daha sağlıklı ve daha güzel bir yaşama kavuşabileceklerini söyleyebiliriz.

Anahtar kelimeler: Rekreasyon, Spa, Güzellik, Sağlıklı Yaşam.

Kaynakça

- Aytaçlar, P.Ö., & Aloglu, E. (2018). Hellenistlik Dönemde Günlük Yaşam. Ege Üniversitesi. Hellen Toplumunda Sosyal - Kültürel Yaşam Ders Notları. İzmir.
- Deighton J. Hilary (1995). Eski Atina Yaşantısında Bir Gün. (Çev: H. Ersoy), Homer Kitabevi İstanbul.
- Eco, U.(2006). Güzelliğin Tarihi. (Çev: A.C. Akkoyunlu Ersoy), Doğan Kitabevi. İstanbul.
- Iskhakova, L .(2010). Sağlıklı yaşam tesislerinde(spa) müşteri memnuniyeti(Antalya Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- İpek M.(2019). Antik dönem kozmetik kapları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Kanbir, O. (2008). Klasik Masaj. Ekin Basım Yayın Dağıtım: Bursa.
- Karakoç, S.(2017). Antik Çağdan Günümüze Güzellik Fenomeni ve Kleopatra Sendromu. Kardeşler Form Ofset: Kayseri.
- Özden, Ö. (2002). Hellenizm öncesi yunan felsefesinde güzellik anlayışları. Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 0(17), 61-92.
- Pasinli A., & Karagöz, Ş.(1993). Çağlar Boyu Anadolu'da Kadın (Anadolu Kadınının 9000 Yılı). İstanbul: T. C. Kültür Bakanlığı - Anıtlar ve Müzeler Müdürlüğü.
- Pigram, J. (1983).Outdoor Recreation and Resource Management, London.
- Seçkin, F., & Bülbül, M. (2020). İnsan anatomisinde altın oranlama ve sanat eserlerindeki karşılaştırmalı analizi. Temel Eğitim Dergisi / Journal of Primary Education. 2(4), 6-20.
- Tekin, O. (2019). Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu. Yapı Kredi Yayınları: İstanbul.
- Turan B. (2016). Antik Çağ'da kadın saçı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yavuz, N. & Özer, A. (2019). Çok yönlü bir eser incelemesi örneği: sandro botticelli'nin "İlkbahar alegorisi". Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD) / Eurasian Journal of Researches in Social and Economics (EJRSE), 6(4), 404-419. ISSN:2148-9963.
- İnternet: [http:// w.w.w.Spawellnessturkey.net](http://w.w.w.Spawellnessturkey.net) adresinden erişilmiştir.

Espor İzleyicileri Motivasyon Ölçeğinin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Arş. Gör. Ecenur YILMAZ
Eskişehir Teknik Üniversitesi
yilmazecenurr@gmail.com
Orcid: 0000-0003-2368-9157

Ayberk KORKMAZ
Eskişehir Teknik Üniversitesi
ayberkkorkmaz@eskisehir.edu.tr
Orcid: 0000-0001-6152-6610

Doç. Dr. Hüseyin ÇEVİK*
Eskişehir Teknik Üniversitesi
huseyincevik@eskisehir.edu.tr
Orcid: 0000-0002-3555-7322

Özet

Küresel boyutta popüler eğlence türü olarak kabul edilen espor (Hamari & Sjöblom, 2017), oyuncuların sanal ve elektronik bir çevrede çeşitli oyunlarda yarışmak için fiziksel ve zihinsel yeteneklerini kullandıkları mücadeleci bir spor olarak tanımlanmaktadır (IESF, 2021). Geldiği nokta itibarı ile espor öncelikli ve ikincil paydaşlardan oluşan kendi ekosistemini oluşturmuş (Scholz, 2020), bir endüstri olarak değerlendirilmektedir (Peng vd., 2020). Ekosistemde öncelikli paydaşlardan olan çevrimiçi izleyicilerin espora olan ilgisinin, ikincil paydaşların varoluşuna doğrudan etki ettiği belirtilmektedir (Scholz, 2020). Bu anlamda ikincil paydaşlar açısından doğru pazarlama stratejileri oluşturmak adına izleyicilerin motivasyonlarını incelemenin önemli olduğu düşünülmektedir. Ancak, Türkçe literatürü incelediğimizde Türkiye’deki çevrimiçi espor izleyicilerin motivasyonlarını kapsamlı bir şekilde değerlendiren ölçme aracı konusunda bir sınırlılık olduğu dikkati çekmiştir. Buradan hareketle bu çalışmada, “E-Spor İzleyici Motivasyon Ölçeği’nin” Türkçe’ye uyarlanması amaçlanmıştır.

Araştırmaya gönüllü katılım ilkesi gözetilerek tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi ile seçilen 39 (%26.9) kadın, 106 (%73.1) erkek toplam 145 espor izleyicisi dahil edilmiştir. Veriler internet aracılığı ile anket (WebSurvey) yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Bunun için Google Form’ da anket düzenlenmiş ve bu anketler 2021 yılı Mayıs-Haziran ayları arasında Facebook oyuncu grupları ve sayfaları, oyuncu forumları, Whatsapp grupları, Instagram gibi platformlardan e-spor izleyicileri ile paylaşılmıştır. Araştırma kapsamında hazırlanan anket formu 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde e-spor izleyicilerinin kişisel bilgilerini sorgulamaya yönelik demografik sorulara yer verilmiştir. İkinci bölümünde Qian, vd. (2020) tarafından geliştirilen “E-Spor İzleyici Motivasyon Ölçeği” yer almıştır. Ölçek 10 alt boyuttan ve toplam 45 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan ifadeler, dil uzmanları tarafından çeviri-geri çeviri tekniği kullanılarak önce İngilizce ’den Türkçe ’ye, sonrasında Türkçe ’den İngilizce ’ye çevrilmiştir (Banville vd, 2000). Ölçeğin faktör yapısı “Doğrulamalı Faktör Analizi” ile test edilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliği uyum indeksleri, yakınsak geçerlik ve ayırma geçerliği analizleri değerlendirilmiştir. Güvenirlik için ise Cronbach’s alpha ve birleşik güvenirlik katsayıları hesaplanmıştır. Analizler sonucunda uyum indeksleri, faktör yükleri, açıklanan ortalama varyans, birleşik güvenirlik, yapılar arası korelasyon değerleri ve iç tutarlık güvenirlik katsayısının literatürde belirtilen referans değerleri karşıladığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak, “Esport İzleyici Motivasyon Ölçeği’nin 10 faktörlü 45 maddeli yapısıyla, Türk esport endüstrisinde çevrimiçi esport izleyicilerinin motivasyonlarını ölçmeye yönelik psikometrik nitelikleri sağlayan bir ölçme aracı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Esport, Esport İzleyicisi, Esport Motivasyonu, Çevrimiçi İzleyici, Motivasyon.

* Sorumlu yazar: *Hüseyin Çevik*

Kaynakça

- Banville, D., Desrosiers, P. & Genet-Volet, Y. (2000), Translating questionnaires and inventories using a crosscultural translation technique, *Journal of Teaching in Physical Education*, Vol. 22 No. 3, pp. 374-387.
- Hamari, J. & Sjöblom, M. (2017). What is eSports and why do people watch it? *Internet Research*, 27(2), 211-232.
- IESF (International Esport Federation). "Esport". <https://iesf.org/esports>. Erişim tarihi: 15.12.2021.
- Peng, Q., Dickson, G., Scelles, N., Grix, J. & Brannagan, P.M. (2020). Esports governance: exploring stakeholder dynamics, *Sustainability*, 12(19), 8270.
- Qian, T. Y., Wang, J. J., Zhang, J. J., & Lu, L. Z. (2020). It is in the game: dimensions of esports online spectator motivation and development of a scale. *European Sport Management Quarterly*, 20(4), 458-479.
- Scholz, T. M. (2020). Deciphering the World of eSports. *International Journal on Media Management*, 22(1), 1-12.

Sportif Rekreasyon Politikalarında Spor Federasyonlarının Rolü

Yüksek Lisans Öğrencisi Merve Nur ÇAĞLAYAN*

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
caglayan.merve@hbv.edu.tr
Orcid: 0000-0002-6730-1540

Dr. Öğr. Üyesi Hakan ÇETİNER

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
hakan.cetiner@hbv.edu.tr
Orcid: 0000-0002-6370-2953

Özet

Rekreasyonel spor, etkinliklerde gönüllü katılımın ön planda tutulduğu, profesyonel olmayan ve ilgili spor branşının kuralları yumuşatılarak eğlence amaçlı yapılan etkinliklerdir (Tekin, vd., 2017: 27). Rekreasyon, toplumsal gelişmeyi ve kalkınmayı desteklemektedir. Özellikle bireylerin kişiliklerinin geliştirilmesi ve sağlıklı bir toplum oluşturulması noktasında büyük bir önem taşımaktadır. Rekreasyon günümüzde devletlerin ve kamu kuruluşlarının önemle ele aldığı toplumsal bir kurum haline gelmiştir (Kılbaş Köktaş, 2004: 67). Hem toplumsal hem de bireysel sağlığın ve gelişimin desteklenmesi için rekreasyon ihtiyacının karşılanması gerekmektedir. Bu noktada politika ve planlamalar yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bugüne kadar yapılmış olan politika planlamalarda sportif rekreasyon kavramı altında inceleyebileceğimiz ilk madde 1982 Anayasasının 58. Maddesidir. Gençliğin Korunması başlığı altında A tipik boş zaman davranışı olarak değerlendirdiğimiz alkol alma, uyuşturucu kullanımı ve suç işleme gibi davranışlardan gençleri korumak için gerekli olan önlemlerin alınmasından bahsedilmektedir. Yine 1982 Anayasasının 59. Maddesinde “Sporun Geliştirilmesi” adı altında bireylerin bedensel ve ruhsal sağlığını geliştirecek önlemlerin alınması, spora teşvik edilmesi ve sporunun korunmasından bahsedilmektedir (Uçar ve Şemşit, 2019: 332). Kalkınma Planları incelendiğinde ise ikinci beş yıllık kalkınma planında boş zamanı verimsiz geçirmenin zararlarından bahsedilerek, boş zamanların değerlendirilmesi ile ilgili kamu programları, halk eğitim merkezleri ve gönüllü çalışma kampları oluşturulmasına karar verildiği görülmektedir. Rekreasyon söz konusu olmasa da Sosyal Refah Hizmetleri başlığı altında gençlerin boş zamanlarının verimli kullanılması ile ilgili programların düzenlenmesine yer verilmektedir. Üçüncü beş yıllık kalkınma planında boş zaman Yaygın Eğitim ilkelerinde, Gençlik ve Turizm başlığı altında rekreatif aktiviteler düzenlenmesi kararları alınmıştır. Boş zamanın yanında ilk defa Turizm Eğitimi ve İş Gücü başlığı altında rekreasyon kavramı kullanılmaktadır. Her ne kadar rekreasyon kavramı kullanılsa da geliştirilmesi ve duyurulması için bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Dördüncü beş yıllık kalkınma planında Gençlik Sorunları başlığı altında boş zamanın olumlu değerlendirilmesi gerekliliğine yer verilmişse de rekreasyon kavramıyla bu planda karşılaşılması (Karaküçük vd., 2016: 490-494). Beşinci beş yıllık kalkınma planında rekreasyonel ve turizm için ayrılan alanların doğru belirlenmesi konusuna değinilmektedir. Bunun dışında kırsal alanda yaşayan bireyler için tarım işleri dışında kalan boş zamanın değerlendirilmesi için el sanatları geliştirme imkanının sağlanmasından bahsedilmektedir. Altıncı beş yıllık kalkınma planında “boş zamanların değerlendirilmesinde eğitim ve organizasyon faaliyetlerini yürütecek nitelikli elemanların yetiştirilebilmesi amacı ile üniversitelerin beden eğitimi ve spor bölümlerinde rekreasyon anabilim dalı açılacaktır” (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2021: 297) ilkesi ile rekreasyonun bir bilim olduğu kabul edilmektedir. Yedinci, sekizinci ve dokuzuncu beş yıllık kalkınma planında boş zamanı değerlendirmenin ve rekreasyonun bir ihtiyaç olduğu belirtilmektedir ve bu ihtiyacın karşılanması için faaliyetlerin ve alanların düzenlenmesinden bahsedilmektedir. Onuncu beş yıllık kalkınma planında rekreasyon Spor başlığı altında yer almaktadır. On birinci kalkınma planında rekreasyon ve boş zaman kavramları yer almamaktadır (Bırol vd., 2018).

Spor politikaları için belirlenen ilkelerde ise sağlıklı bir toplumun oluşturulması için spor eğitiminin verilmesi ve bireylerin pasif faaliyetlerden aktif faaliyetlere yönlendirilmesi, spor tesislerinin ve spor branşlarının ülke içerisindeki dengesizliğinin giderilmesi ve çeşitli spor branşlarının profesyonel olmayan bir şekilde daha fazla bireyin dahil olması gibi konulara değinilmektedir (Öcal, 2021: 113). Bu bağlamda devlet planlama ve

* Sorumlu yazar: Merve Nur Çağlayan

politikalarında rekreasyon ile ilgili birçok çalışma yapılırsa da rekreasyon kavram olarak yer almamaktadır. Bu noktada rekreasyonun kapsamının doğru kavranması ve yapılan çalışmaların doğru başlık altında konumlandırılarak etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Spor faaliyetlerinde üst düzey bir kuruluş ve politika uygulayıcısı olan spor federasyonlarının sporu yurt içinde yaygınlaştırmak, geliştirmek, yurt içinde ve yurt dışındaki spor ile ilgili gelişmeleri takip etmek, çalışma ve faaliyetleri planlayıp uygulamaları kontrol etmek ve yurt dışındaki spor ile ilgili gelişmeleri takip ederek elde edilen bilgilerden yurt içindeki kişilerin yararlanmasını sağlamak gibi görevleri doğrultusunda bireylerin rekreasyonel sportif aktivitelerini gerçekleştirmeleri için çalışmalar yürütmektedir (Okuyucu, 2019: 4). Bu görevler dahilinde sportif rekreasyon alanında da toplum içerisinde bilinirliğinin artırılması ve teşvik edilmesi yönünde çalışmalar yapması beklenmektedir.

Ülkemizde Gençlik ve Spor Bakanlığı, Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü uhdesinde toplamda 64 federasyon bulunmaktadır. Bağımsız federasyon sayısı 59, bağlı bulunan federasyon sayısı ise 5'tir (Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü, t.y). Bu çalışmada sportif rekreasyon politikalarının uygulanmasında spor federasyonlarının rolünün ortaya konulması amaçlanmıştır. Federasyonlar seçilirken yalnızca bir spor dalında uzmanlaşma imkanı sunan federasyonların dışındakiler belirlenmiştir. Bu kapsamda içerisinde birden fazla spor branşını bulunduran Üniversite Spor Federasyonu, Herkes İçin Spor Federasyonu ve Okul Sporları Federasyonu hedef evren olarak belirlenmiştir. Çalışmanın sınırlılıkları dahilinde Okul Sporları Federasyonu çalışmaya dahil edilmiştir. Belirlenen amaç doğrultusunda amaçlı örneklem yöntemi ile belirlenmiş olan Türkiye Okul Sporları Federasyon başkanı ile yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılarak görüşme yapılmıştır. Sözel veriler içerik analizi ile incelenmiştir. Okul Sporları Federasyonu bünyesinde 56 branş bulundurmakta, lise ve alt seviyelerde öğrenim gören öğrencilere spor hizmeti vermektedir. Yapılan görüşmede altyapı ve tesis varlığının yeterli olduğu fakat organizasyonlar için yeterli bir kaynağın bulunmadığını ve içerisinde bulundurduğu branşlara bu kısıtlı kaynağın paylaşılması gerektiği belirtilmiştir. Okul Sporları Federasyonu gibi içerisinde birçok branş bulunduran federasyonlar, ilgili branşlarda profesyonel olarak değil rekreasyon amaçlı spor hizmeti sağlamaktadır. Bu bakımdan federasyonun faaliyet alanları rekreasyon alanı da sayılabilmektedir. Federasyonun en önemli paydaşları okullar ve beden eğitimi öğretmenleridir. Okul içerisinde beden eğitimi öğretmenleri tarafından okul takımında veya farklı spor branşında yer almak isteyen öğrencilerin bulunması durumunda federasyon ile iletişime geçilmektedir. Bunun dışında federasyon okullarda söyleşiler düzenleyerek sportif farkındalığın yaratmak amacıyla verilen hizmetler konusunda bilgilendirme yapmaktadır. İlkokul seviyesindeki çocuklarda boyama kitapları ile daha üst seviyeler için elektronik posta veya çeşitli uygulamalar üzerinden bilgilendirme ile yapılan faaliyetler duyurulmaktadır. Okul ortamında öğrencilere ulaşmakta ve katılımı zorluk yaşamayan federasyon yurtdışında yapılan etkinliklere talep olması halinde öğrencilerin bu etkinlikte yer alması, gönüllülük eğitimleri, sporda etik davranışlar eğitimi ve kız çocuklarının spora yönlendirilmesi ile ilgili önemli projeler yürütmektedir. Politika uygulayıcısı olan ilgili spor federasyonu, rekreasyonun önemli bir alan olduğunu daha çok ön planda tutularak politikaların düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Politika yapıcı ve uygulayıcıların politikalar oluşturulmadan önce ortak bir zeminde bir araya gelerek planlama yapması ve yurtdışında yer alan rekreasyon politikalarını ve ilgili örnekleri inceleyerek ülkemizde uyarlanmasının yararlı olabileceği yönünde önerilerde bulunmuştur. Görüşme sonucunda, belirlenen politikalar kapsamında sağlanan altyapı olanakları yeterli olsa da organizasyonlar ve rekreasyon alanlarında, rekreasyon ile ilgili bir akademik dokunuşun olmadığı görülmektedir. Rekreasyon farkındalığının oluşturulması için yapılan planlama ve politikalarda bu alana ağırlık verilmesi gerekmektedir. Bu durum politika yapıcıların, uygulayıcılar ve rekreasyon alanında uzman kişilerle birlikte bir planlama yapması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: Sportif Rekreasyon, Politika, Spor Federasyonları.

Kaynakça

- Biröl, S. Ş., Aydın, E., Gök, A. (2018). Kalkınma Planları Çerçevesinde Rekreasyon Politikaları. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. (11) 60, 1377-1386.
- Karaküçük, S., Akgül, B. M., Karaman, M., Ayyıldız, T. (2016). Türkiye’de Rekreasyonel Durum. Karaküçük, S. (Ed.), Rekreasyon Bilimi içinde (429-544). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kılbaş Köktaş, Ş. (2004). Rekreasyon Boş Zamanı Değerlendirme. Ankara: Nobel Yayın.
- Okuyucu, M. (2019). Gençlik ve Spor Bakanlığına Bağlı Spor Federasyonları Yöneticilerinin (Başkan, Genel Sekreter) Yönetim Tarzlarının Federasyon Çalışanlarının İş Doyumlarına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bartın.
- Öcal, T. (2021). Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye'deki Spor Politikalarının Değişimi ve Dönüşümü. Doktora Tezi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sakarya.
- Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü (t.y.), Federasyonlar. <https://shgm.gsb.gov.tr/Federasyonlar> sayfasından erişilmiştir.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (1989). Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Altinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1990-1994.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Tekin, A., Tekin, G., Çalışır, M. (2017). Rekreasyonel Spor. Karaküçük, S., Akgül, B. M., Kaya, S. (Ed.) Rekreasyon Bilimi 2 içinde (3-37). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Uçar, A., Şemşit, S. (2019). Avrupa Kentsel Şartı Bağlamında Türkiye'deki Spor ve Rekreasyon Politikalarının Analizi. Akpınar, R., Taşçı, K., Sarı, V. İ. (Ed.), Şehir ve Şehir Yönetimi içinde (s.321-342).https://www.researchgate.net/publication/338535776_Avrupa_Kentsel_Sarti_Baglaminda_Turkiye'deki_Spor_ve_Rekreasyon_Politikalarinin_Analizi sayfasından erişilmiştir.

Büyük Spor Organizasyonlarının Turizme Katkısı

Yasin TAŞKINÖZ*

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
yasin.taskinoz@hbv.edu.tr

Dr. Öğretim Üyesi Şerife Gamze ALBAYRAK

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
serife.albayrak@hbv.edu.tr
Orcid: 0000-0002-6808-0823

Özet

Spor organizasyonları yapılan yerlere kültürel ve sosyal faydanın yanı sıra temelinde ekonomik fayda sağlayan belirli bir süre seyirci ve sporcu hareketi faaliyetleridir. Spor organizasyonları yeni teknoloji ile ekonomik açıdan büyük bir sektör haline gelmiştir. Büyüyen bu sektör devletlerin ilgisini çekmektedir ve son yıllarda her devlet bu organizasyonları kendi ülkesinde yapmak için bir yarışa girmiştir. Spor organizasyonları, katılan ülke sayısına göre bölgesel veya küresel olabilmektedir. Devletler yapılan bu organizasyonlardan birden çok fayda görmektedir, bu faydaların başında da ülkelerin tanıtımı ve turizm gelirlerini artırması gelmektedir. Çok sayıda ülkenin turizm gelirlerini artırmak amacıyla spor organizasyonlarına ev sahipliği yapabilmek için yarıştığı bilinmektedir (Yavaş, 2005: 48).

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de 2010-2020 yılları arasında yapılan büyük spor organizasyonlarının (2005 Dünya Üniversite yaz oyunları (İzmir), 2011 Dünya Üniversite Kış Oyunları (Erzurum) ve 17. Akdeniz Oyunları (Mersin) yapıldığı yıl ülkemizi ziyaret eden turist sayısını incelemektir.

Çalışmada, Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) geliş nedenine göre çıkış yapan ziyaretçiler anketi kullanılmıştır. 2003-2020 yılları arasındaki gezi, eğlence sportif ve kültürel faaliyetler istatistiği kullanılmıştır. Buna göre 2005 yılında İzmir’de yapılan dünya üniversite yaz oyunlarında ülkemizi toplam 12.024.521 kişi gezi, eğlence sportif ve kültürel faaliyetler amacı ile ziyaret etmiştir. 2011 yılında Erzurum ilinde yapılan Dünya Üniversite Kış Oyunlarında ise ülkemizi toplam 18.602.663 kişi gezi ve eğlence faaliyetleri ile sportif ve kültürel faaliyetler amacıyla ziyaret etmiştir. 2013 yılında Mersin’de 17. Akdeniz Oyunlarının yapıldığı yıl ise ülkemizi toplam 21.647.380 kişi gezi ve eğlence faaliyetleri ile sportif ve kültürel faaliyetler amacıyla ziyaret etmiştir.

2005 yılında İzmir’de yapılan dünya üniversite yaz oyunlarından sonra 2006 yılı istatistiği incelendiğinde 10.328.750 kişinin ülkemizi gezi, eğlence sportif ve kültürel faaliyetler amacı ile ziyaret ettiği görülmüştür. Bu sayı organizasyonun yapıldığı yıl ülkemizi ziyaret eden kişi sayısından 1.695.771 kişi daha az olduğu görülmektedir. 2011 yılında Erzurum ilinde yapılan Dünya Üniversite Kış oyunlarından sonra 2012 yılı istatistiği incelendiğinde 20.331.030 kişinin ülkemizi gezi ve eğlence faaliyetleri ile sportif ve kültürel faaliyetler amacıyla ziyaret ettiği görülmüştür. Bu sayı organizasyonun yapıldığı yıl olan 2011 yılından 1.728.367 kişi daha fazladır. 2013 yılında Mersin yapılan 17.Akdeniz oyunlarından sonra 2014 yılı istatistiği incelendiğinde 23.904.039 kişinin gezi ve eğlence faaliyetleri ile sportif ve kültürel faaliyetler amacıyla ziyaret ettiği görülmüştür. Bu sayının organizasyonun yapıldığı yıldan 2.256.659 kişi daha fazla olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak; Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) geliş nedenine göre çıkış yapan ziyaretçiler anketi incelendiğinde İzmir’de 2005’te yapılan Dünya Üniversite yaz oyunlarından bir sonraki yıl incelendiğinde ziyaretçi sayısının arttığı, 2011 Dünya Üniversite Kış Oyunları (Erzurum) ve 17. Akdeniz Oyunları (Mersin) organizasyonlarının yapıldığı yıl ise ziyaretçi sayısında diğer yıllara oranla anlamlı bir artışın olmadığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Büyük Spor Organizasyonları, Turizm ve Ekonomi.

* **Sorumlu yazar:** *Yasin Taşkınöz*

Kaynakça

Yavaş, Ö. (2005). Sporun Ekonomi İçindeki Yeri ve Spor Pazarlama: Üç Büyük Spor Kulübünde Uygulamalı Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

TÜİK (<http://www.tuik.gov.tr>)

Gelecek Teknolojisinin Sürdürülebilir Rekabet Avantajına Etkisi: Ticari Rekreasyon İşletmeleri

Prof. Dr. Kerem Yıldırım ŞİMŞEK

Eskişehir Teknik Üniversitesi,
keremys@eskisehir.edu.tr
Orcid: 0000-0002-5020-9801

Aylin İLKAY

Eskişehir Teknik Üniversitesi,
aylinilkay26@mail.com
Orcid: 0000-0002-7297-1186

Elif MAMAŞ*

Eskişehir Teknik Üniversitesi,
elifmamas26@mail.com
Orcid: 0000-0001-7492-4618

Özet

Teknolojinin gelişmesi, değişmesi ve ilerlemesi hayatın her noktasına etki etmekte ve diğer endüstrilere olduğu gibi rekreasyon endüstrisine de yön vermektedir. Değişen teknoloji, boş zaman endüstrisi içerisinde hizmet veren işletmeleri etkilemiş, rekabet ortamında ayakta kalabilmek ve sürdürülebilirlik için farklılaşmalarını zorunlu hale getirmiştir. İşletmeler mal, bilgi ve hizmet gibi rekabet koşullarının yanı sıra sürdürülebilir rekabet avantajı içerisine de girmişlerdir. Ticari rekreasyon işletmeleri, çok yoğun bir düzeye çıkan rekabet ortamı ile ürünlerini diğer işletmelerden farklı bir konuma taşıyabilmeleri için tüketicinin alımını doğrudan etkileyen teknoloji üzerinde yoğunlaştırması elzem bir konudur. Ticari rekreasyon işletmelerinin pazar içerisinde başarılı olabilmeleri ve tüketicilerinin taleplerini karşılayabilmeleri için rakiplerinden daha erken davranmasını sağlayacak bilimsel bilgiye ihtiyaç duyduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı ticari rekreasyon işletmelerinin gelecek zaman içerisindeki teknolojik ürünlerinin rekabet avantajına nasıl bir etkisi olduğunu tespit etmektir. Araştırmada teknoloji, rekabet avantajı, sürdürülebilir rekabet avantajı kavramları ile ilgili olarak literatür taraması yapılmış ve elde edilen bilgiler, rekreasyon endüstrisiyle ilişkilendirilerek çalışmanın amacına yönelik çıkarımlar yapılmıştır. Elde edilen bulgularla ticari rekreasyon işletmelerinin sürdürülebilir rekabet avantajı konularında yapabilecekleri uygulamalar tespit edilmiştir. Sonuç olarak bu araştırmada, ticari rekreasyon işletmelerinin gelecekte teknolojiyi kullanarak sürdürülebilir bir rekabet avantajına nasıl ulaşabilecekleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Ticari Rekreasyon İşletmeleri, Rekabet Avantajı, Sürdürülebilirlik, Teknoloji.

* Sorumlu yazar: *Elif Mamaş*

Kaynakça

- Adam Smith, A. (1779-2018), Ülkelerin Zenginliği, İstanbul: Yeni Alan Yayıncılık
- Akgemci, T. (2007), Stratejik Yönetim, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Altuntuğ, N., (2009), Rekabet Üstünlüğünün Sürdürülmesinde Yeteneklerin Rolü: Yetenek Yönetim Yaklaşımı, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(3), 445-460.
- Argan, M. & Katırcı, H. (2015), Spor Pazarlaması, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bal, Y., (2010), Rekabet Avantajı Yaratmada Kaynak Temelli Yaklaşım Bağlamında İnsan Kaynaklarının Rolü, Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 10 (20), 267-278.
- Barney, J. (1991), Firm Resources and Sustained Competitive Advantage, Journal of Management, 13(1),123-140.
- Bayraktaroğlu, G. & Atrek, B. (2006). Firmalara Rekabet Avantajı Sağlayacak Yeni Bir Strateji: Bireyselleştirilmiş Kitlese Üretim, Eastern Mediterranean University Review of Social, Economic & Business Studies, 7(8), 235-253.
- Bilir, Y., (2016), Turizmde Rekabet Gücünün Analizi ve Sürdürülebilir Rekabet: Porter'ın Elmas Modeli Çerçevesinde Türkiye ve Yunanistan'ın Karşılaştırılması, Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Edirne.
- Demir, Y., & Demirel, E. T. (2011), Rekabet Avantajı Yaratmada Entelektüel Sermayenin Önemi, "İşGüç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 13(1), 81-104.
- Göktaş, A., (2019), Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğünü Sağlamada Rekabet Stratejileri ve Yenilik Yönetiminin Rolü, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Sürdürülebilir Büyüme ve Kalite Yönetimi Bilim Dalı, İstanbul.
- Helvacıoğlu, N. (2007), Çokuluslu İşletmelerde Rekabet Avantajı Sağlamanın Bir Aracı Olarak Kültürel Farklılıkların Yönetimi, Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Afyon.
- Hitt, M. A., Keats, B. W., & Demarie, S. M. (1998), Navigating in The New Competitive Landscape: Building Strategic Flexibility and Competitive Advantage in The 21st Century. Academy Of Management Perspectives. 12(4), 22-42.
- Köseoğlu, A. & Erdem, E. (2014), Teknolojik Değişim ve Rekabet Gücü İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama. Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 9(1), 51-68.
- Management, 17 (1), 99-120.

- Okumuş, F. (2002), Turistik İşletmelerde Rekabet Avantajı Yaratılma ve Koruma, T.C. Turizm Bakanlığı II. Turizm Şurası Bildirileri.
- Papatya, N., (2007), Sürdürülebilir Rekabetçi Üstünlük Sağlamada Stratejik Yönetim ve Pazarlama Odağı: Kaynak Tabanlı Görüş, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Saa-Perez, P. & Garcia-Falcon, J. (2002)., “A Resource-Based View of Human Resource Management and Organizational Capabilities Development”. International Journal of Human Resource
- Şimşek, K. Y., & Hastürk, G. (2019)., Rekreasyon Ürünlerini Satın Alma Tarzı Ölçeğinin Geliştirilmesi. Türkiye Klinikleri Spor Bilimleri Dergisi, 11(3), 125-137.
- Tutvakul, K., (2016), İşletmelerin Sürdürülebilir Rekabet Gücü ve Rekabet Üstünlüğü Sağlamada Verecekleri Stratejik Kararların Kaynak Tüketim Muhasebesi Modeliyle Doğrulanmasına Yönelik Ampirik Bir Çalışma. Doktora Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Kütahya.
- Türkkan, E. (2003), Vizyon Rekabeti, Ankara: Liberte Yayınları.
- Ülgen, H., Mirze, S.K., (2004), İşletmelerde Stratejik Yönetim, İstanbul: Litaratür Yayıncılık.
- Üzümcüoğlu, M., (2018), Uluslararası Ticarete Rekabet ve Rekabetçilik: Türk Halı Sektörü Örneği, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İşletme Bilim Dalı, Konya.
- Waheduzzaman, N A. & Ryans, J. K., (1996), Definition, Perspectives and Understanding of International Competitiveness: Quest for a Common Ground, Competitiveness Review, 6 (2), 7-26.
- Zengin, B. & Dursun, C. (2017), Otel İşletmelerinde Uygulanan İnovatif Faaliyetlerin Rekabet Avantajı Üzerine Etkileri: Doğu Marmara Örneği. Turar Turizm ve Araştırma Dergisi, 6(2), 38-58.

Rekreasyonun Geleceği: Metaverse Evreni Hakkında Epistemolojik Bir Araştırma

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat ÜSTÜN

Selçuk Üniversitesi
ustunferhat@gmail.com
Orcid: 0000-0002-4887-7229

Arş. Gör. Nazlı Deniz ÖZ

Selçuk Üniversitesi
nazlidenizyilmaz@gmail.com
Orcid: 0000-0001-9187-8596

Yunus Emre DEMİRCİ*

Selçuk Üniversitesi
demirciyunusemre42@gmail.com

Sezer AKBABA

Selçuk Üniversitesi
sezerakbaba.98@gmail.com
Orcid: 0000-0003-2586-1475

Mehmet Akif GÜRBÜZ

Selçuk Üniversitesi
akif.gurbuz1@hotmail.com
Orcid: 0000-0002-5899-8315

Özet

Bu çalışmanın amacı, küresel teknoloji ileri gelenlerinin popülerize ettiği “Metaverse” alanının rekreatif tarafını irdelemektir. Bu amaçla nitel araştırma yöntemlerinde “durum çalışması” tekniği ile yazılı ve görsel kaynaklardan yararlanılmıştır. Dijital dünya, farklı deneyimleri bünyesinde barındırarak bu deneyimleri katılımcılara sunmayı amaçlar. Bir dijital etkinliği bir sahada canlı olarak izleyen insanlar, internet üzerinden canlı olarak izleyen insanlar veya etkinlik içi veya etkinlik dışı deneyimleri elde etmek amacıyla bu eylemleri gerçekleştirirler. Deneyim ekonomisinin pazar alanlarından biri olarak 21. yy 'da doğan dijital dünya, neredeyse hiç fiziksel ürün içermez ve oyun aboneliği gibi nadiren bazı hizmetleri barındırır. Bu özellikler WEB 2.0 tabanlı internet sunucuları için geçerli özelliklerdir. WEB 2.0 da katılımcılar dijital dünyada yorum yapabilir, içerik üretebilir, değerlendirmelerde bulunabilir ve bunlar ile ilgili geri bildirimde bulunabilir. Ancak bu deneyimler katılımcılar için yeterli gelmemekte ve bazı güvenlik endişeleri oluşturmaktadır. Artık bir sunucuya bağlı olarak sınırlı deneyimler yaşamak istemeyen katılımcılar WEB 3.0 alt yapısının gelişmesine neden olmuşlardır. Böylelikle katılımcılar dijital dünya blockchain teknolojisi ile yönetiliyor olacak, gelecekte VR Gözlükler ve sanal gerçeklik araçları aracılığı ile WEB 3.0 tabanlı deneyimler yaşanabilir hale gelecektir. Deneyim ekonomisinde, insanların boş zaman aktivitelerinde onlara vakitlerini güzel geçirebilecekleri farklı deneyimler satmak önemlidir. Bu açıdan boş zaman aktivitelerini kendine temel kazanç odağı haline getirmiş eğlence sektörü deneyim ekonomisinden büyük fayda sağlar. Yakın zamanda hayatımıza giren Metaverse ile dijital dünya bu alana evrilmektedir.

Metaverse internetin sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik ve video teknolojileriyle evrim geçirerek sıradaki sürümü olarak görülmektedir. Metaverse günümüz dünyasında ve sanal dünyada olan her şeyi dijitalleştirilip, 3 boyuta çevirerek tek bir sanal evrende toplayıp kolektif bir sanal iletişim alanı oluşturulmasıdır. Bu dünyaya VR gözlükler ve giyilebilen sanal gerçeklik araçları ile bireylerin erişebilmesini ve birbirleri ile etkileşimini hedefler. Kişiler bu sanal dünyada nasıl görünmek isterlerse öyle görünecekleri avatarları ile, bu sanal alemde dünyadaki yaptıkları veya yapamadıkları her şeyi yapabilmesini mümkün kılmayı amaçlarken milyonlarca insanın aynı anda aynı yerde etkileşime girmesini de sağlar. Ayrıca bu alemdeki insanlar kendi hayal dünyasına göre

* **Sorumlu yazar:** Yunus Emre Demirci

şekillendirebilecekleri kendi dünyalarını tasarlayabilirler. Bu unsurlar birçok kişinin ve internet dünyasının dev şirketleri tarafından internetin everileceği yer olarak düşünmesini haklı çıkartmaktadır. Gittikçe popüler hale gelen ve teknoloji Ar-GE çalışmalarını yönlendiren bu yeni evrenin rekreatif olanakları ve değerlendirme biçimlerini öngörmek mümkündür.

Anahtar kelimeler: Metaverse, Rekreasyon, Dijitalleşme, Boş Zaman.

Bir Zamanlar Elektronik Boş Zaman Faaliyetleri: Atari, Tetris, Sanal Bebek,

Playstation

Dr. Öğr. Üyesi F. Kübra AYLAN*

Selçuk Üniversitesi

kubraceliloglu@gmail.com

Orcid: 0000-0002-6703-2934

Özet

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, beraberinde boş zaman alışkanlıklarında değişime neden olmuştur. Dışarıda vakit geçirme, piknik yapma, balık tutma, parkları ziyaret etme, doğa etkinlikleri gibi gerçek ortamlarda yapılan boş zaman aktivitelerinin yerini, çevrimiçi oyunlar oynama, bilgisayar başında vakit geçirme, çevrimiçi sohbetler gibi sanal ortamlarda yapılan boş zaman aktiviteleri almıştır (Akyıldız Munusturlar, 2015). Bireyler, fiziksel çaba gerektiren aktivitelere katılmanın yanı sıra elektronik uygulamalardan da faydalanmakta, günlük yaşamlarında evlerinde veya elektronik cihazlara sahip diğer mekânlarda boş zamanlarını değerlendirebilmektedirler. Bu bağlamda, bir “elektronik boş zaman” kavramının gündeme geldiği de görülmektedir (Özkeroğlu ve Akyıldız Munusturlar, 2020:3). Elektronik boş zaman aktiviteleri dijital bilgisayar oyunlarının dışında, bireysel veya grup şeklinde oynanan fiziksel olarak harekete duyarlı olup aynı zamanda zihinsel gelişimi de destekleyen oyun konsollarını da kapsamaktadır (Lawrence, 2003). 2000’li yılların ortalarından itibaren dijital oyun kavramsallaştırmasının da kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Dijital oyunlar; atari (arcade), PC, konsol, mobil oyunların farklı ve tüm türlerini içermektedir (Kerr, 2006:3; Binark ve Bayraktutan-Sütçü, 2008: 42-43). Dijital oyun, “Görsellik veya metin temeline inşa edilmiş, dijital tabanlı, mobil cihazlar, tabletler, oyun konsolları gibi elektronik ortamlar üzerinden bir ya da birden fazla oyuncunun fiziksel veya çevirim içi ağlar aracılığı ile kullanabildikleri bir eğlence ve aktivite yazılımıdır” şeklinde tanımlanmaktadır (Frasca, 2001). Bu tanımdan anlaşılacağı üzere dijital oyunlar kendilerinden önceki oyunlardan farklı olarak aynı zamanda birer yazılım veya dijital medya yapıtıdır (Sezen ve Sezen, 2011:120). Bu bilgiler ışığında çalışmada elektronik boş zaman faaliyetlerinin ilk örneklerinden olan atari, tetris, sanal bebek ve playstation uygulamalarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada ikincil verilerden yararlanılmış olup, çalışma görsel veriler ile desteklenmiştir. Bu kapsamda Tetris, 1985 yılında Alexey Pajitnov tarafından yaratılan popüler bir video oyunudur. Oyun, başlangıçta 20 satır ve 10 sütundan oluşan ve 7 farklı şeklin üstten düştüğü bir ızgara üzerinde oynanmaktadır. Oyuncu, nereye gideceğini seçmektedir. Bilgisayar ortamında oynandığı gibi, bu oyuna yönelik çıkan oyun aletleri de popüler olmuştur. Özellikle 1990’larda oldukça popüler hale gelmiştir (Gabillon vd., 2013). Sanal bebek, 1996 yılında, Japon Tamagotchi firmasının ürettiği virtual pet ile sanal bebek akımı başlamıştır. Sanal bebek, ilk önce menüsünde bulunan çeşitli hayvanlar arasında bir seçim yapılarak hayata gözlerini açmaktadır. Atari, Atari’nin ilk oyun tasarımcısı Allan alcorn, aynı yıl Computer Space için kullanılan oyun makinelerinde oynanmak üzere bir tenis uygulaması olan Pong’u tasarlamıştır. Pong tek kişi ya da iki kişi ile oynanan tenisin video sürümüdür. Her oyuncu topa ileri geri vurmak için ekranın karşısında bir rakete sahiptir. Bir oyuncu kaçırırsa, diğeri puan kazanır. En yüksek puana sahip olan oyuncu kazanır (Eddy, 2012:6). 1975 yılında Atari şirketi Al Alcorn ile birlikte çalışarak Pong oyunu evde oynanabilmesini sağlayan oyun konsolunu tasarlamışlardır (Wolf, 2008:59). PlayStation, Sony Computer Entertainment tarafından geliştirilen bir video oyun konsolu serisi markasıdır. Marka ilk olarak 1994 yılında Japonya’da tanıtılmış ve piyasaya sürülmüştür. Japonya kökenli bir marka olan Sony tarafından üretilen oyun serilerini oluşturan PlayStation, görüntünün aktarılabilirdiği bir televizyon ve PlayStation aksesuarlarıyla oynanabilmektedir. Bu aksesuarlar; görüntü kablosu, güç kablosu, kumanda kolu ve hafıza kartı olarak sıralanabilir. PlayStation oyunları; aksiyon, strateji, zekâ, macera ve yarış olmak üzere pek çok farklı türlerde üretilmektedir. Bu sayede, çok geniş bir hedef kitesine seslenmektedir (Altıntaş, 2013). PlayStation markası, pratik ve çok yönlü oyun grafikleri açısından çeşitli alternatifler sunmaktadır. Ayrıca, PlayStation oyun konsollarının gerçeğe yakın bir biçimde tasarlanmış olması oyunların ilgiyi toplamasında etkin olmuştur. Özellikle üretilen son oyunların içerdiği gelişmiş teknolojiler sayesinde, videolar yüksek çözünürlükte izlenebilmektedir (BilgiBaba, 2016). Sonuç olarak, elektronik boş zaman faaliyetlerinin tarihinin yaklaşık

* Sorumlu yazar: F. Kübra Aylan

1970'li yıllara dayandığı ve çok çeşitli uygulama alanlarına sahip olduğu görülmektedir. Çalışmada, ileride yapılacak olan akademik çalışmalara öneriler de sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Elektronik Boş Zaman, Dijital Rekreasyon, Dijital Oyun.

Kaynakça

- Akyıldız Munusturlar, M. (2015). Özel gereksinimli bireylere yönelik elektronik boş zaman aktivitelerinin psikososyal etkilerine yönelik bir proje. 3. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi, 5-7 Kasım, Eskişehir.
- Altıntaş, A. (2013). Playstation nedir?, <https://www.merakname.com/playstation-nedir/> (18 Eylül 2013).
- BilgiBaba (2016). Playstation Nedir, Tarihi ve Yardımcı Aletleri Nelerdir? (31 Mayıs 2016). <http://www.bilgibaba.org/yazi/playstation-nedir-tarihi-ve-yardimci-aletleri-nelerdir>.
- Binark, M. & Sütçü, G. B. (2008). Kültür endüstrisi ürünü olarak dijital oyun, İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Eddy, B. (2012). Classic video games: the golden age, 1971-1984. Oxford: Shire
- Frasca, G. (2001), Rethinking Agency and Immersion: Video Games as a Means of Consciousness-Raising, SIGGRAPH.
- Gabillon, V. Ghavamzadeh, M. & Scherrer, B. (2013). Approximate Dynamic Programming Finally Performs Well in the Game of Tetris, <https://proceedings.neurips.cc/paper/2013/file/7504adad8bb96320eb3afdd4df6e1f60-Paper.pdf>
- Kerr, A. (2006). The business and culture of dijital games, gamework/ gameplay, Sage Publication, London.
- Lawrence, L. (2003). These are the voyages: interaction in real and virtual space environments in leisure. Leisure Studies, 22,301-15.
- Özkeroğlu, Ö. & Akyıldız Munusturlar, M. (2020). Elektronik Boş Zaman, Boş Zamanda Yeni Yönelimler, ed. Akyıldız Munusturlar, M, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sezen, T.İ. & Sezen, D. (2011). Dijital oyun tarihinin dönüm noktaları oyunlar, yorumlar, teknolojik ve toplumsal gelişmeler, İstanbul: Derin Yayınları.
- Wolf, M.J.P. (2008). The video game explosion: a history from pong to playstation and beyond, USA: Greenwood Publishing.

Geçmişten Günümüze Rekreasyonun Evrimi

Arş. Gör. Beste Nisa MERİÇ
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
bestenisaorhun@yyu.edu.tr
Orcid: 0000-0001-5578-2546

Doç. Dr. Sağbetullah MERİÇ*
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
smeric@yyu.edu.tr
Orcid: 0000-0003-1949-623X

Özet

Rekreasyon faaliyetlerinin insanlık tarihi kadar eski olduğu ve bu faaliyetlerin günümüze çeşitlenerek geldiği bilinmektedir (Karaküçük, 2014). Rekreasyon etkinliklerinin günümüzdeki durumunu anlamak ve gelecekte daha etkin ve faydalı bir şekilde sunulmasını sağlamak için rekreasyonun tarihine bakmak gerekir (Meriç ve Bozkurt, 2017). Aksi takdirde geçmişte yapılan yanlışlar tekrarlanır. Yapılan yanlışları anlamak ve bu yanlışlardan dersler çıkarmak, geleceği geçmişten farklı kılmamanın tek yoludur.

Bu araştırmanın amacı, rekreasyonu tarihsel süreçler kapsamında ele alarak değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda ikincil veriler kullanılarak araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada rekreasyonun tarihi; Tarih Öncesi Dönem, İlk Çağ, Orta Çağ, Rönesans-Reform hareketleri ve Sanayi Devrimi dönemleri kapsamında ele alınmıştır. Orta Çağ'da kilisenin baskısı gibi bazı gelişmeler rekreasyonel etkinlikleri kısıtlamış, Sanayi Devrimi'ndeki teknolojik ilerlemeler gibi bazı gelişmeler de rekreasyon etkinliklerini tetiklemiştir.

Orta Çağ'ın milattan sonra 400 yılından 1000 yılına kadar olan dönemine, "Karanlık Çağ" denilmektedir. Bu dönemin Karanlık Çağ olarak ifade edilmesinin nedeni, bu dönemde kilisenin halkın üzerindeki egemenliğinin ve baskılarının ortaya çıkardığı olumsuz sonuçlardır. Kilise, Romalıların aşırılıklarına ve değersiz faaliyetlerine bir tepki olarak, ibadet ve dini törenle ilgili olanlar dışındaki boş zaman etkinliklerinin çoğunu bu dönemde yasaklamıştır (Torkildsen, 2005). Rekreasyon etkinliklerinin önemli derecede benimsenip uygulandığı dönem, Sanayi Devrimi sonrasındaki dönemdir (Ağaoğlu, Taşmektepligil ve Bayrak, 2005). İnsanın makine gibi görülüp kullanıldığı Sanayi Devrimi döneminde üretim, en önemli amaç olarak görülmüştür. Aşırı üretimin yanında yeniden üretmeyi gerektirecek kadar tüketimin olmaması, 1929 krizini getirmiştir. Krizden sonra, birbirinin karşısı olan boş zaman ve çalışma, birbirine hizmet eden bir yapıda birleşmiştir (Bahadır, 2016). Önceden daha çok çalışmaya imkan sunan bir zaman dilimini ifade eden boş zaman, insanın tüketmek ve harcamak için kullanacağı zamana dönüşmüştür.

Türkiye'de yapılan rekreasyon konulu doktora tezlerinin incelenmesine yönelik bir araştırmada (Uluöz, 2019), konu kapsamında çok az çalışmanın olduğu ve çalışmaların %85'inin milenyum çağı olarak ifade edilen 2000 yılından sonra üretildiği görülmektedir. Türkiye'de rekreasyon üzerine yazılmış bilimsel makalelerin incelendiği diğer bir çalışmada da (Lapa, Köse ve Günbayı, 2018) benzer sonuçlar bulunmuştur. Rekreasyonun tarihi konusunda ileride daha fazla bilimsel çalışma yapılması gerektiği düşünülmektedir. Bu sayede, insanlığın var olduğu günden günümüze kadar gelen rekreasyon faaliyetlerinin bilinirliği ve insanlar üzerindeki etkileri ortaya konulabilir.

Rekreasyona tarih boyunca farklı şekillerde anlamlar ve değerler yüklenmiştir (Torkildsen, 2005). Rekreasyon bazı dönemlerde üretim için bir engel olarak, bazı dönemlerde de hayattan zevk alma, eğlenme, dinlenme gibi insani değeri ortaya koyan faaliyetler için bir imkan olarak görülmüştür (Kraus, 2008). Boş zamanı değerlendirmek ve rekreasyon etkinlikleri düzenlemek kimi dönemlerde yasaklanıp kınanmış, kimi dönemlerde övülerek desteklenmiştir (Aytaç, 2002). Araştırma sonucunda, rekreasyonun farklı dönemlerde farklı şekillerde insan hayatına dahil edilmiş olsa da çok köklü bir geçmişinin olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Rekreasyonun Tarihi, Rekreasyonun Geçmişi, Rekreasyonun Dünü, Rekreasyonun Evrimi.

* **Sorumlu yazar:** Sağbetullah Meriç

Kaynakça

- Ağaoğlu, Y., Taşmektepligil, M. & Bayrak, M. (2005). Dünyada ve Türkiye'de Serbest Zaman Kavramının Tarihsel Gelişimi. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(11), 1-10.
- Aytaç, Ö. (2002). Boş Zaman Üzerine Kuramsal Yaklaşımlar. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,12(1), 231-260.
- Bahadır, M. (2016). Antikçağ'dan Günümüze Boş Zaman Üzerine Bir Değerlendirme. Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(2), 103-116.
- Göral, Ş & Karaküçük, S. (2016). Boş Zaman Tarihi, (Editör) Karaküçük, S.: Rekreasyon Bilimi, (ss. 5-42), Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaküçük, S. (2014). Rekreasyon-Boş Zamanları Değerlendirme. (Yedinci Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kraus, M. (2008). Recreation and Leisure in Modern Society. (8th Edition). New York: Cornell University Pres.
- Lapa, T.Y., Köse, E. & Günbayı, İ. (2018). Türkiye'de Yapılan Rekreasyon Araştırmaları: Sistematik Bir Derleme. Spor Bilimleri Dergisi, 29(2), 87-102.
- Meriç, S. & Bozkurt, Ö. (2017). Van Gölü'nün Rekreasyonel Turizm Potansiyelinin SWOT Analizi İle Değerlendirilmesi. Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD), 3(1), 154-167.
- Torkildsen, G. (2005). Leisureand Recreation Management. (5th Edition). New York: Routledge.

Mobil Oyun Motivasyonu Ölçeği (MOMÖ) Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat ÜSTÜN

Selçuk Üniversitesi
ustunferhat@gmail.com
Orcid: 0000-0002-4887-7229

Arş. Gör. Nazlı Deniz ÖZ*

Selçuk Üniversitesi
denizyilmaz@selcuk.edu.tr
Orcid: 0000-0001-9187-8596

Özet

Bu çalışmanın amacı popülaritesi artan mobil oyunlara bireyleri motive eden faktörlerin belirlenmesine yönelik “Mobil Oyun Motivasyonu Ölçeğinin (MOMÖ)” geliştirilmesi, geçerlik ve güvenirliliğinin yapılmasıdır. Araştırmanın evrenini mobil oyunlara düzenli katılım sağlayan bireyler oluşturmaktadır. Örneklem olarak düzenli mobil oyun oynamayı sürdüren ve ankete gönüllü olarak katılan kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile seçilen 561 kişi katılmıştır. Clark ve Watson (1995)’ın önerdiği ölçek geliştirme aşamaları izlenen bu araştırmanın amacına bağlı olarak mobil oyun temelli literatür taraması sonucunda 61 ifadeden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur. Verilerin analizinde SPSS 24 ve AMOS 24 programlarından yararlanılmıştır.

Uzman görüşü, görünüş geçerliliği ve AFA sonrasında kalan 24 maddeye yapılan yapı geçerliliği sınamaları ve gerekli modifikasyonlarla ölçeğe son halinin verilmesi amaçlanmıştır. Ölçeklerin yapı geçerliliği için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) kullanılmıştır. AFA sonucunda üç faktör altında toplanan 24 maddeli bir yapının ortaya çıktığı görülmüştür. Açıklanan varyansın %61.79 ve KMO değerinin ,958 olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin ‘Gelişimsel Görevler’, ‘Kaçış ve Rekabet’, ‘Akış’ adını taşıyan boyutların sırasıyla .917, .909, .891 olduğu ve toplam güvenirliliğinin (α toplam= .955) kabul düzeyinde (Cronbach Alpha> 0.72) olduğu tespit edilmiştir. Madde toplam korelasyon katsayılarının ise 0.622 ve 0.854 arasında değiştiği gözlemlenmiştir. Yapılan DFA sonucu anketin üç faktörlü yapısıyla tutarlıdır (RMSEA=0.056, SRMR=0.07, NFI=0.92, CFI=0.95, GFI=0.91).

Sonuç olarak 24 madde ve üç boyuttan oluşan yapının mobil oyun oynama nedenlerini ölçmeye yönelik, yeterli psikometrik özelliklere sahip, Mobil Oyun Motivasyonu Ölçeği adıyla bir ölçme aracı olarak kullanılabileceği söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Mobil Oyun, Katılım Motivasyonu, Dijital Oyunlar, Boş Zaman.

* Sorumlu yazar: *Nazlı Deniz Öz*

Akıllı Turizm Destinasyonlarının Dünü, Bugünü Ve Geleceği: Bibliyometrik Bir Analiz

YÖK 100/2000 Doktora Bursiyeri Tuğba Betül ÖZAV*
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi tbozav@gmail.com
Orcid: 0000-0002-9903-1004

Özet

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT) kullanımı turizm destinasyonlarını “akıllı” hale getirmiştir. Zu, Zhang ve Li (2014: 553)’ye göre akıllı turizm, bilgi ve iletişim teknolojileri ile turizm kaynaklarının entegre olması ile ortaya çıkan kentsel turizm platformudur. Turizm perspektifinden bakıldığında zaman BİT’ler bir yandan turistlere katma değerli deneyim zevkinin tattırılmasına yardımcı olurken bir taraftan da işletmeciler için verimliliğin artmasında ve destek otomasyonu konusunda katkı sağlamaktadır (Buhalis ve Amaranggan, 2014: 554). BİT cihazlarının kullanımı hem turistlere hem hizmet verenlere hem de düzenleyici kurumlara çeşitli alanlarda katkı sağlamasının yanında turizm ve seyahat endüstrisinin daha etkin olmasına yardımcı olur (Zu, Zhang ve Le, 2014: 553). Örneğin, BİT cihazları vasıtasıyla turistler gitmek istedikleri destinasyonlara ait bilgilere hızlı ve güvenli bir şekilde erişim sağlayabilir. İşletmeler, kullanıcı profiline yönelik bilgilerin kaydedilmesinde, analiz edilmesinde ve işletme performansının artmasında bu cihazlardan faydalanabilir. Düzenleyici kurumlar ise destinasyon alanlarına yönelik verilerin depolanmasında ve turizm kaynaklarının daha iyi pazarlanarak turist memnuniyetinin artmasında bu cihazları kullanabilir. Bu nedenle turizm organizasyonlarının ve destinasyonlarının teknoloji ile bütünleşmesinde BİT’lerin kilit bir rol oynadığı çıkarımında bulunabiliriz (Tung, Cheong ve To, 2019: 283). Koo, Park ve Lee (2017:7)’ye göre akıllı destinasyonların kilit unsuru; teknolojik altyapının (mobil bağlantı, sensörler, nesnelerin interneti gibi), kullanıcı hizmet platformlarının (uygulamalar, bulut bilişim) ve büyük veri analitiği araçlarının BİT tabanlı araçlar ile fiziksel altyapıya entegre olması ile ortaya çıkar. Gretzel, Reionp, Kopera ve Koo (2015)’ya göre akıllı turizmin üç temel bileşeni; akıllı destinasyon, akıllı deneyim ve akıllı iş ekosistemidir.

Bu çalışmanın amacı akıllı turizme yönelik yapılan çalışmaları kapsamlı, sistematik ve görsel bir bakış açısı ile bütüncül bir çerçevede incelemektir. Bu bağlamda başlığında, özetinde veya anahtar kelimeleri arasında “smart tourism” veya “smart tourism destination” veya “smart destination” veya “smart experience” veya “smart business” geçen çalışmalar Scopus veri tabanında taranmıştır ve 1957-2022 yılları arasında İngilizce dilinde yayımlanmış 1042 akademik çalışmaya ulaşılmıştır. İlgili filtremeler sonucunda elde edilen veriler “.BibTeX” formatında indirilmiş olup R programına aktarılarak bibliyometrik analize tabii tutulmuştur. Analizde “Bibliometrix” paket programı kullanılmıştır. Bibliometrix, Aria ve Cuccurullo (2017: 959) tarafından R programında kullanılmak üzere geliştirilmiştir ve herhangi bir alandaki gelişmenin zaman içerisinde nasıl bir eğilime sahip olduğunun araştırmacılar tarafından daha iyi yorumlanmasına yardımcı olur. Çalışma analizine dahil edilen akademik çalışmalar aşağıda yer alan 7 başlık çerçevesinde incelenmiştir: çalışmaların yıllara göre dağılımı,

- (ii) toplam çalışma sayısı ve türleri,
- (iii) en çok atıf alan çalışmalar,
- (iv) en çok akademik çalışma üreten yazarlar,
- (v) en çok tekrar eden kelime ve/veya kelime grupları,
- (vi) akademik üretkenliği fazla olan ülkeler,
- (vii) çalışmaların kavramsal, entelektüel ve sosyal yapıları.

* Sorumlu yazar: Tuğba Betül Özav

Elde edilen sonuçlara göre; ilgili alana yönelik ilk çalışma 1957 yılında yayımlanmıştır ve 2003 yılı ile birlikte akademik çalışma sayısında önemli artış meydana gelmiştir. Özellikle de 2013 yılı sonrasında pozitif bir ivme kazanarak en yüksek çalışma sayısına 2020 yılında ulaşmıştır. Teknolojik gelişmelerin her geçen gün artması ile birlikte yeni teknolojiler (IoT, bulut bilişim, yapay zeka gibi) de sektörde kendine uygulama alanı bulmaktadır, bu bağlamda akıllı turizmin gelecekte hem teorik hem de uygulamalı çalışmalar açısından önemini artacağı çıkarımında bulunabiliriz. Ayrıca analiz sonuçlarına göre araştırmacılar alana yönelik bulgularını daha çok makale ve kongre bildirisi türünde yayınlamışlardır. Koo, C. ve Gretzel, U. alanda en çok çalışması atf alan ve etki büyüklüğü bakımından nispeten daha ön planda olan yazarlardır. Yazarların yıllar itibarıyla üretkenlikleri ele alındığında günümüze kadar neredeyse her yıl akademik çalışma üreten tek yazar Na, N. olmuştur. Chen vd. (2021)'ye göre bir çalışma alanında kullanılan anahtar kelime/kelime gruplarının bilgi haritalaması yoluyla toplu şekilde ele alınması çalışmanın dinamiklerinin ve sınırlarının belirlenmesi açısından büyük öneme sahiptir. Bu bağlamda analize tabii tutulan 1042 akademik çalışma içerisinde kullanım sıklığı en fazla olan anahtar kelimeler; akıllı turizm ve akıllı turizm destinasyonlarıdır. Bu duruma ek olarak anahtar kelimeler iki eksen etrafında kümelenmiştir. Bunlardan ilki Endüstri 4.0'ın bileşenleri (büyük veri, nesnelerin interneti, yapay zekâ, veri madenciliği gibi) diğeri ise akıllı destinasyonlar (akıllı şehir, akıllı teknoloji)'dir. Bu bağlamda turizm destinasyonlarının karşılaştırmalı üstünlük kazanabilmesi için gelişen teknolojileri kullandıkları sonucuna ulaşabiliriz. Ancak yapılan çalışmalar incelendiğinde uygulama içeren çalışmaların teorik çalışmalara kıyasla azınlıkta olduğu göze çarpmaktadır. Bu bağlamda yeni teknolojilerin turizm ve seyahat endüstrisinde kullanımının artması bu boşluğun kapatılması açısından büyük öneme sahiptir.

Anahtar kelimeler: Akıllı Turizm, Akıllı Turizm Destinasyonları, Bibliyometrik Analiz, Sistemik Literatür Taraması.

Kaynakça

- Aria, M., ve Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of informetrics*, 11(4), 959-975.
- Buhalis, D., ve Amaranggana, A. (2013). Smart tourism destinations. In *Information and communication technologies in tourism 2014* (pp. 553-564). Springer, Cham.
- Chen, S., Tian, D., Law, R., ve Zhang, M. (2021). Bibliometric and visualized review of smart tourism research. *International Journal of Tourism Research*.
- Gretzel, U., Reino, S., Kopera, S., ve Koo, C. (2015). Smart tourism challenges. *Journal of Tourism*, 16(1), 41-47.
- Koo, C., Park, J., ve Lee, J. N. (2017). Smart tourism: Traveler, business, and organizational perspectives. *Information and Management*, 54(6), 683-686.
- Tung, V. W. S., Cheong, T. M. F., ve To, S. J. (2019). Tourism management in the era of smart mobility: a perspective article. *Tourism Review*.
- Zhu, W., Zhang, L., ve Li, N. (2014). Challenges, function changing of government and enterprises in Chinese smart tourism. *Information and Communication Technologies in Tourism*, 10, 553-564.

Kahramanmaraş Expo 2023 Alanının Rekreasyon Ve Turizm İşletmeciliği Kapsamında Değerlendirilmesi

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet POLAT*
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
polat.m@outlook.com
Orcid: 0000-0002-5591-5422

Özet

EXPO'lar uluslararası düzeyde uzun yıllardır düzenlenmesine rağmen Türkiye'de son yıllarda önemi artmıştır. 2016 yılında ilk olarak Antalya'da düzenlenen EXPO, 2021 yılında Hatay, 2023 yılında ise Kahramanmaraş'ta gerçekleştirilecektir. 2021 yılında gerçekleştirilecek olan Hatay'daki organizasyon ise Covid-19 pandemisi nedeniyle 2022 yılının Nisan ayına ertelenmiştir.

EXPO; kültür, tarih, eğitim, sanat, eğlence ve ticaret alanlarında yapılan prestijli bir organizasyondur. Dünya sergisi ya da fuarı anlamına gelen EXPO, yenilikçi paylaşımları ve ilerlemeyi teşvik ederek işbirliğini desteklemeyi ve halkın eğitim seviyesini artırmayı amaçlayan uluslararası bir etkinliktir. Ev sahibi ülke tarafından diğer ülkelerin, şirketlerin, ulusal ve uluslararası kuruluşların, özel sektör ve sivil toplum örgütlerinin halkın davet edildiği büyük bir organizasyondur (Doğaka, 2021).

Büyük çaptaki etkinliklerin ev sahibi ülkelere pek çok açıdan faydası bulunmaktadır. Birçok şehir mega etkinlikleri yerel ekonomik büyümeyi teşvik etmek için bir strateji olarak kullanmaktadır (Sun & Ye, 2010). Daha önce yapılan EXPO'ların ülke veya şehre kazandırdıkları istatistiksel olarak da ortaya konulmaktadır (Polat, 2019). EXPO'nun düzenlendiği kent bir turizm merkezine dönüşmektedir. Ülkelerin uluslararası boyutta çok ciddi tanıtımı yapılmaktadır. Hem potansiyel yatırımcılar hem de turistlerin ülkeyi veya kenti ziyareti gelecek dönemde ülke ekonomisine katkıda bulunmaktadır. Sergi alanları etkinlik bittikten sonra da kentin kullanımına yönelik değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra sergi için inşa edilen estetik yapılar şehre yıllar boyunca düzenli turist gelmesini sağlayarak şehri cazibe merkezleri haline getirmektedir. EXPO için yollar, parklar, yeşil alanlar yeniden modern ve estetik bir anlayışla dizayn edilmektedir (Ankaraka, 2021). EXPO hazırlıkları kapsamında yapılan yatırımlar kenti güzelleştirmekte, şehre ekonomik olarak canlılık getirmekte, işsizliğin azalmasını ve huzurun artmasını sağlamaktadır (Polat, 2019). Bu bağlamda ele alındığında EXPO'ların turizme ve ekonomik kalkınmaya etkisinin yanında rekreasyonel faaliyetler açısından da önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu nedenle yapılan mevcut çalışmanın amacı Kahramanmaraş ilinde 2023 yılında gerçekleştirilecek olan EXPO organizasyonunu rekreasyon ve turizm işletmeciliği kapsamında ele almaktır. Ayrıca bu etkinliğin sosyal ve ekonomik faydalarının değerlendirilmesi de hedeflenmektedir.

2016 yılında Antalya'da gerçekleşen EXPO ile Türkiye'ye yaklaşık 5 milyon ziyaretçi gelmiş, ülke turizmi ve ticareti açısından önemli ölçüde katkı sağlanmıştır (Çelik & Arslantaş, 2018). Kahramanmaraş EXPO'ya ise yaklaşık 2 milyon ziyaretçi beklenmektedir. Ancak Covid 19 salgınının bu sayıya ulaşılmasını negatif etkilemesi öngörülebilir. Yine de sahip olduğu avantajlar ve turizme katkı sağlaması açısından büyük faydalarının olacağını söylemek mümkündür.

23 Nisan-31 Ekim 2023 tarihleri arasında Kahramanmaraş'ta yapılacak EXPO, 69.000 m2 alanı ile Avrupa'nın en büyük Kristal Lagünü, dünyanın tek iki konsept bir arada Kelebek ve Uğur Böceği Müzesi, yöresel ürünlerin ve el sanatlarının tanıtılacağı Kültür Merkezi, 30 bin m² yaşam alanı, 5 bin kişilik amfi tiyatro, konser ve etkinlik alanları (Expo2023, 2021) ile ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde EXPO 2023 alanının şehir için çok önemli bir rekreasyon merkezi olduğu düşünülmektedir.

İnsanlar boş zamanlarında buldukları yerden ayrılarak dinlenme, eğlenme, farklı insanlarla tanışma, sosyalleşme, beden sağlığını geliştirme gibi nedenlerle çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmektedir. En genel

* **Sorumlu yazar:** Mehmet Polat

tanımıyla insanların serbest zamanlarını değerlendirme amacıyla gerçekleştirdikleri bu faaliyetlere rekreasyon denilmektedir (Albayrak, 2012). Rekreasyon işletmeleri ise insanların bu ihtiyaçlarını giderirken kar elde etmeyi amaçlayan ticari işletmelerdir. Bu açıdan bakıldığında Kahramanmaraş EXPO alanı sahip olduğu rekreasyon ve turizm işletmeleri ile ön plana çıkmaktadır. Hobi evleri, lunapark, sinema salonu, amfi tiyatro, konser ve etkinlik alanları, restaurant ve kafe, aqupark, fitness kulübü ve tenis kortları ile aslında birçok rekreasyon ve turizm işletmesi bir arada bulunmaktadır. İnsanların boş zamanlarını değerlendirmede bu kadar çok alternatifin bir arada olduğu alanlara Türkiye’de az rastlanılmaktadır. Bu nedenle 2023 yılında gerçekleştirilecek bu etkinliğin kent için çok önemli olduğu söylenebilir.

Rekreasyon ve turizm işletmeleri açısından bakıldığında etkinlik sırasında oluşacak talep yoğunluğu nedeniyle bu işletmelerin karlarının ciddi oranda artacağı öngörülmektedir. EXPO organizasyonu sonrasında da şehir halkının kullanımına sunulacak bu alanda turizm ve rekreasyon işletmelerinin hizmet kalitesi ve müşteri memnuniyetine önem vermesi ile birlikte düzenli gelirleri olması beklenmektedir.

Kahramanmaraş EXPO 2023 ile şehre kazandırılan rekreasyon alanının kent ekonomisine önemli anlamda destek olması öngörülmektedir. Ayrıca kentin marka imajına olumlu anlamda katkı sağlayarak turist sayısında bir artış yaratması beklenmektedir. Bu nedenle etkinliğin başarısı için şehirdeki tüm paydaşların işbirliği içinde organize olmaları stratejik anlamda önem arz etmektedir.

Anahtar kelimeler: EXPO 2023, Kahramanmaraş, Rekreasyon, Turizm, İşletme.

Kaynakça

- Albayrak, A. (2012). İstanbul'daki Konaklama İşletmelerinin Rekreasyon Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi. *AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology*, 3(8), 43–58. <https://doi.org/10.5824/1309-1581.2012.3.003.x>
- Ankaraka. (2021). Dünyaya Açılan Kapı “Expo” ve Ankara. Tarihinde 23 Aralık 2021, adresinden erişildi <https://www.ankaraka.org.tr/archive/files/yayinlar/expo-ve-ankara.pdf>
- Çelik, F., & Arslantaş, F. (2018). Gelecek Nesiller İçin Yeşil Bir Dünya: Expo 2016 Antalya. *Journal of International Social Research*, 11(56), 1056–1070. <https://doi.org/10.17719/jisr.20185639071>
- Doğaka. (2021). Expo Nedir? Tarihinde 23 Aralık 2021, adresinden erişildi https://www.dogaka.gov.tr/assets/upload/dosyalar/www.dogaka.gov.tr_2580_DO4Y03RJ_EXPO-Bilgi-Notu.pdf
- Expo2023. (2021). Expo 2023'ün Kahramanmaraş'a katkıları. Tarihinde 23 Aralık 2021, adresinden erişildi <https://expo2023.org/expo-2023-onikisubat-kahramanmaras/kahramanmarasa-katkilari/>
- Polat, M. (2019). Expo ve Türkiye. *Uluslararası İşletme Ekonomisi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi*, 3(1), 28–39. <https://doi.org/10.29228/ijbemp.23255>
- Sun, J., & Ye, L. (2010). Mega-events, Local Economies, and Global Status: What Happened before the 2008 Olympics in Beijing and the 2010 World Expo in Shanghai. *Journal of Current Chinese Affairs*, 39(2), 133–165. <https://doi.org/10.1177/186810261003900205>

Türkiye’de Hanehalkı Tüketim Harcamasında Eğlence ve Kültürün Payı

Ertunç ÇELİK*

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
ertunc.celik@hbv.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi Şerife Gamze ALBAYRAK

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
serife.albayrak@hbv.edu.tr
Orcid: 0000-0002-6808-0823

Özet

Bir ülkenin ekonomik büyüme performansını, üretimini, yakından ilgilendiren ve milli gelirin önemli bir bileşeni olan tüketim harcamaları ülkenin ve toplumun önemli refah göstergelerinden biridir. Ekonominin geleneksel konularından biri olan hanehalkı bütçe dağılımı, son yıllarda araştırmacıların oldukça dikkatini çekmektedir. Farklı ülkelerde hanehalkının tüketim harcamaları ile ilgili birçok çalışma alanda yer almaktadır.

Günümüzde küreselleşme ve tüketim kültürünün artmasıyla boş zaman kavramı daha çok tüketimciliğin ve sosyal kültürün etkisi altına girmiştir. Boş zaman faaliyetlerinin sunduğu sınırsız seçenekler tamamıyla maddi bir boyut kazanmıştır. Boş zaman kişinin çalışmadığı, yaşam zorluklarının ve biçimsel görevinin dışında kalan ve kişinin kendi isteği yönünde harcayabileceği zamandır (Tezcan, 1978;10). Maslow’un bireyin “kendini gerçekleştirme” ihtiyacına ilişkin çalışmalarında; boş zaman davranışının kişiyi “değerlilik (kabul görme ve benlik saygısı)” ve “kendini gerçekleştirme düzeylerindeki ihtiyaçlarını karşılaması bakımından etkilediğini de açıklamaktadır (Kılbaş, 1994;17) Boş zaman araştırmaları genel olarak hanehalklarının zaman dağılımındaki eğilimleri veya kalıpları üzerinde durur. Bu nitelikteki araştırmalar çoğunlukla sosyal ve ekonomik faktörlerin boş zaman tahsisini nasıl etkilediği ile ilgilidir. Boş zaman tahsisinde ortaya çıkan değişme harcama örüntülerinin de değişmesine neden olmaktadır. Bir boş zaman aktivitesi olan eğlence ve kültür faaliyetleri tüketim harcamaları arasında yer almasından dolayı araştırma konusu olmaktadır. Hanehalklarının boş zamanlarını geçirme biçimlerini ve tüketim harcamaları içinden kültür ve eğlence amaçlı hizmetlere ayırdıkları payların belirleyicilerini inceleyen bu çalışmanın ilgili literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Hanehalkı tüketim harcamaları gıda ve alkolsüz içecekler, alkollü içecekler, sigara ve tütün, giyim ve ayakkabı, konut, su, elektrik, gaz ve diğer yakıtlar, mobilya, ev aletleri ve ev bakım hizmetleri, sağlık, ulaştırma, haberleşme, eğlence ve kültür, eğitim hizmetleri, lokanta ve oteller, çeşitli mal ve hizmetler olarak sınıflandırılmaktadır. Gıda-alkolsüz içecekler, sağlık, ulaştırma, eğitim ve çeşitli mal ve hizmet harcama grupları zorunlu harcamalar iken; alkollü içecekler, sigara, tütün ürünleri, kültür-eğlence ve lokanta-otel harcama grupları ise lüks harcama grupları arasında yer almaktadır.

Bu çalışmanın amacı Türkiye’ de hanehalkı tüketim harcamalarında yer alan eğlence ve kültür harcamalarının payı tespit edilmeye çalışılmış, kent ve kırsal nüfusunun tüketim tercihleri göz önüne alınarak eğlence ve kültür harcamaları veri ve grafiklerle analiz edilmiştir.

Çalışmada, Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) Hanehalkı Tüketim Harcaması İstatistiklerinden 2010-2020 yılları arasında Gelire göre sıralı %20’lik gruplarda tüketim harcamasının türlerine göre dağılımı ve Tüketim harcaması türlerinin gelire göre sıralı %20’lik gruplara göre dağılımı verileri kullanılmıştır. Ayrıca çalışmada 2010-2020 hanehalkı bütçe anketleri kullanılmıştır. Buna göre; 2017, 2018 ve 2019 yıllarında yapılan Hanehalkı Bütçe Anketlerinin veri setleri bir araya getirilerek, sonuçları üç yılı kapsayan ancak 2017 ve 2018 yıllarına ait tüketim harcamaları değer olarak 2019 yılına inflate edildikten sonra elde edilen 2017-2018-2019 Hanehalkı Bütçe Anketi sonuçları İstatistik Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey - 1 ve Düzey - 2 bazında bu haber bülteni ile kamuoyuna sunulmuştur. 2017-2018-2019 birleşik veri seti toplam 35.515 örnek hanehalkının tüketim harcaması bilgilerini içermektedir.(TÜİK 2019) Bu verilerdeki eğlence ve kültür harcamaları televizyon, DVD, VCD Player, ev sineması sistemi, çanak anten, televizyon anteni, radyo, müzik setleri, video, kaset çalar, CD

* Sorumlu yazar: *Ertunç Çelik*

çalar, kamera, fotoğraf makinesi vb. aletler, bilgisayar, vb. veri işlem ekipmanı, optik aletler, müzik aletleri, oyuncaklar, hobi, spor, av ve kamp malzemeleri, bahçe, bitki ve evcil hayvanlara yönelik ürünler, sinema, tiyatro ve konser, müze, spor müsabakalarına, hayvanat bahçelerine giriş ücretleri, şans oyunları, kitap, gazete ve dergiler, kırtasiye materyalleri (kalem, defter, sulu boya, vb.), paket ve yurtdışı turlar ile ilgili olarak yapılan harcamaları kapsamaktadır.

Sonuç olarak, hanehalkı bütçe araştırmasının 2019 yılı sonuçlarına göre; Türkiye genelinde hanehalklarının tüketim amaçlı yaptığı harcamalar içinde en yüksek payı %24,1 ile konut ve kira harcamaları alırken, ikinci sırayı %20,8 ile gıda ve alkolsüz içecek harcamaları, üçüncü sırayı ise %16,5 ile ulaştırma harcamaları aldı. Toplam tüketim harcamalarında en düşük payı alan harcama türleri ise %2,2 ile sağlık, %2,5 ile eğitim hizmetleri ve %3,1 ile eğlence ve kültür harcamaları olmuştur.(TÜİK 2019) Hanehalkı bütçe anketleri kır ve kent ayırım verileri, 2013 yılına ait olup tüketim harcamalarının gelirin bir fonksiyonu olması sebebiyle iki kesimde farklılıklar göstermektedir. Lüks harcamalar kategorisinde yer alan eğlence ve kültür harcamalarının tüketim harcamalarındaki payı kırsal kesimde 2002 yılında 2,4 iken 2013 yılında 2,2 oranına düşmüştür. Kentsel kesimde bu orana bakıldığında 2002 yılında 2,5 iken 2013 yılında 3,3'e yükselmiştir.

Anahtar kelimeler: Tüketim Harcamaları, Hane Halkı Eğlence Ve Kültür Harcamaları, Türkiye.

Kaynakça

Tezcan, M. (1982). Sosyolojik Açıdan Boş Zamanların Değerlendirilmesi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakóltesi Yayınları, 15 (2), 10.

Kılbaş, Ş. (1994). Gençlik ve Boş Zamanı Değerlendirme. Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi.

TÜİK (<http://www.tuik.gov.tr>)

Ekolojik Turizm Bağlamında Rekreatif Etkinlikler: Hazım Dağı Tabiat Parkı Örneği

Dr. Öğr. Üyesi Gönül GÖKER*
Çankırı Karatekin Üniversitesi
gonulgoker@karatekin.edu.tr
Orcid: 0000-0002-6161-7675

Özet

Çalışmanın amacı ekolojik turizm bağlamında rekreatif etkinliklere yönelik olarak Hazım Dağı Tabiat Parkı'nın potansiyelini incelemektir. Çalışmada ekolojik turizm kavramı ve Türkiye'de eko turizm kapsamında yapılan etkinliklerden, açık alanda yapılan doğa temelli rekreatif etkinlikler ve türlerinden bahsedilmiştir. Çalışma kapsamında Çankırı ili Yapraklı ilçesinde bulunan Hazım Dağı Tabiat Parkı'nın eko turizm ve açık alanda yapılan rekreatif etkinliklere yönelik potansiyelleri sunulmuştur. Çalışmanın sonuç kısmında destinasyonun daha güçlü alt yapı ve tanıtıma sahip olmasına yönelik öneriler geliştirilmiştir. Ayrıca sonuç olarak destinasyona gelen ziyaretçi sayısının artması durumunda oluşabilecek olumsuzluklara yönelik fikirler sunulmuştur.

Ekolojik Turizm

Doğayı koruyarak sürdürülebilir bir anlayış ile yapılan turizm deneyimlerine Ekolojik Turizm denilmektedir (Kaypak, 2010:95). Ekolojik turizm kısaca eko turizm olarak adlandırılmaktadır. Fennell, (2014) Ekolojik turizm; bir doğa bilimci ya da doğa öğrencisi gibi doğayı ve doğanın tarihini incelemek, doğadaki canlı ve farklı organizmaların birbiri ile ilişkileri ve evrimlerini gözlemlemek olarak nitelendirmiştir. Fennell (2014)'e göre eko-turist olarak nitelendirilen bu kişilerin birer doğa bilimci olarak da çağrılması gayet uygun görülebiliyor. Diğer bir tanım ile ekolojik turizm; kentsel yaşam baskısı ve stresinden kaçmak isteyen insanların milli parklar, korunan alanlar vb. doğal ve tarihi destinasyonlara yönelik yapmış oldukları seyahat eğilimleridir (Wearing & Nail, 2009:6). Buckley, (1994 :662)' a ait eko turizm çerçevesi tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo 1: Eko Turizm Çerçevesi

Alt Sektör	Doğa Temelli Turizm	Sürdürülebilir Turizm	Koruma-Destek Turizmi	Çevreye Duyarlı Turizm
Turizm Sektörünün Yönü	ürün, çekicilik	operasyon, yönetim	gelir, satın alma	Tutum, davranış, eğitim, etik
Alternatif İsimler	eko turizm, doğa turizmi, yeşil turizm	ekolojik sürdürülebilir turizm, çevreye duyarlı turizm,	STK'lar toplum dernekleri, firmalar	ekoturizm
Ayırt edici özellikleri	doğal çevre bileşenleri başlıca destinasyon çekiciliğidir.	çevresel etkileri azaltmak ve çevresel yönetim performansını iyileştirmek için atılan kasıtlı adımlar	gelir veya faaliyetler çevre koruma kuruluşlarına veya faaliyetlerine katkıda bulunur	doğaya karşı tutum, kasıtlı davranışları en aza indirmek, tutum ve davranışları değiştirmek, müşterilerin eğitimi

Sungur, (2012:342) Türkiye'de eko turizm kapsamında değerlendirilebilecek turizm çeşitlerini şu şekilde sıralamıştır; : yayla turizmi, trekking, akarsu turizmi, bisiklet turları, atlı doğa yürüyüşü, antik kentler ve tarihi çekim merkezleri, mağara turizmi, sportif olta balıkçılığı, kuş gözlemciliği, botanik turizmi, tarım ve çiftlik turizmi, yamaç turizmi, balon turizmi, yaban hayatı (fauna) gözlemciliği, sualtı dalış turizmi, macera turizmi.

Rekreatif Etkinlikler

* Sorumlu yazar: Gönül Göker

Rekreasyon bireylerin günlük rutinleri dışında serbest zaman dilimlerinde yaptıkları çeşitli sosyal etkinlikler, zihinsel faaliyetlerdir (Meyer, vd., 1969). Açık alan rekreasyon etkinlikleri pek çok türden deneyimleri içermektedir. Bunlar şehir merkezlerindeki açık alanlarda yapılan golf, futbol, yüzme, konserler, şenlikler, temalı park eğlenceleri olabileceği gibi tamamen doğa temelli yapılan açık alan rekreatif etkinlikler de olabilir (Yüncü, 2013:13, Torkildsen, 1992: 246, Bammel, 1996: 224, Clawson & Knetsch, 1966).

Göker ve Ünlüönen (2018:776) açık alanda yapılan doğa temelli rekreatif etkinlikleri şu şekilde sıralamıştır; Kampçılık, dağcılık, rafting ve diğer su sporları, paraşüt ve diğer hava sporları, botanik ve kuş gözlemciliği, Kış sporları, nehir ve göl balıkçılığı, avcılık, atlı geziler, tüplü dalış, bisiklet turu, orienteering.

Hazım Dağlı Tabiat Parkı

Çankırı ili Yaprak ilçesinde bulunan 126,36 hektarlık bir alana sahip bu yer 2009 yılında tabiat parkı olmuştur. Tabiat parkı içerisinde çok fazla sayıda flora ve fauna türleri bulunmaktadır. Yapraklı Büyük Yayla parka 1 km uzaklıkta bulunmaktadır. Tipik yayla evleri 40 haneden oluşmaktadır. (hazimdagli.tabiat.gov.tr). Bungalov ev konaklaması, çadır kampı, karavan kampı bu parkta yapılabilecek etkinlikler içerisinde. Genel olarak bakıldığında; çadır kampı, karavan kampı, piknik, hamak keyfi, bisiklet turu, manzara seyri, yoga bungalov tatili ve sportif aktiviteler bu destinasyonun sunduğu imkanlardır (www.kampyerleri.org).

Sonuç

Hazım Dağlı Tabiat Parkı doğa sever eko-turistler için yüksek bir alternatiftir. Batı Karadeniz bölgesi özellikli Yapraklı Yaylası'na 1 km mesafede bulunan bu tabiat parkı zengin flora ve fauna yapısı sebebi ile kuş gözlemciliği ve yaban hayatı gözleme tutkunu ziyaretçiler için önemlidir. Bölgenin doğal yapısı bozulmaması için bungalov ev dışında herhangi bir beton yapıya müsaade edilmemektedir. Şehir stresinden kurtulmak, meditasyon yapmak için bu evlerde konaklama yapmak, yaylada yürüyüş yapmak ya da buraya kamp kurmak burada yapılabilecek eko turizm bağlamında rekreatif etkinliklerdir.

Yüksek çekicilik kaynaklarına sahip tabiat parkı destinasyon olarak bakir ve tanıtımı azdır. Bu bölgeye gelen ziyaretçi sayısının artışı Çankırı'ya yüksek gelir ve sosyal gelişmişlik olarak faydalar sağlayabilir. Bölgenin daha fazla tanınırlığı için yerel yönetimler (Kültür Turizm Müdürlüğü, Çankırı Belediyesi, Yapraklı Belediyesi) daha eşgüdümlü çalışmalar yapmalıdır. Bu bölgede festival ve yayla şenlikleri düzenlenebilir. Bölgenin ikame durumdaki diğer eko turizm alanları ile mukayesesi yapılarak eksiklikler giderilebilir. Bölgeye gelen ziyaretçi sayısını arttırmak ile bölgenin doğal varlığını korumak arasında denge sağlanmalıdır. Yüksek kapasiteli bir ziyaretçi akımı eko-sisteme zarar verebilir. Bu sebeple sürdürülebilir bir strateji doğrultusunda destinasyon yönetimi yapılmalıdır.

Bu çalışma, Ekolojik turizm bağlamında rekreatif etkinlikler ile ilgili sonraki çalışmalara öncelik edebilir. Ayrıca Çankırı ilinin eko turizm potansiyelinin ve rekreasyon olanaklarının ön plana çıkarılması açısından da önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Bammel, G., Bammel, L.L. (1996). Lesiure & Human Behavior. 3. Edition. USA: Brown & Benchmark Publisher.
- Buckley, R. (1994). A Framework for Ecotourism, Annals of Tourism Research, 21(3), 661-669.
- Clawson, M. & Knetsch, J. L. (1966). Economics of Outdoor Recreation. 2nd edition. London: Routledge.
- Fennell, D. A. (2014). Ecotourism. 4. Baskı. London and New York: Routledge.
- Göker, G. & Ünlüönen, K. (2018). Açık Alanda Yapılan Doğa Temelli Rekreatif Etkinlikler Ve Destinasyon Markalaşması: Ilgaz Dağı Milli Parkı Örneği, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. 18 (70), 774-789.
- Hazım Dağlı Tabiat Parkı, (2021). <http://hazimdagli.tabiat.gov.tr/> , erişim tarihi: 12.12.2021.
- Hazım Dağlı Tabiat Parkı Bungalov Evleri ve Kamp Alanı, (2021). <https://www.kampyerleri.org/hazim-dagli-tabiat-parki-bungalov-evleri-ve-kamp-alani/>, erişim tarihi: 12.12.2021.
- Kaypak, Ş. (2010). Ekolojik Turizmin Sürdürülebilirliği Alanya İşletme Fakültesi Dergisi 2(2), 93-114.
- Meyer, H. D., Brightbill, C. K., Sessoms, H. D. (1969). Community Recreation, PrenticeHall Publisher.
- Sungur, Z. (2012). Sürdürülebilir Ekoturizmin Toplumsal Etkileri: Türkiye’den Örnekler. International Conference On Eurasian Economies (338-344). Anadolu University, Turkey.
- Torkildsen, G. (1992). Leisure and Recreation Management. 3. Edition. USA: E&FN Spon Publishers.
- Wearing, S. & Neil, J. (2009). Ecotourism: Impacts, Potentials and Possibilities?. 2. Baskı. UK: Butterworth-Heinemann is an imprint of Elsevier.
- Yüncü, D. (2013). Boş Zaman ve Rekreasyon: Kavram ve Özellikler. Argan, M., (Editör) Eskişehir: AÖF Yayınları.

Kampüste Senin İçin Ne Var? Kampüs Rekreasyonu Etkinliklerinin Katılımcı Görüşleri İle Değerlendirilmesi

Arş. Gör. Özlem YALÇIN KİŞİ*
Selçuk Üniversitesi
ozlem.yalcin@selcuk.edu.tr

Arş. Gör. Nazlı Deniz ÖZ
Selçuk Üniversitesi
denizyilmaz@selcuk.edu.tr
Orcid: 0000-0001-9187-8596

Arş. Gör. Mustafa ARICI
Hitit Üniversitesi
mstfa.arici@gmail.com
Orcid: 0000-0002-6459-8326

Özet

Bu çalışmanın amacı öğrencilerin kampüs rekreasyonu etkinliklerine katılım düzeyleri, motivasyonları ve engellerini ortaya koymaktır. Kampüs rekreasyonu birim ve etkinlikleri öğrenci ve personelin örgütsel bağlılık ve sosyal sermaye parametrelerini etkileyen bir olgudur. Bu bağlamda katılımcıların kampüs içi etkinliklere katılım düzeyi, motivasyon ve engellerinin ortaya koyulması, kampüs düzenleyicilerine yol göstermesi açısından önem arz etmektedir.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması metodu esas alınmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak “yarı yapılandırılmış görüşme formu” uzman görüşleri alınarak kullanılmıştır. Çalışmaya Selçuk Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon bölümünde öğrenim gören 20 (7 kadın, 13 erkek) öğrenci gönüllülük esasıyla katılım sağlamıştır. Verilerin analizinde deşifreyon işlemi sonrası Maxqda analytics 21 analiz programı kullanılmış, izleyen temalar çalışmanın amacına uygun olarak belirlenmiştir. Çalışmanın sonucunda katılımcıların rekreatif etkinlik tercihlerinin “Açık alan”, “Kapalı Alan” ve “Aktif”, “Pasif” olarak değiştiği, Motivasyonlarının “Zaman”, “Aktivite ücreti”, “Aktivite Çeşitliliği” ve “Arkadaş katılımı” olarak belirlendiği, Engellerin ise “Bilgi Eksikliği”, “Yapısal eksikler”, “Bireysel engeller” ve “Toplumsal baskı” temalarından oluştuğu belirlenmiştir.

Çalışmanın sonuçları ve gözlemler ele alındığında kişilerin dönemsel olarak (hava koşulları, sınav dönemi vs.) katılım sağladıkları aktivitelerin çeşitlilik gösterdiği, motivasyonlarının aktivite mevcudiyeti, maddi olanaklar ve sosyal parametreler ile sağlandığı gözlenmiştir. Genel anlamda kampüs rekreasyonuna katılım düzeyinin düşüklüğü göze çarpmış olup sebeplerinin en başında etkinliklerin düzenleneceği ortamın yaratılmaması, mekan ve tesis eksikliği, mevcut aktivitelerden haberdar edilmemeleri ve aile ve sosyal çevrenin aktivitelerle yönelik olumsuz bakış açıları engeller olarak ön plana çıkmıştır.

Sonuç olarak imkân, tesis, tanıtım ve farkındalık çalışmalarının, kampüs olanaklarını kullanma oranını ve kampüs rekreasyonu etkinliklerine katılımı olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Bilhassa üniversite öğrencilerinin aktif katılım odaklı yaşam tarzları ele alınarak gerekli mercilerin buna yönelik tesis ve aktiviteler ile süreci desteklemesi önerilir.

Anahtar kelimeler: Kampüs Rekreasyonu, Öğrenci, Aktivite, Etkinlik.

* **Sorumlu yazar:** *Özlem Yalçın Kişi*

Okul Dönemi Mülteci Çocukların Ötekileştirilmesinin Önlenmesinde Rekreatif Etkinliklerin Önemi Üzerine Ontolojik Bir Araştırma

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat ÜSTÜN

Selçuk Üniversitesi
ustunferhat@gmail.com
Orcid: 0000-0002-4887-7229

Arş. Gör. Nazlı Deniz ÖZ

Selçuk Üniversitesi
nazlidenizyilmaz@gmail.com
Orcid: 0000-0001-9187-8596

Sezer AKBABA*

Selçuk Üniversitesi
sezerakbaba.98@gmail.com

Yunus Emre DEMİRCİ

Selçuk Üniversitesi
demirciyunusemre42@gmail.com
Orcid: 0000-0003-2586-1475

Mehmet Akif GÜRBÜZ

Selçuk Üniversitesi
akif.gurbuz1@hotmail.com
Orcid: 0000-0002-5899-8315

Özet

Bugün dünya üzerinde milyonlarca kişi dini, milliyeti, etnik kimliği, belirli bir gruba mensubiyeti ve siyasi fikirleri sebebiyle karşılaştığı zulümden dolayı doğup büyüdüğü ülkeden kaçarak, başka bir ülkenin korumasına sığınmaktadır. Literatürde bu kişiler mülteci olarak isimlendirilmekteledir. Bu çalışmanın amacı Türkiye gündemini yoğunlukla meşgul eden “mülteci uyumlulaştırması” konusunun çocukluk dönemi rekreatif egzersizler ile nasıl desteklenebileceğini irdelemektir. Çalışmada Nitel araştırma yöntemlerinden “durum çalışması” metodu kullanılarak, yazılı ve görsel kaynaklardan yararlanılmıştır.

Uluslararası Göç Örgütü (IOM), uluslararası bir sınırı geçerek; bireyin hukuki konumu, hareket etmenin bilinçli veya istemsiz şekilde meydana gelmesi, yer değiştirme hareketinin nedenleri ya da hedef ülkedeki kalma süresi gibi faktörleri nazara almadan, bulunduğu menşei ülkesinden uzaklaşan kimseleri göçmen olarak tanımlar. Göçmen, olağan olarak yaşadığı ülkenin dışında en az bir yıl yaşayan kişidir. Dünya üzerinde yerinden edilen insanların sayısı 70 milyonun üzerindedir ve bu insanların yarısından fazlasının çocuk olduğu bilinmektedir.

Mülteci çocuklar üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında, mülteci çocukların buldukları ülkede yaşadığı sorunların önemli bir kısmının okul ortamına uyum süresince gerçekleştiği görülmektedir. Göç öncesi yaşadıkları savaş ve göç sonrasında buldukları ülkede karşılaştıkları kültürel şok sebebiyle pek çok mülteci çocuk travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, endişe, kaygı, agresiflik, içe kapanıklık ve saldırganlık gibi birtakım psikolojik problem yaşamaktadır. Suriyeli mülteci çocukların psikolojik sorunları sadece göç öncesinde yaşadıkları travmalarla alakalı olmamakta, aynı zamanda okul ortamında arkadaşlarının dışlama ve kötü muamelelerine maruz kalmaları ile de ilişkilendirilmektedir. Kültür farklılığı ve dil yetersizliğinden dolayı arkadaşları tarafından dışlanan veya kötü muamele gören Suriyeli mülteci çocukların bir kısmı okula gitmemeyi tercih ederken, bir kısmı da sınıf arkadaşlarına karşı şiddete başvurmaktadır.

Serbest zamanlarda yapılan rekreasyon etkinlikleri bireylerin kişilerarası iletişim açısından sosyal becerilerini ve ilişkileri yürütebilme kabiliyetlerini geliştirebilmektedir. Dahası, serbest zaman etkinlikleri bireylerin aidiyet

* **Sorumlu yazar:** *Sezer Akbaba*

duygusunu geliştirmekte ve grup dinamiğine ayak uydurmalarını sağlamaktadır. En temel psikolojik ihtiyaçlarından olan sosyalleşme gereksinimini karşılamak zorunda olan insanlar, diğer bireylerle etkileşim halinde olmakta ve kişisel gelişimlerini artırmaktadırlar. Kendisini herhangi bir gruba ait hissedeni ve rekreatif etkinlikler ile sosyalleşen bireylerin ortak karar alma, birlikte hareket etme, grup motivasyonunu destekleme, gruba liderlik etme gibi temel kişilik özelliklerinin farkına varması ve kendini tanınması kolaylaşmaktadır. Grup içerisinde etkin ve dışa dönük bir yapıya sahip olan bireylerin, sosyalleşme aracılığıyla duygularını tanınması ve idare edebilmesi gibi yetenekleri kazanmasını sağlayan unsurların başında rekreatif etkinlikler gelmektedir. Çalışmada değinilen rekreatif etkinlikler yoluyla sağlanan ötekileştirme nin engellenmesinin uzun dönem toplumsal düzeni sağlamada etkili olacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Mülteci, Göçmen, Rekreatyon, Boş Zaman.

Rekreatif Faaliyet Alanlarının Üniversite Tercihlerine Yönelik Etkisi

Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Cenk BİRİNCİ

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

cenk.birinci@erzincan.edu.tr

Orcid: 0000-0002-0309-8256

Arş. Gör. Dr. Sevim KÜL AVAN*

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

sevim.kul@nevsehir.edu.tr

Orcid: 0000-0003-3103-381X

Özet

Günümüzde çalışma ve okul hayatının sıklığı ve diğer rutin işlerden dolayı insanlar yenilenme ihtiyacı hissetmektedir. Bu anlamda insanlar boş zamanlarını değerlendirmeye yönelik alternatifler aramaya başlamıştır. Özellikle gençlerin ruhsal ve bedensel gelişimlerine katkı sağlamak açısından boş zaman içerisinde yapılan rekreasyon faaliyetlerine katılması önemli görülmektedir.

Rekreasyon; bireylerin rutin hayatında kurtulmak, yoğun iş hayatından veya olumsuz çevresel durumlardan negatif anlamda etkilenen beden ve ruhu korumak, sağlıklı olmak ve sağlığı devam ettirmek, bunun yanında mutlu olmak amacıyla iş ve zorlu ihtiyaçlar için ayrılan zamanın dışında kalan boş zaman içerisinde, bireysel ya da grup halinde gönüllü olarak seçilerek dâhil olunan faaliyetlerdir (Karaküçük, 2014: 54). Rekreatif faaliyetler araştırmacılar tarafından farklı şekillerde sınıflandırılmaktadır. Tezcan(1993:174), rekreatif faaliyetleri sanatsal, entelektüel, sosyal, pratik, fiziki faaliyetler şeklinde sınıflandırmıştır. Boş zamanların verimli şekilde geçirilmesi durumunda bireye birçok faydası olduğu bilinmektedir. Boş zamanların değerlendirilmesi ile ilgili yapılan çalışmada (Tuncay, 2000: 146) boş zamanların olumlu şekilde değerlendirilmesinin toplumsal uyumun güçlenmesi üzerinde etkili olduğu ve özellikle gençlerin zararlı alışkanlıklardan korunmasında önemli bir rol oynadığı belirtilmiştir.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de üniversitelerde eğitim alan gençlerin boş zaman faaliyetlerine katılımlarının yoğun olmasıyla son yıllarda üniversite kampüslerinin planlanması ve geliştirilmesine daha fazla önem verilmeye başlanmıştır. Çünkü üniversiteler, sosyal ve kültürel faaliyet alanlarının olduğu, farklı kültürel ve sosyal açıdan farklı özellikleri olan öğrencilerin eğitimleri süresince dersten arta kalan zamanlarını geçirdiği alanlar olarak sosyal etkileşim bakımından büyük öneme sahiptir (Göker, 2014: 186). Öğrencilerin üniversite içerisinde ders dışı faaliyetlere katılmasında, kurumun sunduğu alanlar etkili olmaktadır. Üniversitelerde sosyal, kültürel, sportif vb. faaliyetler üniversite yönetimi, kulüpler, topluluklar tarafından planlanmakta ve yürütülmektedir. Öğrenciler ders dışında eğlenmek, öğrenmek, yeni beceriler kazanmak, dinlenmek ve sosyalleşmek ihtiyacı duymaktadırlar. Bunun için üniversitelerin çok sayıda ve farklı faaliyet sunmaları gerekmektedir. Açık ve kapalı spor alanları, kütüphane, sinema ve tiyatro salonları, kafeteryalar, yüzme havuzu, eğlence merkezleri vb. alanlar öğrencilerin ruhsal ve bedensel gelişime katkı sağlayacak alanlar olarak değerlendirilmektedir.

Ülkemizde üniversite öğrencilerine bazı haklar tanınmıştır. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 47. maddesinde "Yükseköğrenim kurumları, yapacağı plan ve programlar uyarınca, öğrencilerin beden ve ruh sağlığını korumak, beslenme, çalışma, dinlenme, boş zamanları değerlendirme gibi sosyal ihtiyaçlarını karşılamak ve bu amaçla maddi olanaklar oranında okuma salonları, yataklı sağlık merkezleri, kafeteryalar, lokanta açmak, toplantı, sinema, tiyatro salonları, spor salonu ve sahaları, kamp yerleri sağlamak ve bunlardan öğrencilerin en iyi şekilde yararlanmalarını sağlamak için gerekli önlemleri almakla görevlidir." ibaresiyle üniversitede öğrenim gören öğrencilerin yasal hakları belirlenmiştir. Yine 351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanunu' nun 25. Maddesinde "ders dışı saatlerde ve tatillerde öğrencilerin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayacak her türlü tedbir alınır" ifadesinde belirtildiği üzere öğrencilerin haklarının olduğu görülmektedir. Buradan yola çıkarak, üniversitelerin gençlerin dersleri dışında kalan serbest zamanlarını en iyi

* **Sorumlu yazar:** *Sevim Kül Avan*

şekilde değerlendirmeleri açısından önemli bir rol üstlendiği söylenebilmektedir. Üniversitelerin, önüne alarak yerleşkelerinde sunacakları rekreatif faaliyetleri planlamaları ve faaliyetlere yönelik altyapılarını oluşturmaları gerekliliği duyulmaktadır

Öğrencilerin Üniversite Tercih Unsurları

Üniversite öğrencilerinin tercih aşamasında öğrenciler üniversite seçimlerini yaparken birçok unsura dikkat ettikleri bilinmektedir. Literatürde üniversite öğrencilerinin tercih unsurlarının araştırıldığı çok sayıda çalışma yapıldığı görülmüştür. Üniversite tercihi etkileyen unsurların belirlenmesine yönelik yapılan bu çalışmalar sonucunda tercih unsurların; üniversitenin yeri, eğitim kalitesi, seçilen fakülte/yüksekokulun kalitesi, akademik tanınırlık, saygın bir bölümde okumak, bölümde okuyacak kişi sayısı, üniversitenin büyüklüğü, lisansüstü eğitimin olup olmaması, kabul şartları, maliyet, burs vb. yardım, büyük üniversiteler ile işbirliğinin olup olmaması (McDonnell,1995; Kallio,1995; Joseph ve Joseph,2000; Soutar ve Turner, 2002; Veloutsou, Paton ve Lewis,2004; Yamamoto, 2006; Domino,Libraire, Lutwiller ve Superczynski, 2006), öğrencilerin iş bulma fırsatları (Soutar ve Turner, 2002; Moogan ve Baron, 2003), üniversite ziyareti (Joseph, 2013), aile üyeleri (Soutar ve Turner, 2002; 2002;) kampüs yaşamının çekiciliği (Kallio, 1995; Veloutsou vd.. 2004) şeklinde olduğu belirlenmiştir.

Ülkemizde bu konuda yapılan çalışmalar sonucunda öğrencilerin üniversite tercih unsurlarının ise üniversite giriş sınavı, üniversitenin tanınırlığı, bulunduğu il, eğitim kalitesi, mezuniyet sonrası iş bulabilme oranı, üniversitenin bulunduğu şehirdeki hayat pahalılığı, öğrenim ücreti, akademik yapısı, fiziki altyapı imkânları, barınma olanakları, aile fertleri ve sosyal faaliyetler olduğu belirlenmiştir (Tatar ve Oktay,2006; Coşar,2016). Bu sonuca dayanarak diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de üniversite tercihinde üniversitenin sosyal olanaklarına dikkate edildiği söylenebilmektedir. Yaman ve Çakır (2017) üniversite adayları bakımından üniversitenin kampüs imkânlarının zayıf olarak algılanmasının tercih süreçlerine ters yönlü etki etkilediğini belirtmiştir. Kampüs içerisinde sunulan faaliyetler İlhan, Ataman Uğurlu ve Yurdunkulu (2018)'nun yaptığı çalışmada ise kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla üniversite tercih aşamasında, üniversite kampüsünün sunduğu faaliyetlere daha fazla önem verdiği görülmüştür.

Bu çalışmalardan kampüs içerisinde sunulan rekreasyon faaliyetlerinin üniversite tercihinde etkili olduğu rol belirlenmiştir. Bu çalışma aday öğrencilerin üniversite tercihi sosyal imkanlar dahilinde ne tür rekreatif faaliyet ve rekreasyon alanlarını tercih ettiğinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Çalışmaya üniversite sınavına hazırlanan 23 kadın, 38 erkek olmak üzere toplam 61 kişi katılmıştır. Katılımcılar rastgele yöntemiyle seçilmiştir. Araştırmada nicel yöntemlerden anket tekniği kullanılmıştır. Anket beşli likert tipi şeklinde bir ölçektir. Elde edilen veriler Kano modeli kullanılarak analiz edilmiştir. Kano Modeli müşterilerin istek ve ihtiyaçlarının sınıflandırılması amacıyla Profesör Noriaki Kano tarafından geliştirilmiştir (Shahin,2004). Model müşterilerin algıları çerçevesinde gruplandırılan ürün özelliklerinin, karar verecek kişilerin planlama aşamasında bu özelliklere öncelik vermelerine imkan sağlamaktadır. Çalışmada kullanılan yöntemin daha önceden bir çalışmada rastlanmamış olması bu çalışmayı orijinal kılmaktadır.

Bulgular

Katılımcıların ilgili olanaklara yönelik beklenti kategorilerinin daha çok sıradan özellikler (I) olduğu bulunmuştur. Bu kapsamda tercih sıralamasına yönelik memnuniyet katsayısı ve memnuniyetsizlik katsayısı nihai ağırlıklandırma sonucu önem derecesine göre en yüksek, “bahar şenlikleri”, “tenis kortu” ve “yüzme havuzu” seçenekleridir. Diğer seçeneklerde önem derecesine göre sıralanmıştır. Elde edilen bulgular, karar mekanizmasında kullanabileceği önerilerin oluşturulmasına olanak sağlamaktadır. Aynı zamanda, kullanılan yöntem, kampüs planlayıcı mekanizmaların (Sağlık kültür daire başkanlığı, yapı işleri daire başkanlığı gibi) ve rekreasyon politika yapımcılarına önerilmektedir.

Sonuç

Çalışma sonucunda araştırmaya katılan öğrencilerin üniversite tercihlerinde yeterli düzeyde var olmasında en çok etkili olan rekreatif faaliyet ve alanların sırasıyla kongre merkezi, halı saha ve kapalı spor salonu olduğu

belirlenmiştir. Sabbağ ve Aksoy (2011:13)'un Türkiye'deki yedi üniversiteden 1318 öğrencinin katılımıyla öğrencilerin rekreasyon faaliyetlerine katılım faktörlerini incelediği çalışma sonucunda öğrencilerin en çok futbol, fitness ve müzik dinleme faaliyetlerine katıldığı belirlenmiştir. Ankara'daki üniversite öğrencilerinin rekreatif faaliyetlere katılımlarının incelendiği çalışma sonucunda (Balcı, 2003) erkek öğrencilerin sırasıyla en çok futbol, sinema ve basketbol faaliyetlerine katıldığı, kız öğrencilerin ise sinema, müzik dinleme ve internet olduğu belirlenmiştir. Yine Balcı ve İlhan (2006)'ın Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılım düzeylerinin belirlenmesi için yaptıkları çalışma sonucunda öğrencilerin en çok sırasıyla, futbol, voleybol ve internet olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin rekreatif faaliyetlere katılım tercihlerine yönelik bu sonuçların üniversite tercihi sırasındaki etkili olan rekreasyon faaliyet ve alanlarıyla kısmen örtüştüğü belirlenmiştir.

Çalışma sonucuna göre öğrencilerin üniversite içerisinde yeterli düzeyde var olmaması durumunda memnuniyetsizlik yaratacak rekreatif faaliyet ve alanların sırasıyla bahar şenlikleri, tenis kortu ve yüzme havuzu olduğu belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinin rekreatif anlamda tercih ve beklentilerinin belirlenmesi üniversite yönetimlerine faaliyet alanlarının tasarımı ve planlanması, kalitelerinin yükseltilmesi, çeşitliliğinin artırılması anlamında yardımcı olabilmektedir. Çalışmamız üniversite yönetimlerinin kampüs planlamaları yaparken bu faktörleri gözetenek planlamalar yapması açısından önemli görülmektedir. Bu faktörler gözetenek yapılması durumunda öğrenci tercihlerinin üniversite açısından olumlu yönde etkileneceği söylenebilmektedir.

Anahtar kelimeler: Boş Zaman, Rekreasyon, Kano Modeli, Üniversite Tercihi.

Kaynakça

- Balcı, V., (2003). Ankara'daki üniversite öğrencilerinin boş zaman etkinliklerine katılımlarının araştırılması, Milli Eğitim, Kültür ve Sanat Dergisi, Bahar, 158, 161-173.
- Balcı, V. ve İlhan, A. (2006). Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılım düzeylerinin belirlenmesi, SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, IV(1), 11-18.
- Coşar,M. (2016). Üniversite tercihinde öğrencileri etkileyen faktörler, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi , 5, Aralık Özel sayı,1-5.
- Domino, S., Libraire, T., Lutwiller, D., ve Superczynski, S. (2006). Higher education marketing concerns: factors influence students' choice of colleges, The Business Review, 6(2), 101-111.
- Göker, G. (2014). Rekreasyonda yeni trendler. A. Yaylı (Der.), Rekreasyona Giriş içinde (ss. 84-198). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ilgan,A. , Ataman, O. ,Uğurlu, F. ve Yurdunkulu, A. (2018). Üniversite seçimini etkileyen faktörler: üniversite 1. sınıf öğrencileri üzerine bir araştırma, Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, Aralık, Sayı 46, 199-216.
- Joseph, M. ve Joseph, B. (2000), Indonesian students' perceptions of choice criteria in the selection of a tertiary institution: Strategic implications, The International Journal of Educational Management, 14.1, 40-44. doi: 10.1108/09513540010310396
- Joseph S. K. M. (2013), University choice: Implications for marketing and positioning. Education, 3(1), 7-14
- Kallio, R. E. (1995). Factors influencing the college choice decisions of graduate students, Research in Higher Education, 36(1), 109-124. doi:10.1007/BF02207769.
- Karaküçük, S. (2014). Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme, Ankara: Gazi Kitapevi.
- McDonnell, M. (1995). Things to consider when evaluating college. Retrieved from <http://www.gseis.ucla.edu/mm/cc/info/choosing/eval.html>.
- Moogan, Y. J. ve Baron, S. (2003). An analysis of student characteristics within the student decision making process. Journal of Further and Higher Education, 27(3), 271-287.
- Sabbağ, Ç. ve Aksoy, E. (2011). Üniversite öğrencileri ve çalışanların boş zaman etkinlikleri: Adıyaman örneği. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (4), 10-23.
- Shahin, A. (2004). Integration of FMEA and the Kano Model: An exploratory examination. International Journal of Quality & Reliability Management, 21(7), 731-746.
- Soutar, G. N. ve Turner, J. P. (2002). Students Preferences For University: A Conjoint Analysis, International Journal of Educational Management, 16(1), 40-45. doi: 10.1108/09513540210415523

- Tatar E. ve Oktay, M. (2006). Search, choice and persistence for higher education a case study in Turkey. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 2(2), 115-129.
- Tezcan, M. (1977). *Boş Zamanlar Sosyolojisi*. Ankara: Doğan Matbaa.
- Tuncay, S., (2000). Türkiye’de gençlik sorunlarının psikolojik boyutu, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 244 -251.
- Veloutsou, C., Lewis, J. W., ve Pton, R. A. (2005). Consultation and reliability of information sources pertaining to university selection: some questions answered?, *International Journal of Educational Management*, 1984), 279- 291
- Yamamoto, G.T. (2006). University evaluation-selection: A Turkish case. *International Journal of Educational Management*, 20(79, 559-569. doi:10.1108/09513540610704654.
- Yüksek Öğretim Kanunu. Erişim adresi:<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2547-20150404.pdf>
- Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanunu. Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.351.pdf>

Özel Gereksinimli Bireye Sahipailerinin Yaşadıkları Sorunların Boş Zaman Tutumlarına Ve Rekreatif Aktivitelere Olan Katılımlarına Etkisi

Dr. Öğr. Üyesi Mert ERKAN
Eskişehir Teknik Üniversitesi
merkan@eskisehir.edu.tr
Orcid: 0000-0002-2753-0234

Osman Göktuğ KOÇAK*
Eskişehir Teknik Üniversitesi
ogk@eskisehir.edu.tr
Orcid: 0000-0001-5755-9444

Ayşe Begüm ILIKCAN
Eskişehir Teknik Üniversitesi
begumilikcan@gmail.com

Tülin KARANFİL
Eskişehir Teknik Üniversitesi
karanfil.55@outook.com

Özet

Bireylerin ister özel ilgiye isterse herhangi bir özel ilgiye ihtiyaçları olmasa dahi yaratılışlarından gelen bir sosyalleşme isteği ile dünyaya gelmektedir. Katıldıkları aktiviteler ise bu sosyalliğe ulaşmalarındaki en kolay yol olmaktadır. Bu aktiviteleri içinde barındıran en güzel kavram ise rekreatif aktivite kavramıdır. Rekreatif aktiviteler gerek bir sanat müzesi gezisini gerekse bir özel eğitim merkezinde yapılan etkinlikleri kapsayan uçsuz bucaksız bir kavramdır. İnsanların sosyalleşme istekleri ise bu kavramın daha geniş bir yelpazeye ulaşmasını sağlamıştır.

Bu çalışmada rekreasyonel aktivitelerin, özel gereksinimli ailelerin yaşadıkları problemlere olan etkilerinin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Özel gereksinimli bireyin aileye katılımı, gösterilen ruhsal faydanın etkileri, ailenin toplam gelirinin toplumsal yaşama katılımları üzerine etkisi, sosyal yaşama katılımının etkisi, yaşadıkları sosyal ve ekonomik sorunları, özel gereksinimin aile üzerindeki etkileri ve özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerde umutsuzluk gibi başlıkların sorularına cevaplar aranmıştır ve çalışmada özel gereksinimli bireylerin rekreasyonel aktivitelere katılımlarını sağladıktan sonraki değişimi konu edinmiştir.

Çalışma kapsamında Bursa, Eskişehir ve Ankara illerindeki 323 özel gereksinimli bireyin ailesine anket uygulaması yapılmıştır.

Araştırmanın ilk bölümünde özel gereksinimli birey kavramı tanıtılmış ve engel türleri anlatılmıştır. İkinci bölümde ise özel gereksinimli bireylerin sosyal hayatta yaşadıkları sorunlardan bahsedilmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise rekreatif aktivitelerin faydalarından bahsedilmiştir.

Çalışma sonucunda rekreasyon fayda ölçeği demografik bileşenlerle karşılaştırılmış ve yaş grubu 41-45 yaş olan ebeveynlerin çocuklarının sosyal olarak daha çok fayda sağladıkları gözlenmiş fiziksel ve psikolojik olarak bir anlamlılık ortaya çıkmamıştır. Eğitim durumu olarak lise mezunu ve lisans düzeyinde eğitim almış katılımcılar çoğunluklu olduğu görünmekte ve fiziksel, psikolojik ve sosyal boyutlar ile bir anlamlılık ile karşılaşılmamıştır. Hane geliri olarak katılanlar çoğunun 2500-3000 tl gelire sahip oldukları ortaya çıkarılıp fiziksel, psikolojik ve sosyal boyutlar ile bir anlamlılık ile karşılaşılmamıştır.

Rekreatif katılım ölçeği demografik bileşenlerle karşılaştırıldığında rahatlatıcı, geliştirici, sosyal, üretici, estetik, eğlence ve heyecan boyutlarının sadece heyecan boyutunun yaş ile anlamlı bir ilişkisi olduğu ve diğer hiçbir demografik soru ile anlamlı bir bağının olmadığı ortaya çıkarılmıştır.

* Sorumlu yazar: *Osman Göktuğ Koçak*

Tutum ölçeği demografik bileşenlerle karşılaştırıldığında duyuşsal, bilişsel ve davranış boyutlarından sadece bilişsel boyutun yaş ile bir anlamlılık halinde olduğu ortaya çıkarılmış ve diğer demografik özelliklerle bir anlamlılık içinde olmadığı ortaya çıkarılmıştır.

Böylelikle özel gereksinimli bireylerin ailelerinin çocuklarının rekreatif aktivitelere katılımından kazandıkları faydaların yaş, gelir, meslek vb. etkiler ile anlamlı bir bağlantının olmadığı ortaya çıkmıştır.

Sonuçlar demografik sorular ile anlamsız bir bağ kursa da aktivitelerin ister özel gereksinimli bireylere isterse herhangi bir özel gereksinimi olmayan bireylere faydalarının olduğu gerek sosyal anlamda gerekse fiziksel alanlarda kanıtlanmıştır. Özellikle rekreasyon alanlarından terepatik rekreasyon alanında uzman kişiler tarafından geliştirilen aktivitelerin özel gereksinimli bireylerin gelişimi üzerinde büyük öneme sahip olduğu gözlenmiştir. Bu nedenle özellikle özel gereksinimli bireylerin katılacakları aktiviteler alanında uzman kişiler tarafından geliştirilip planlanmalıdır. Bu şekilde hem eğlenceli zaman geçirilip hem de gelişim ve hayat kalitesi açısından gözle görünür değişimlerin ortaya çıkacağı yadsınamaz bir gerçektir. Bu doğrultuda özel yada devlet destekli özel eğitim merkezleri yada evde bire bir uzman kişiler tarafından alınan eğitimler sosyal hayatta bireylere avantaj ve sosyal kişilik kazandıracığından dolayı bireylerin eğitim yaşı geldiğinde akranları ile birlikte aynı ortamda bulunacak şekilde gerekli eğitimlere başlanması özel gereksinimli bireyler için gelecek dönemlerde büyük avantajlar sağlayacak ve kendilerine gereken özgüven ve hayata karşı olan yaşam doyumlarını en yüksek seviyeye çekecektir. Aynı zamanda özel gereksinimli bireylerin ailelerinin yüklerinin bir nebze olsa da azalması ev içerisinde daha kaliteli bir ortam sağlanması konusunda fayda sağlamaktadır. Ebeveynlerin çocuklarının geleceklere hakkındaki düşüncelerinin değişimi ve daha rahat planlar yapmaları bu aktivitelerin kalitesi ve zamanlaması konusunda büyük öneme sahiptir.

Anahtar kelimeler: Özel Gereksinim, Rekreasyon, Fayda, Katılım, Sosyalleşme.

Rekreasyon Çalışmalarında Mevcut Araştırma Eğilimi Ve Alanın Geleceğine Genel Bakış

Dr. Burcu KOÇ*
Pamukkale Üniversitesi
burcuk@pau.edu.tr
Orcid: 0000-0003-1474-0459

Özet

Bu bildiri metninde rekreasyon alanında ulusal literatürde yürütülen bilimsel çalışmaların içeriklerini incelemek, araştırmacılar tarafından ele alınan odak konuları belirlemek ve araştırma savlarının dayanak aldığı kuramsal yapıları da göz önünde bulundurarak tema çeşitliliğini tartışmak amaçlanmıştır. Bu bağlamda, TR Dizin Dergi listesinde yer alan doğrudan turizmle ilgili dokuz dergide son 10 yıl içinde (2011-2021) Türkçe dilinde yayınlanan çalışmalar esas alınmıştır (Dergi listesi için Bknz. Tablo 1). Ancak, söz konusu dergilerden üçü yalnızca İngilizce yayın yaptığı için, bu dergiler araştırma kapsamından çıkarılmıştır (Journal of Multidisciplinary Academic Tourism; Journal of Tourism, Leisure and Hospitality; Advances in Hospitality and Tourism Research). Geri kalan altı derginin içinde 10 yıldan kısa süredir yayın yapanların bulunması durumunda, ilgili dergilerin mevcut sayıları üzerinden tarama gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya dahil edilen yayın türü akademik köşe yazıları (örn., Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi yayınları) ve makalelerdir.

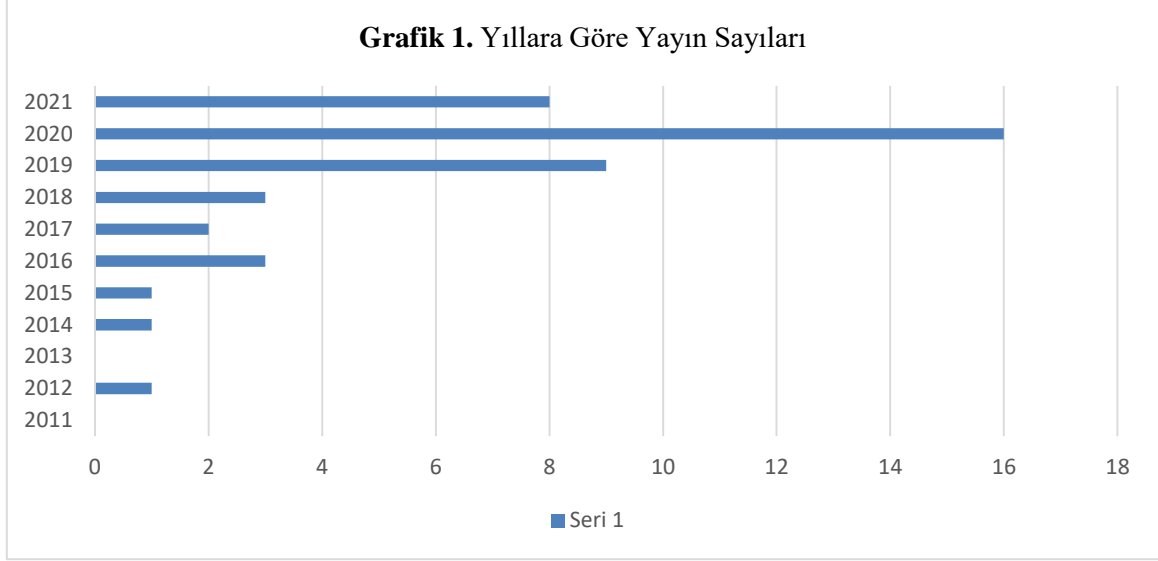
Tablo 1: Dergi Listesi

Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi
Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi
Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel
Journal of Multidisciplinary Academic Tourism
Journal of Tourism, Leisure and Hospitality
Journal of Tourism and Gastronomy Studies
Turizm Akademik Dergisi
Türk Turizm Araştırmaları Dergisi
Advances in Hospitality and Tourism Research

Araştırma amacına ulaşmak için başvurulan yöntem sistematik literatür taramasıdır. Sistematik literatür taraması, konuyla bağlantılı bilimsel çıktıların arka planı hakkında detaylı bilgiler sunan ve özellikle ampirik çalışmalar için güçlü teorik kanıtların bir araya getirilmesine olanak tanıyan bir içerik analizidir (Gürlek & Koseoglu, 2021; Xiao & Watson, 2019). 2021 yılı Ekim ayında yapılan inceleme “rekreasyon” anahtar kelimesi üzerinden gerçekleştirilmiş, başlık ve / veya özet kısmında bu kelimenin geçtiği 45 çalışma “yayın yılı, tema, kuramsal perspektif ve yöntem” bakımından irdelenmiştir. Yayınlardan birisi “çeviri makale” statüsünde olduğundan bu makale kapsam dışı bırakılmış ve 44 yayın özelinde değerlendirme aşamasına geçilmiştir.

Yapılan literatür taraması neticesinde rekreasyon konulu çalışmaların en sık yayınlandığı ilk üç derginin sırasıyla Türk Turizm Araştırmaları Dergisi (15), Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi (13) ve Journal of Tourism and Gastronomy Studies (8) olduğu görülmüştür. Araştırma dönemini kapsayan 2011-2021 yılları arasında en çok yayının 2020’de yapıldığı dikkat çekmektedir (Bknz. Grafik 1). Bunu, 2019 ve 2021 yılları takip etmiştir. 2011-2018 aralığına denk gelen yayın sayısı ise toplamda 11’dir.

* **Sorumlu yazar:** *Burcu Koç*

Ampirik araştırma kategorisindeki 19 çalışmada nicel (anket formu yardımıyla veri toplama), dördünde ise nitel (mülakat) yöntem kullanılmıştır. Çalışmaların birisinde hem nicel hem de nitel yönteme aynı anda başvurulurken, mülakat tekniğinin kullanıldığı iki makale katılımcı gözlem yöntemi ile desteklenmiştir. Araştırma kapsamına alınan çalışmalardan 11'inin konuya uygun literatürün detaylı taramasını içeren derlemeler olduğu gözlenmiştir. Derleme makale niteliğindeki bir diğer çalışmada ise internet siteleri ve sosyal medya platformlarından edinilen ikincil veriler de içerik analizine tabi tutulmuştur. Son olarak; iki çalışma yalnızca internet kaynaklarına yönelik içerik analizi yaparken, rekreasyon odaklı köşe yazısı niteliğindeki dört yayında katılımcı gözlem, anlatı ve durum değerlendirmesi tekniklerinden yardım alındığı tespit edilmiştir. Öte yandan; 44 çalışmadan sadece 11'i ayırt edilebilir bir teorik bakış açısına dayandırılmıştır. Tekrar eden herhangi bir kuram olmamakla birlikte, araştırmacıların faydalandığı teorik yaklaşımlar sıra gözetmeksizin şu şekildedir: sosyal bilişsel kuramın bir bileşeni olarak sosyal özyeterlilik kuramı; yükleme (atf) teorisi, kategorizasyon teorisi, örtük liderlik teorisi; devamlılık kuramı, aktivite kuramı; Pierre Bourdieu sosyolojisi; deneyim tercihleri kuramı; sosyal değişim teorisi; ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramı; telafi teorisi, gerilimi azaltma teorisi; edinilmiş ihtiyaçlar teorisi (üç sosyal güdü: başarı, güç ve üyelik); sosyal kimlik teorisi; sosyal bilişsel kariyer teorisi.

Rekreasyon alanında TR Dizin dergilerde yayınlanan çalışmaların içeriklerini anlayabilmek adına son olarak, ele alınan temalar incelenmiştir. Değerlendirmeler neticesinde, çalışmaların dokuzunun üniversite öğrencilerine yönelik araştırma tasarımına sahip olduğu görülmüştür. Öğrenciler üzerinde yürütülen bu çalışmalarda sosyalleşme eğilimi ve sıklığı, rekreatif etkinliklere katılımı etkileyen faktörler (pozitif ve negatif), serbest zamanda sıkılma ve riskli davranışlara yönelim ilişkisi, rekreatif açıdan aktif oluşun genel hayat memnuniyeti ile akademik başarı üzerindeki etkisi ve kariyer beklentileri konularına odaklanıldığı dikkat çekmiştir. Bir diğer çalışmada ise dijital bağımlılığın (oyunlar, sosyal medya vb.) üniversite öğrencilerinin günlük hayatları ile rekreatif etkinliklere katılımı üzerindeki etkisi tartışılmıştır. Çalışmaların yedisinin, rekreasyon araştırmalarına ilişkin bir odak noktasına sahip olduğu gözlenmiştir. Spesifik olarak; bu çalışmalar "bilimsel rekreasyon araştırmalarında tespit edilen sorunlar, hâkim paradigma ve alternatif paradigmaların sınıflandırılması, rekreasyon araştırmalarında kullanılabilecek alternatif teknikler, alanda yürütülen lisansüstü tezlere yönelik bibliyometrik analiz ve ölçek geliştirme çabaları (rekreasyon katılımcıları için sosyal kimlik ölçeğinin ve rekreasyon aktivitelerine katılım seviyesine etki eden faktörlerin saptanmasına dair motivasyon ölçeğinin geliştirilmesi)" gibi temalar üzerine kurgulanmıştır. Rekreasyon alanında eğitim veren programlar ile kurumların değerlendirilmesi ve rekreasyon bölümü müfredatlarının diğer turizm programlarına ait müfredat içerikleriyle kıyaslanması da incelenen çalışmalardan üçüne ait araştırma tasarımını sembolize etmektedir. Dört çalışmada yerel halkın rekreatif etkinliklere yönelik tutumları ve rekreasyon olanaklarının toplum üzerindeki etkileri irdelenirken, diğer dördünde terapötik rekreasyon bağlamında araştırmalar gerçekleştirildiği saptanmıştır. Öte yandan; yalnızca bir çalışmanın salt dijital rekreasyon temasını esas aldığı ve sanal gerçeklik ile artırılmış gerçeklik uygulamalarının rekreatif faaliyetlere yansımalarını değerlendirdiği görülmüştür. Çalışmalardaki diğer araştırma temalarını aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

Tablo 2: Diğer Temalar

Rekreatif etkinliklere katılım ile iş performansı arasındaki ilişki
Rekreasyonel aktivitelerin ve motivasyon unsurlarının yaşam doyumu üzerindeki etkisi
Etkinlik ve festivallerin destinasyon imajına etkisi
Alternatif rekreatif etkinlikler ve mekânlar (Balıkçılık, açılış faaliyetleri, eğlence parkları ve alışveriş merkezleri)
Rekreasyon kavramı ile ilişkilendirilen kelimeler (<i>Negatif</i> : şiddet, suç vb.; <i>Pozitif</i> : eğlence, zaman, huzur, gezi vb.)
Rekreasyonistlerde liderlik
Rekreasyon faaliyetlerinde kurumsallaşma
Rekreasyonel etkinliklerde hizmet kalitesi, pazarlama ve planlama
Rekreasyon deneyimi, turist memnuniyeti ve çevreye duyarlı davranış ilişkisi
Tabiat alanlarının ve milli parkların rekreasyon potansiyellerinin değerlendirilmesi

Özetle; Türkçe literatürde son 10 yıldır yayınlanan çalışmalarda araştırmaların büyük çoğunluğunun öğrenci, eğitim programları, rekreasyon etkinliklerine yönelik tutum ve katılımı etkileyen faktörler gibi genel temalar üzerinde yoğunlaştığı gözlenmiştir. Küresel boyutta özellikle dijital çağda serbest zaman etkinlikleri ve teknoloji kullanımı yoluyla bilgi edinimi (örn., Rogers & Leung, 2021) ve dış mekân etkinlik organizatörlerinin teknolojik yenilikler yoluyla sürdürülebilir rekreatif faaliyetlere öncülük ederek turistleri çevre konusunda bilinçlendirmeye yöneltebileceği (Nagle & Vidon, 2021) konularının daha sık tartışılmaya başlandığı düşünüldüğünde, araştırma eğiliminin bu doğrultuda evrilmesi gerektiği söylenebilir. İlaveten; rekreasyon alanındaki dijitalleşme bölgesel turizm ürünlerinin bilinirliğini ve dolayısıyla rekabet gücünü artıracığından (Sharafutdinov, Onishchenko, & Nakonechnyi, 2020), bu temadaki bilimsel çalışma çıktılarının hem teorik hem de uygulamaya katkılarının anlamlı olacağı tahmin edilmektedir.

Anahtar kelimeler: Serbest Zaman, Turizm, Rekreasyon Çalışmaları, Güncel Temalar, Araştırma Eğilimi.

Kaynakça

- Gürlek, M., & Koseoglu, M. A. (2021). Green innovation research in the field of hospitality and tourism: the construct, antecedents, consequences, and future outlook. *The Service Industries Journal*, 41(11-12), 734-766.
- Nagle, D. S., & Vidon, E. S. (2021). Purchasing protection: outdoor companies and the authentication of technology use in nature-based tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 29(8), 1253-1269.
- Rogers, A. G., & Leung, Y. F. (2021). “More helpful than hurtful”? Information, technology, and uncertainty in outdoor recreation. *Leisure Sciences*.
<https://doi.org/10.1080/01490400.2020.1871132>
- Sharafutdinov, V. N., Onishchenko, E. V., & Nakonechnyi, A. I. (2020). Tourism technology platforms as a tool for supporting competitiveness of regional tourism products. *Regional Research of Russia*, 10(1), 48-55.
- Xiao, Y., & Watson, M. (2019). Guidance on conducting a systematic literature review. *Journal of Planning Education and Research*, 39(1), 93-112.

Espor Turizmine İlişkin Yapılan Çalışmaların Bibliyometrik Profili

Doç. Dr. Ece KONAKLIOĞLU
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
ece.konaklioglu@hbv.edu.tr
Orcid: 0000-0001-9326-1610

Yüksek Lisans Öğrencisi, Caner YENİSOY*
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
caner.yenisoy@hbv.edu.tr
Orcid: 0000-0001-7664-6877

Özet

Teknoloji alanında yaşanan hızlı gelişmeler günlük yaşantılarımızı etkileyebildiği gibi birçok sektörde etkileyebilmektedir. Teknoloji alanında yaşanan hızlı gelişmeler, hem spor sektöründe hem de turizm sektöründe yeni gelişmelerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Özellikle turizm sektöründe yaşanan gelişmeler insanların seyahat etme motivasyonlarını çeşitlendirmektedir. Günümüzde bahsedilen seyahat etme motivasyonlarından dikkate değer bir kısmını espor etkinlikleri oluşturmaktadır. Esporun yazım kuralları hususunda Türk Dil Kurumu tarafından resmi bir açıklama yapılmamıştır. Fakat AP Stylebook 2017 de “e-spor” şeklinde yazılan kavramın tire kullanmadan “espor” şeklinde yazılabileceğini belirtmiştir. Espor; “farklı içerik dallarında, takımlar halinde ya da bireysel olarak, zihinsel ve fiziksel yetilerin kullanıldığı, refleks, el-göz koordinasyonu, hızlı karar verme, takım ve kaynak yönetimi gibi yeteneklerin ön plana çıktığı sanal rekabet platformları bütünü” şeklinde tanımlanmaktadır. Esporun bireysel ve takım halinde çevrimiçi olarak oynanabilmesi, diğer spor türlerine göre daha az maliyet gerektirmesi, anlık ve hızlı olarak bu sporun faaliyete geçirilebilmesi esporun en temel özellikleridir. Bahsedilen özellikler nedeniyle espor etkinlikleri birer turistik çekim unsuru olarak ön plana çıkmaya başlamıştır. 2015 yılından itibaren Türkiye’de de espor turnuvaları organize edilmeye başlanmıştır. Espor turnuvalarını izlemek için seyahat eden yabancı ve yerli ziyaretçiler de bir turistik faaliyette bulunmaktadır. Newzoo’nun 2021 yılı espor verilerine göre günümüzde esporu takip eden yaklaşık 474 milyon kişi bulunmakta ve bu kişiler yapılan uluslararası espor etkinliklerine de katılmaktadırlar. 474 milyon kişiye ulaşılmış bir pazarın turizm sektörü içerisinde değerlendirilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Buradan hareketle yapılan çalışmanın amacı, 2021 yılının sonuna kadar yapılmış olan espor turizmine ilişkin çalışmaların çeşitli parametreler kapsamında bibliyometrik profillerini ortaya çıkarmaktır. Espor turizmi konusunda alanyazının konuyu ne şekilde ele aldığını belirlemek ve espor turizmi alanında çalışma yapacak araştırmacılara, çalışma alanındaki boşlukları ve geleceğe yönelik ipuçları göstermek, çalışmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır. Çalışmada Web of Science(Wos), Scopus, ScienceDirect ve Google Scholar veri tabanlarında yer alan espor ve turizm anahtar kelimelerinin birlikte kullanıldığı çalışmalar incelemeye alınmıştır. Ulusal ve uluslararası alanyazında yapılan çalışmaların taranması 30.11.2021 tarihine kadar sürmüştür. Alanyazın incelemesi yapılırken “e-spor turizmi”, “e-Sport tourism”, “elektronik spor turizmi”, “electronic sports tourism”, “e-spor ve turizm” ve “e-Sport and tourism” anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Yapılan çalışmaların espor turizmine ilişkin olup olmadığını tespit edebilmek amacıyla özet, yöntem ve sonuç bölümleri ayrıca okunarak değerlendirmeye alınmıştır. Çalışma sonucunda espor turizmine ilişkin 15 adet araştırmaya ulaşılmıştır. Bibliyometrik analiz sonucunda espor turizmine ilişkin yapılan ilk çalışmanın 2017 yılında yapıldığı görülmektedir. Espor turizmi olgusunun yeni bir kavram olduğu düşünüldüğünde yapılan ilk çalışmanın çok eski tarihlere dayanmaması anlaşılır bir bulgudur. Bununla birlikte espor turizmine ilişkin en fazla çalışmanın Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi’nde yayınlandığı saptanmış olmasına karşın uluslararası çalışmaların sayısının daha fazla olması dikkate çekici bir bulgudur. Son olarak ise 2021 yılında espor turizmine ilişkin yapılan çalışma sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Buradan hareketle espor turizmi olgusunun her geçen yıl daha da yaygınlaştığını söylemek mümkündür.

Anahtar kelimeler: Espor Turizmi, Espor Ve Turizm, Elektronik Spor Turizmi.

* Sorumlu yazar: *Caner Yenisoy*

Kaynakça

- Akın, A.; Akın, A.; Öztürk, H. (2016). Spor Turizminin Gelişimi ve Etkileri Konusunda Yöneticilerin Bakış Açısının Değerlendirilmesi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9 (42), 1933-1941.
- Aktuna, H.C.; Ünlüöner, K. (2017). Yeni Bir Turizm Çeşidi Olarak Elektronik Spor Turizmi. Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi, (2), 1-15.
- Al, U.; Tonta, Y. (2004). Atıf Analizi: Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü Tezlerinde Atıf Yapılan Kaynaklar. Bilgi Dünyası, 5 (1), 19-47.
- Albayrak, M. (2019). Elektronik Spor Tüketicilerin Satın Alma Davranışlarını Etkileyen Faktörlere İlişkin Bir Araştırma. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı Spor Yönetimi Bilim Dalı.
- Argan, M.; Özer, A.; Akın, E. (2006). Elektronik Spor: Türkiye'deki Siber Sporcuların Tutum ve Davranışları. Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi, 1 (2), 1-11.
- Atalay, A.; Boztepe, E. (2020). E-Spor Endüstrisi ve Ekonomik Çıktıları Üzerine Bir Değerlendirme. Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies, 6 (3), 19-35.
- Bayram, A.T. (2018). Planlanmış Davranış Teorisi Çerçevesinde E-spor Turizmine Katılma Niyeti. Turizm Akademik Dergisi, (2), 17-31.
- Crawford, G. (2005). Digital Gaming, Sport and Gender. Leisure Studies, 24 (3), 259-270.
- Dilek, S.E. (2019). E-Sport Events within Tourism Paradigm: A Conceptual Discussion. International Journal of Contemporary Tourism Research, 1, 12-22.
- Durkal, K. (2019). Avrupa'nın En Büyük E-spor Sahnesi Açıldı. <https://www.hurriyet.com.tr/sporarena/avrupanin-en-buyuk-espor-sahnesi-acildi-41089401>. Erişim Tarihi: 22.10.2021.
- 5 Mid (2017). Dünyada E-spora Giren Spor Kulüpleri. <http://www.5mid.com/haber/dunyada-espora-giren-spor-kulupleri>. Erişim Tarihi: 22.10.2021.
- Ekinci, U.; Yılmaz, O. (2020). E-spor Sektörünün Geleceğinde İş Modeli Önerileri. 7. Uluslar arası Kültür ve Medeniyet Kongresi, 24-26 Ocak. Şanlıurfa.
- Eslgaming. (2014). The Growth and Future of Esports Tourism. <https://www.eslgaming.com/article/growth-and-future-esports-tourism-1565>. Erişim Tarihi: 27.10.2021.
- ESports Earnings. (2021). Top 100 Highest Overall Earnings. <https://www.esportsearnings.com/players/highest-overall>. Erişim Tarihi: 22.10.2021.

- ESports Earnings. (2021). Top 100 Highest Earnings for Turkey. https://www.esportsearnings.com/countries/tr?utm_source=webtekno. Erişim Tarihi: 22.10.2021.
- Funk, D.C.; Pizzo, A.D.; Baker, B.J. (2018). eSport Management: Embracing eSport Education and Research Opportunities. *Sport Management Review*, 21, 7-13.
- Gozalova, M.; Shchikanov, A.; Vernigor, A.; Bagdasarian, V. (2014). Sports Tourism. *Polish Journal of Sport and Tourism*, 21 (2), 92-96.
- Gül, İ.; Kızılırmak, İ.; Güler, E.; Yarı, Z. (2017). Fuar Turizmi Kapsamında Oyun Fuarları: Gaming İstanbul Örneği. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, (2), 101-120.
- Hamari, J.; Sjöblom, M. (2017). What Is E-sports and Why Do People Watch It? *Internet Research*, 27 (2), 211- 232.
- Işık, C.; Küçükaltan, G.E.; Çelebi, K.S.; Çalkın, Ö.; Enser, İ.; Çelik, A. (2019). Turizm ve Girişimcilik Alanında Yapılmış Çalışmaların Bibliyometrik Analizi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 119-149.
- Jenny, S.E.; Manning, R.D.; Keiper, M.C.; Olrich, T.W. (2016). Virtual(ly) Athletes: Where E-sports Fit Within the Definition of “Sport”. *Quest*, 69 (1), 1-18.
- Jonasson, K.; Thiborg, J. (2010). Electronic Sport and Its Impact on Future Sport. *Sport in Society*, 13 (2), 287-299.
- Kim, Y.; Ross, S. D. (2006). An Exploration of Motives in Sport Video Gaming. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*, 8 (1), 28-40.
- Kim, Y.H.; Nauright, J.; Suveatwatanakul, C. (2020). The Rise of E-Sports and Potential for Post-COVID Continued Growth. *Sport in Society*, 23 (11), 1861-1871.
- Koç, E. (2005). New Product Development in the Turkish Tourism Market: The Case of Football Tourism. *Journal of Sport & Tourism*, 10 (3), 168.
- Lansing, P.; De Vries, P. (2007). Sustainable Tourism: Ethical Alternative or Marketing Ploy? *Journal of Business Ethics*, 72 (1), 77-85.
- Mustafaoğlu, R. (2019). E-spor, Spor ve Fiziksel Aktivite. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 84-96.
- Newzoo, (2017). Global Esports Market Report. http://resources.newzoo.com/hubfs/Reports/Newzoo_Free_2017_Global_Esports_Market_Report.pdf?hsCtaTracking=5a96aa39-a810-47a6-834b-559c317775c3%7C6a2d5758-bab2-4d87-9fbe-f82dc9ba638a. Erişim Tarihi: 01.09.2021.

- Newzoo, (2020). Global Esports Market Report 2020 – Light Version. <https://newzoo.com/insights/trend-reports/newzoo-global-esports-market-report-2020-light-version/>. Erişim Tarihi: 01.09.2021.
- Newzoo, (2021). Global Esports & Live Streaming Market Report. <https://newzoo.com/insights/trend-reports/newzoos-global-esports-live-streaming-market-report-2021-free-version/>. Erişim Tarihi: 01.09.2021.
- Peçenek, A.; Daloğlu, B.; Yetim, A.A. (2020). Futbol ve League of Legends Ekonomilerinin Karşılaştırılması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 25 (3), 225-240.
- Polat, Z.A.; Saraçoğlu, A.; Duman, H. (2019). Harita Dergisi'nin Bibliyometrik Analizi. *Harita Dergisi*, 161, 46-56.
- Szitty, D. (2018). The Effects of the Increasing Popularity of the E-sports on the Tourism in Hungary. (Dissertation). Hungary: Budapest Business School University of Applied Sciences Faculty of Commerce Catering and Tourism, Tourism and Hotel Management.
- Töre, Ö. (2016). Investing in the Great Games of the Future: E-sports. <https://ftnnews.com/sports/30638-investing-in-the-great-games-of-the-future-esports>. Erişim Tarihi: 27.10.2021.
- Ulu, S.; Akdağ, M. (2015). Dergilerde Yayınlanan Hakem Denetimli Makalelerin Bibliyometrik Profili: Selçuk İletişim Örneği. *Selçuk İletişim*, 9 (1), 5-21.
- Üçüncüoğlu, M.; Çakır, V.O. (2017). Modern Spor Kulüplerinin E-spor Faaliyetlerine İlgi Gösterme Nedenleri Üzerine Bir Araştırma. *İnönü Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (2), 34-47.
- Xu, F.; Tian, F.; Buhalis, D.; Weber, J.; Zhang, H. (2016). Tourists as Mobile Gamers: Gamification for Tourism Marketing. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 33 (8), 1124-1142.
- Xu, F.; Buhalis, D.; Weber, J. (2017). Serious Games and the Gamification of Tourism. *Tourism Management*, 60, 244-256.
- Yalçın, H. (2010). Millî Folklor Dergisi'nin Bibliyometrik Profili (2007-2009). *Millî Folklor* 85, 205-211.
- Yayla, Ö.; Güven, Y. (2020). Elektronik Sporlar: Rekreatif Etkinlik Perspektifinden Değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (1), 283-301.
- Yenişehirlioğlu, E.; Erdoğan, Ç.; Şahin, S.; Ulama, Ş. (2018). Conceptual Research on Determining the Tourism Potential of Electronic Sports Events: E-Sports Tourism. *The Journal of Kesit Academy*, 4 (16), 341-353.

Yılmaz, G. (2017). Restoranlarda Bahşış ile İlgili Yayınlanan Makalelerin Bibliyometrik Analizi.
Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi, 14 (2), 65-79.

Dijital Turizmde Sanal Rekreasyon Uygulamalarının Akıllı Kentler Üzerinden İncelenmesi

Dr. Öğr. Üyesi Züleyhan BARAN*

Düzce Üniversitesi

zuleyhanbaran@duzce.edu.tr

Orcid: 0000-0003-4804-5622

Doç. Dr. Şükran KARACA

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

sukrankaraca@gmail.com

Orcid: 0000-0002-0268-1810

Özet

Giriş

Son yıllarda internet ve teknolojinin hızla gelişmesiyle ortaya çıkan sanal gerçeklik uygulamaları birçok sektörde (sağlık, askeri ve pilot eğitimleri, mimarlık, eğitim vd.) olduğu gibi turizm ve rekreasyon sektöründe de kullanılmaya başlanmıştır (Aylan ve Aylan, 2020). Sanal gerçeklik, insanları görme, duyma, hareket ve diğer eylemler dahil olmak üzere doğal bir ortamdaymış gibi simüle edebilen insanlar ve makineler arasında bir arayüz teknolojisidir (Hurhadi vd., 2018).

Her geçen gün gelişen ve birçok alanda kullanılan yeni nesil gerçeklik teknolojileri seyahat ve turizm sektörüne devrim niteliğinde değişiklikler sunmaktadır (Howell ve Hadwick, 2017). Rekreasyon boş vakitlere yönelik ve zorunlu olmadan katılım gerçekleştirilen her türlü eğlence faaliyeti (Baran ve Baran, 2021b) olarak tanımlanmaktadır. Rekreasyon faaliyetleri ise kişinin motivasyona ihtiyaç duyduğu zamanlarda gerçekleştirdiği, serbest zamanı değerlendirme etkinlikleri (Torkildsen, 2005) olarak tanımlanmaktadır. En yaygın dijital rekreasyon faaliyetlerinin sanal olarak müze gezileri olduğu görülmektedir. Ayrıca mağara, şelale, kanyon, dağ gibi doğal ortamlara ve antik kent, kilise, cami gibi kültürel alanlara yönelik sanal gezilerin olduğu bilinmektedir. Sanal turların çeşitliliği bunlarla sınırlı kalmayıp bisiklet, yürüyüş, yoga gibi birçok dijital rekreatif faaliyeti içine alacak şekilde gelişmeye devam etmektedir.

Amaç ve Yöntem

Çalışma dijital turizm kapsamında sanal rekreasyon faaliyetlerinin akıllı kent uygulamalarının Türkiye'deki durumunu incelemek üzerine kurgulanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Türkiye'deki akıllı kent uygulamaları incelenerek bu kentler arasında sanal rekreasyon faaliyeti uygulamalarına yer verenlerin hangi sanal rekreasyon faaliyetini turizm amaçlı sundukları belirlenmiştir. Mevcut veriler ışığında sanal rekreasyon faaliyetlerinin Türkiye'deki mevcut akıllı kent uygulamalarının temel özellikleri hakkında çıkarım yapılmaya çalışılmıştır.

Sonuç Ve Öneriler

Rekreasyon faaliyetleri turizm açısından değerlendirildiğinde; bireyin sosyalleşmesini, algı düzeyinin artmasını ve başarılı olmasını sağlayarak, iletişim becerilerinin gelişmesine katkı sunan önemli etkinlikler olarak değerlendirilmektedir. Bireyin çok yönlü gelişmesi toplumsal yaşamının her alanına dahil olmasını kolaylaştırarak kendi dünyasının sınırlarını aşmasını da kolaylaştırmaktadır. Gelişen teknolojinin kullanılabilirliğinin kolay olması, turizmin rekreasyon faaliyetlerini olumlu etkileyerek turizmin sanal dünya ile hızlı tanışmasını sağlamıştır. Bu durum turizm pastasından daha büyük pay almak isteyen ülkelerin turizm faaliyetlerine teknoloji sistemlerini entegre etme çabalarını da arttırmıştır.

Bu kapsamda Türkiye'deki akıllı kent sanal rekreasyon faaliyetlerinin hangi boyutta olduğunu ortaya çıkarmak üzere kurgulanmış olan bu çalışmada ortaya çıkan sonuçlar değerlendirildiğinde; belediyelerin daha çok internet siteleri üzerinden tanıtıma yönelik rekreatif faaliyetler sundukları belirlenmiştir. Bu faaliyetler daha çok fotoğraf, tanıtım ve engelli bireylere yönelik sunulan turizm olanaklarının ifade edilmesi şeklinde görülmüştür. Diğer

* Sorumlu yazar: Züleyhan Baran

yandan Türkiye’de turizm açısından rekreatif faaliyetlerin daha çok müze ve kültürel alanlara yönelik olduğu da tespit edilmiştir. Bu konuda çok fazla uygulamanın olmadığı tespit edilmesine rağmen yeni nesil gerçeklik teknolojilerinin dijital rekreasyon alanında kullanma çabalarının gittikçe arttığı görülmektedir. Bu durum ise ülkelerin ekonomik gelişmesiyle ve sosyolojik olarak yeniliklere açık olmasıyla doğru orantılı olarak artacağına göstergesi niteliğindedir.

Konuyla ilgili olarak yeni nesil teknolojilerin kullanıldığı iyi öngörölmüş reklam faaliyetlerinin planlanması kent imajını arttırmada önem arz etmektedir. Akıllı kent uygulamaları çerçevesinde belediyelerin yalnızca kendilerine ait internet siteleri aracılığıyla değil, aynı zamanda kentin turizm bilgilendirme noktalarına yerleştirecekleri yeni nesil gerçeklik teknolojileri vasıtasıyla da, turistlerin ilgilerini çekici uygulamaları hayata geçirmeleri gerekmektedir. Günümüzde turizm destinasyonlarının cazibelerini arttırmak amacıyla ünlülerle yapılan işbirliklerinin dikkat çekici unsurlar olduğu bilinmektedir. Bu konuda yeni nesil gerçeklik teknolojileri kullanarak oluşturulacak platformların sunulması ve bu teknolojiye sahip olan bireylere yönelik tanıtım organizasyonlarının bu turist profiline yönelik yapılması da ayrıca önemlidir.

Tüm bu genellemelerden yola çıkarak ülkemizde hali hazırda sadece bir kaç noktada gerçekleştirilen müze ve kültürel alan yerlerine yönelik dijital rekreasyon faaliyetlerinin, ülke geneline yayılmasının sağlanması oldukça büyük bir turizm adımı olarak değerlendirilebilir. Bu yönüyle turizm faaliyetlerine yeni boyut kazandıran akıllı kentler, tanıtım ve sürdürülebilir turizm uygulamaları çerçevesinde gelişerek ilerleme kaydedebilecektir. Ayrıca bazı belediyelerin engellilere yönelik sunmakta oldukları turizm faaliyetleri oldukça önemli bir dijital rekreasyon örneği olarak değerlendirilirken, diğer yandan bu özelliklerini bir ileri boyuta taşıyarak engellilere ve yaşlılara yönelik turizm açısından heyecanlandırıcı küçük deneyimler sunarak daha dikkat çekici destinasyonlar haline gelmelerine yardımcı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca yalnızca fotoğraf ve tanıtım materyallerine yönelik yine bazı belediyelerin sunmuş oldukları dijital rekreasyon faaliyetleri de yeni nesil gerçeklik teknolojileri ile hayat bulduğu takdirde çok daha dikkat çekici bir destinasyon haline gelmeleri kaçınılmaz olacaktır.

Diğer yandan hikayeleştirme yeni nesil gerçeklik teknolojilerinde kullanılacak çok önemli bir tanıtım materyalidir (Baran, 2021a). Türkiye masallar ve efsaneler diyarı nadide bir bölgedir. Bu özelliğin kullanıldığı ve dijital teknolojilerin sunduğu olanaklar sayesinde hikayelerin neredeyse gerçek gibi deneyimlemeyebileceği ortamlar sunulması çok daha önemli bir gelişme olarak destinasyonun hem ulusal hem uluslararası düzeyde tanıtımına büyük katkı sağlayacak bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Bundan sonra yapılacak araştırmaların kent bazında uygulamaları artırıcı nitelikte örnek olay inceleme yoluyla yapılması önem arz etmektedir. Özellikle Belediye ve Turizm İl Kültür Müdürlüklerince yapılacak örnek uygulamaların, ülkemizde bu yönlü gelişmenin önünü açacak nitelikte olduğu görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Dijital Turizm, Sanal Gerçeklik, Sanal Rekreasyon, Akıllı Kentler.

Kaynakça

- Aylan, F. K. ve Aylan, S. (2020). Sanal Gerçeklik ve Artırılmış Gerçeklik Uygulamalarının Rekreatif Faaliyetlere Yansıması: Dijital Rekreasyon. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 2746-2760.
- Bahar, Y. N. (2014). Aplikasi Teknologi Virtual Realty Bağlı Pelestarian Bangunan Arsitektur. *Jurnal Desain Konstruksi*, 13(2), 34-45.
- Baran, H. (2021). Sanal Gerçeklikte Deneyimlenebilir Konsept Tasarım ve Animasyon Uygulamaları. *Hacettepe Üniversitesi Sanat Yazıları*, 44, 89-114.
- Baran Z., ve Baran H. (2021b). Dijital teknolojiler bağlamında turistik gezilerin yeni gerçekliği: Sanal uzam. *Sivas Interdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*. 4 (2), 175 - 188
- Ertaş, M., Kaygalak-Çelebi, S., & Kırlar-Can, B. (2020). Şehir Turizminde Belediyelerin Rolü: Büyükşehirlerin Web Sitelerinin İncelenmesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(2), 1076-1091.
- Howell, D., ve Hadwick, A. (2017). *Does Virtual Reality Have a Place in Travel*. London: Eye for Travel.
- Hurhadi, J., Rahma, R. ve Fadlilah, . (2018). Multimedia Based on VirtualReality in Indonesian for Foreign Speakers Learning Multimedia Based on Virtual Reality in Indonesian for Foreign Speakers Learning,”in ICCOMSET2018, IOP Conf. Series: Journal of Physics:Conf. Series 1179, pp. 1–6.
- Torkildsen, G. (2005). *Boş zaman ve rekreasyon yönetimi (5. Baskı)*. Londra: Taylor Birnd Francis.

Rekreasyon Olanaklarının Mekânsal Analizinde Rod-Ahp-Cbs Birleşik Modeli

Doç. Dr. Rukiye Duygu ÇAY*

Trakya Üniversitesi
rduygucay@trakya.edu.tr
Orcid: 0000-0001-9359-4028

Dr. Fatma AŞILIOĞLU

Ankara Üniversitesi
fatma.asilioglu@ankara.edu.tr
Orcid: 0000-0001-9869-9638

Planlılar ve karar vericiler rekreasyon faaliyetlerinin doğal çevre ile uyumlu yürütülebilmesi ve potansiyeli olan alanların ortaya çıkarılması için uygun mekânsal planlama araçlarına ihtiyaç duymaktadır (Aukerman, 2011; Gundersen et al., 2015). Rekreasyon planlama aktivite ve mekân olmak üzere iki temel bileşene sahiptir (Pierskalla et al., 2007). Bunları doğru bir şekilde eşleştirmek için belirli kriterleri değerlendiren Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) temelli mekânsal analiz yöntemleri kullanılmaktadır. USDA (1982) tarafından geliştirilen Rekreasyon Olanak Dağılımı (ROD) bunlardan biridir ve birçok araştırmacı tarafından kullanılmıştır (Akoğlan Kozak, 2014; Aukerman, 2011; Gundersen et al., 2015). Yöntem, rekreasyon olanaklarını alan büyüklüğü, yollara uzaklık ve yapı varlığı olmak üzere üç kriter doğrultusunda belirlenen arazi sınıflarına göre dağıtır. Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) ise birçok araştırmacı tarafından rekreasyon, doğaya dayalı turizm ve ekoturizm aktiviteleri için alan uygunluğu analizlerinde veriyi CBS'ye uyumlu hale getirmek için kullanılmıştır (Asadpourian et al., 2020; Caglayan et al., 2020; Dağistanlı et al., 2018; Erfani & EhsanZadeh, 2021; Jeong et al., 2014; Sahani, 2019; Zabihi et al., 2020; Zhao et al., 2019). ROD ve AHP'nin yaygın olarak tek başlarına veya diğer bazı yöntemlerle entegre halde kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışma öncekilerden farklı olarak bu iki yöntemin ardışık çalıştırıldığı iki aşamalı bir mekânsal analiz yöntemi sunmaktadır. ROD çalışma alanının farklı kesimlerindeki aktivite çeşitliliğini ortaya koyarken, AHP bu alanların rekreasyon aktivitelerine uygunluk seviyelerini belirlemektedir.

Çalışma, Meriç Deltasının verimli toprakları üzerinde kurulmuş bir ilçe olan Enez'in kıyı kesiminde yürütülmüştür. Çalışmanın yöntemi kriterlerin belirlenmesi, CBS katmanlarının oluşturulması, ROD, AHP, kriterlerin standardizasyonu, uygunluk sınıflandırması, hassaslık analizi ve son uygunluk haritasının oluşturulması olmak üzere sekiz aşamadan oluşmaktadır.

Doğa yürüyüşü, bisiklet, binicilik, kampçılık ve yaban hayatı gözlemi olmak üzere altı karasal rekreasyon aktivitesi ve kano, yüzme, dalış ve amatör balıkçılık olmak üzere dört suya dayalı rekreasyon aktivitesi üzerinde odaklanılmıştır. Karasal aktiviteler CBS ortamında mekânsal özellik gösterirken suya dayalı aktiviteler doğrusal özellik göstermektedir. ROD için insan varlığı ve yollardan uzaklık kriterleri değerlendirmeye alınmış ve kentsel, kırsal, yol bulunan doğal ve ilkel-yarı ilkel olmak üzere dört arazi sınıfı tespit edilmiştir. AHP'de ise yükseklik, eğim, baki, büyük toprak grupları, toprak derinliği, vejetasyon, fauna tür çeşitliliği, fauna birey sayısı ve fauna koruma durumu kriterleri değerlendirmeye alınmıştır. Her bir aktivite için CBS katmanlarını karşılaştırmak ve alt kriter puanlarını toplamak için Ağırlıklı Doğrusal Kombinasyon (WLC) yöntemi kullanılmıştır. Yöntem mekânsal analiz gerektiren planlama çalışmalarında çok sayıda özelliği eş zamanlı olarak değerlendirme yeteneğine sahiptir. AHP gibi çok kriterli karar verme teknikleri ile elde edilen uzman görüşlerini CBS ortamında ifade etmeyi sağlar (Aliani et al., 2017; Dashti et al., 2013). WLC sonucunda FAO'nun arazi değerlendirme ölçeğine göre uygun olmayan, az uygun, orta derecede uygun ve çok uygun olmak üzere dört seviye belirlenmiştir. Son olarak ROD arazi sınıfları ve WLC sonuçları karşılaştırılmış, karasal ve suya dayalı rekreasyon aktiviteleri için uygun alanlar ve bunların uygunluk seviyelerini gösteren final haritaları oluşturulmuştur. Uygulanan iki aşamalı mekânsal analiz yöntemi sayesinde bir yandan ROD ile çalışma alanının farklı kesimlerindeki aktivite çeşitliliği ortaya koyulurken diğer yanda da WLC ile bu alanların rekreasyon aktivitelerine uygunluk seviyeleri belirlenmiştir.

* **Sorumlu yazar:** Rukiye Duygu Çay

Çalışmada, planıcı ve karar vericiler için farklı idari veya coğrafi sınırlara adapte edilebilecek bir mekânsal analiz modeli geliştirilmiştir. Bu sayede elde edilen peyzaj envanteri daha sonra yapılacak olan mekânsal planlara katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilirliğin temel prensiplerinden biri olan sınırlı ölçüde kullanım için bir çerçeve oluşturulmuştur. Ortaya çıkarılan olanaklar doğrultusunda çeşitlenecek olan rekreasyon ve ekoturizm faaliyetlerinin, yöre halkına ekonomik katkı sağlaması ve bu sayede alanın görünürlüğünün ve tanınırlığının artması beklenmektedir.

Anahtar kelimeler: Rekreasyon Yönetimi, Rekreasyon Planlama, Rekreasyon Olanak Dağılımı, Analitik Analitik Hiyerarşi Prosesi, Enez.

Kaynakça

- Akoğlan Kozak, M. (2014). Turistik rekreasyon planlamasında rekreasyonel fırsat dağılımı yönteminin kullanımı. *International Journal of Human Sciences / Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 11(1), 1114-1125.
- Aliani, H., BabaieKafaky, S., Saffari, A., & Monavari, S. M. (2017). Land evaluation for ecotourism development—an integrated approach based on FUZZY, WLC, and ANP methods. *International Journal of Environmental Science and Technology*, 14(9), 1999-2008. <https://doi.org/https://doi.org/10.1007/s13762-017-1291-5>
- Asadpourian, Z., Rahimian, M., & Gholamrezai, S. (2020). SWOT-AHP-TOWS analysis for sustainable ecotourism development in the best area in Lorestan Province, Iran. *Social Indicators Research*, 152(1), 289-315.
- Aukerman, H. (2011). *Water and Land Recreation Opportunity Spectrum (WALROS) Users' Handbook*. U.S. Department of the Interior Bureau of Reclamation.
- Caglayan, İ., Yeşil, A., Cieszewski, C., Gül, F. K., & Kabak, Ö. (2020). Mapping of recreation suitability in the Belgrad Forest Stands. *Applied Geography*, 116, 102153.
- Dağıstanlı, C., Turan, İ. D., & Dengiz, O. (2018). Evaluation of the suitability of sites for outdoor recreation using a multi-criteria assessment model. *Arabian Journal of Geosciences*, 11(17), 1-14.
- Dashti, S., Monavari, S. M., Hosseini, S. M., Riazi, B., & Momeni, M. (2013). Application of GIS, AHP, Fuzzy and WLC in island ecotourism development (Case study of Qeshm Island, Iran). *Life Science Journal*, 10(1), 1274-1282. http://www.lifesciencesite.com/lj/life1001/194_13835life1001_1274_1282.pdf
- Erfani, M., & EhsanZadeh, N. (2021). Recreation suitability zoning in part of the Oman sea coast. *Journal of RS and GIS for Natural Resources*, 12(1), 21-24.
- Gundersen, V., Tangeland, T., & Kaltenborn, B. P. (2015). Planning for recreation along the opportunity spectrum: The case of Oslo, Norway. *Urban Forestry & Urban Greening*, 14(2015), 210-217.
- Jeong, J. S., García-Moruno, L., Hernández-Blanco, J., & Jaraíz-Cabanillas, F. J. (2014). An operational method to supporting siting decisions for sustainable rural second home planning in ecotourism sites. *Land use policy*, 41, 550-560. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2014.04.012>
- Pierskalla, C. D., Siniscalchi, J. M., Selin, S. W., & Fosbender, J. (2007). Using Events as a Mapping Concept that Complement Existing ROS Methods. *Leisure Sciences*, 29(2007), 71-89.

Sahani, N. (2019). Application of analytical hierarchy process and GIS for ecotourism potentiality mapping in Kullu District, Himachal Pradesh, India. *Environment, Development and Sustainability*, 22(2020), 6187-6211. <https://doi.org/https://doi.org/10.1007/s10668-019-00470-w>

USDA. (1982). USDA Forest Service. ROS Users Guide, USA

Zabihi, H., Alizadeh, M., Wolf, I. D., Karami, M., Ahmad, A., & Salamian, H. (2020). A GIS-based fuzzy-analytic hierarchy process (F-AHP) for ecotourism suitability decision making: A case study of Babol in Iran. *Tourism Management Perspectives*, 36, 100726. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.tmp.2020.100726>

Zhao, M., Zhang, J., Xie, J., & Zhang, M. (2019). Empirical study on recreation suitability evaluation of suburban forest park—a case study of Baiyun Forest Park in Lishui City, China. *Applied Ecology and Environmental Research*, 17(2), 3499-3512.

Uluslararası Alanyazında Yayımlanmış Boş Zaman ve Serbest Zaman Kavramlarına İlişkin Çalışmaların Bibliyometrik Analizi

Dr. Zehra BULUT*
zhrblt@gmail.com

Berkan BAŞAR
Afyon Kocatepe Üniversitesi
berkan_basar@hotmail.com
Orcid: 0000-0001-7516-9474

Doç. Dr. Üzeyir KEMENT
Ordu Üniversitesi
uzeyirkement@odu.du.tr
Orcid: 0000-0002-3190-9079

Özet

Bu araştırmada İngilizce karşılıkları sırasıyla “leisure time” ve “free time” olan boş zaman ve serbest zaman konuları ile ilgili yayımlanan çalışmalar (makale, bildiri, not, kitap bölümü vb.) bibliyometrik analiz yöntemine göre incelenmiştir. Bu doğrultuda, uluslararası alanyazında boş zaman ile ilgili, 1929-2022 yılları arasında yayımlanmış 2.649 çalışma; serbest zaman ile ilgili ise 1955-2022 yılları arasında yayımlanmış 565 çalışma incelemeye dahil edilmiştir. Bibliyometrik analizde kullanılan veriler, 17 Aralık 2021 tarihinde Scopus veri tabanında “başlık” alanına “leisure time” ve “free time” yazılarak gerçekleştirilen tarama sonucunda ulaşılan çalışmalardan elde edilmiştir. Scopus veri tabanından elde edilen uluslararası alanyazında boş zaman ve serbest zaman konularında yapılan çalışmaların bibliyometrik analizleri, “yayın yılı, yazarlar, konu alanları, kurumlar, ülkeler, yayın türü, kaynaklar ve anahtar kelimeler” parametrelerine göre tablo haline getirilerek değerlendirilmiştir. Scopus veri tabanından elde edilen bibliyografik veriler VOSviewer bibliyografik analiz programına aktarılarak “ortak yazarlık” (Co-Authorship) ve “birlikte bulunma” (Co-occurrence) analizleri yapılmıştır. Analizlerde, VOSviewer programında her bir parametreye karşılık gelen, bağlantı gücü yüksek kavramlar üzerine haritalandırma yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Boş Zaman, Serbest Zaman, Bibliyografik Analiz.

Belirli bir alanda yapılmış olan bilimsel çalışmaların incelenmesi, o alanın profilinin ortaya çıkarılması, yapılan araştırmalar arasındaki benzerlik ve farklılıkların tespit edilmesi adına birçok disiplin tarafından bibliyometri yöntemi kullanılmaktadır (Hall, 1991; Hoffman ve Holbrook, 1993). Bibliyometri, belirli bir disiplinde gerçekleştirilen araştırmaların, sayısal analizlerle incelenmesi ve aralarındaki etkileşimin ortaya çıkarılmasını sağlayan bir araştırma yöntemidir (Lawani, 1981; Prichard, 1969). Bibliyometrik yöntemler veya “analizler” araştırma değerlendirme metodolojisinin ayrılmaz bir parçasıdır. Bibliyometri, bibliyografik verilerden anlam çıkarmak için nicel araç ve tekniklerin kullanımını kapsamaktadır. Bir metodoloji olarak bibliyometri, kütüphane bilimlerine ait olup çeşitli çalışma alanlarında uygulama bulmuştur (Ellegaard & Wallin 2015). Bibliyometrik analiz, büyük hacimli bilimsel verileri araştırmak ve analiz etmek için popüler ve titiz bir yöntemdir (Donthu vd., 2021). Bibliyometrik analiz, disiplinlerin sosyal, entelektüel ve kavramsal yapılarına dayalı olarak, yazarlar dahil olmak üzere araştırma alanlarının evrimini incelemek için uygun bir yaklaşımdır (Verma & Gustafsson, 2020). Bibliyometrik çalışmaların amacı, uluslararası veya ulusal bağlamda araştırmaların performanslarını ölçmek veya bibliyometri yardımıyla bir bilim alanının evrimsel gelişimini değerlendirerek ortaya çıkan alanlara ışık tutmayı sağlamaktır (Krishnamoorthy, 2009). Akademik çalışmalarda, makale ve dergi gibi çalışmaların performanslarında ortaya çıkan eğilimleri, çeşitli iş birliği kalıplarını ve araştırma bileşenlerini ortaya çıkarmak ve mevcut literatürdeki belirli bir alanın bilgi yapısını keşfetmek gibi çeşitli nedenlerden ötürü bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmaktadır (Donthu vd., 2021).

Günümüzde boş zaman ve serbest zaman alanlarına yönelik yapılan akademik çalışmalar giderek önem kazanmaktadır. Her iki alanla ilgili olarak geçmişten günümüze yapılmış olan çalışmaların profillerinin

* Sorumlu yazar: Zehra Bulut

belirlenmesi alanın geleceğine yönelik olarak yapılacak çalışmalara ışık tutacak ve alana yönelik çalışmaların zenginleştirilmesini sağlayacaktır.

Yöntem

Bu çalışmada betimsel niteliğe sahip tarama modeli olarak bibliyometrik yöntem esas alınmıştır. Bibliyometrik analiz, nicel analiz yoluyla elektronik veri tabanlarında yayınlanan ve endekslenen bilimsel araştırmalara dayanmaktadır. Çalışmada 17.12.2021 tarihinde Scopus veri tabanında “title” başlığı altında taramılan, “leisure time” ile ilgili 1929-2022 yılları arasında yayımlanmış 2.649 çalışma ve “free time” ile ilgili 1955-2022 yılları arasında yayımlanmış 565 çalışma “yayın yılı, yazarlar, konu alanları, kurumlar, ülkeler, yayın türü, kaynaklar ve anahtar kelimeler” den oluşan bibliyografik ayrıntılar derlenerek değerlendirilmiştir. Boş zaman ve serbest zaman ile ilgili çalışmaların tarih aralıkları, konu ile ilgili yayımlanmış ilk ve son çalışmaya göre belirlenmiştir. Çalışmanın evrenini, dünya genelindeki literatürü kapsayan veri tabanlarındaki boş zaman ve serbest zaman konularına ilişkin yayımlanmış çalışmalar oluşturmaktadır. Örneklemini ise, Scopus veri tabanında başlık alanına “leisure time” ve “free time” anahtar kelimeleri yazılarak tarandığında erişilen çalışmalar oluşturmaktadır.

Bulgular

Yapılan çalışma sonucunda, uluslararası literatürde yer alan ve Scopus veri tabanında taranarak elde edilen “leisure time” ile ilgili 1929-2022 yılları arasında yayımlanmış 2.649 çalışma ve “free time” ile ilgili 1955-2022 yılları arasında yayımlanmış 565 çalışmaya ait veriler tablo haline getirilerek ve görselleştirilerek yorumlanmıştır. Scopus veri tabanında “leisure time” ve “free time” başlığı altında taranarak ulaşılan çalışmalara ilişkin elde edilen bulgular karşılaştırmalı tablo olarak verilmiştir.

Boş zaman ve serbest zaman ile ilgili yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımları Tablo 3’e göre incelendiğinde, uluslararası alanyazında boş zaman konusunda ilk çalışma 1929 yılında gerçekleştirilmiştir. Serbest zaman konusunda ilk çalışma ise 1955 yılında yapılmıştır. Boş zaman çalışmaları ile ilgili en fazla artış 2010 yılından sonra yaşanırken, serbest zamanla ilgili ise 2005 yılından sonra artış yaşanmıştır. 2021 yılı, toplam 180 çalışma ile boş zaman konusunda en fazla çalışmanın yapıldığı yıl olarak, 2019 yılı ise toplam 47 çalışma ile serbest zaman konusunda birinci sırada yer almaktadır. Türkiye’den yazarlar tarafından boş zaman konusunda yapılan ilk çalışma 1993 yılında, serbest zaman konusunda ise 2007 yılında yayımlanmıştır.

Boş zamana ilişkin yapılan çalışmalar yayın sayılarına göre değerlendirildiğinde, Finlandiya’daki Jyväskylä Üniversitesi’nden U. M. Kujala, 30 çalışma ile birinci sırada yer almaktadır. Birleşik Devletler’deki Purdue Üniversitesi’nden D. Jiao ise, serbest zaman konusunda yapmış olduğu 13 çalışma ile birinci sırada yer almaktadır.

Boş zaman konusunda 1907 çalışma tıp alanında gerçekleştirilmiş olup ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada yer alan 495 çalışma, turizm ve rekreasyon bölümlerini de kapsayan sosyal bilimler alanında gerçekleştirilmiştir. Serbest zaman konusunda ise, 173 çalışma sosyal bilimler alanında gerçekleştirilmiş olup birinci sırada yer almaktadır. Serbest zaman konusunda 144 çalışma ile tıp alanı ikinci sırada yer almaktadır. Tablodaki bulgulara göre boş zaman ve serbest zaman konuları, birçok alanda çalışma konusu olarak yer alması bakımından çok disiplinli bir özelliğe sahiptir.

Konuya ilişkin çalışmalarında kullanılan anahtar kelimelerin kullanım sayılarının sıralamasında, boş zaman çalışmalarında en çok kullanılan anahtar kelime 1,812 kez kullanımla “human” olarak tespit edilmiştir. Ardından sırasıyla en fazla “leisure”, “female”, “male” ve “leisure activities” kavramları kullanılmıştır. Rekreasyon ve spor anahtar kelimeleri diğerlerine oranla daha az kullanılmıştır. Serbest zaman çalışmalarında en çok kullanılan anahtar kelime “human” 119 kez kullanılarak yine birinci sırada yer almıştır. Ardından sırasıyla “article”, “leisure”, “male”, “female” ve “free time” anahtar kavramları kullanılmıştır.

Bir kurumun çalışma sayısı en az “5” ve aldığı atıf sayısı en az “0” seçilerek sonuçlar elde edilmiştir. Kurumların her biri için, diğer kurumlarla olan ortak yazarlık bağlantılarının toplam gücü hesaplanarak toplam bağlantı gücü en yüksek olan kurumlar seçilmiştir. 3752 kurumun 16 tanesi bu eşik değerleri karşılamaktadır. Bağlantı gücü en fazla olan 8 kurum seçilerek harita oluşturulmuştur. Bu kurumlar arasında kırmızı, yeşil ve mavi olmak üzere üç

farklı renkte toplam 3 kümelenme oluşmuştur. Kurumlar arasında toplam 17 bağlantı bulunmaktadır. Finlandiya'daki Helsinki Üniversitesi'ne bağlı Department of Public Health, 6 bağlantı ve 12 çalışma ile bağlantı gücü en yüksek kurum olarak görülmektedir. Boş zaman konusunda yaptığı çalışmalardan alıntılanma sayısı en yüksek kurum ise 216 alıntılanma ile Department of Epidemiology and Public Health olarak görülmektedir.

Sonuç Ve Öneri

Bu çalışmada, boş zaman ve serbest zaman kavramları kullanılarak yapılan çalışmaların kapsamlı bir incelemesini sunmaktadır. Bu sonuç, bibliyometrik çalışmalarda kullanılan bir dizi teknikten elde edilen bulgulardan çıkarılmıştır. Bu çalışmanın önemli bir sonucu da boş zaman ve serbest zaman çalışmalarına ilişkin bibliyografik verilerin değerlendirilmesiyle ortaya çıkan araştırma boşlukları belirlenmiş ve gelecekte yapılacak çalışmalara bu boşlukları giderme imkanı sunulmuştur.

Son yıllarda teknolojinin gelişmesine paralel olarak, uluslararası literatürde boş zaman ve serbest zaman konularındaki çalışmalarda artış yaşanmıştır. Boş zaman çalışmalarının uluslararası ölçekte gelişimini belirli bir dergide ve yalnızca makale bazında ele alan çalışma (Metin, 2013) olsa da literatürde boş zaman ve serbest zaman konularında yayımlanmış çalışmaların bibliyometrik analizine yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Boş zaman ve serbest zaman çalışmalarına yönelik gerçekleştirilen araştırma kapsamında "Scopus" veri tabanından boş zamana ilişkin toplamda 2.649 çalışmaya, serbest zamana ilişkin ise 565 çalışmaya ulaşılmış ve tüm çalışmalar (makale, kitap, bildiri, inceleme vb.) analize dahil edilmiştir. Boş zaman ve serbest zaman çalışmalarını kapsayan bibliyografik analiz, çalışmaların ilk başladığı yıldan itibaren tüm yıllar değerlendirilerek gerçekleştirilmiştir. Scopus veri tabanındaki, boş zaman ve serbest zaman konularına ilişkin Türkiye'den yapılan çalışmalar, bibliyografik analizlerde değerlendirilmiştir (Gözen & Ergün, 2021; Cengel & Oztek, 2014; Koca vd., 2009). Boş zamana ilişkin 1929-2022 yılları arasında yayımlanan 2.649 çalışmanın bibliyometrik analizi sonucunda; çalışmalarda 2010 yılı sonrasında önemli gelişmelerin kaydedildiği ve en çok çalışmanın ise 2021 yılında gerçekleştirildiği görülmüştür. Serbest zaman konusunda ise, 1955-2022 yılları arasında yayımlanan 565 çalışma incelendiğinde, çalışmalarda 2005 yılından sonra gelişme yaşanmış ve en çok çalışma 2019 yılında gerçekleşmiştir. Türkiye'den çalışmalar değerlendirildiğinde ise, boş zaman konusunda yapılan ilk çalışma 1993 yılında, serbest zaman konusunda ise 2007 yılında yayımlanmıştır.

Zaman içerisinde çeşitli alanlardan elde edilen veri ve veri yığınlarından anlamlı bilgiler ortaya koyma çabası artarak devam etmektedir. Büyük verilerden anlamlı bilgilerin üretilmesi sürecinde araştırmacıların genellikle üzerinde durduğu yaklaşımlardan birisi olan görselleştirme, son yıllarda oldukça popüler hale gelmiş ve birçok farklı disiplinde yaygınlaşmaya başlamıştır. Gelecekteki çalışmalar, daha büyük bir veri tabanından veriler elde ederek, bu çalışmadaki sınırlamayı genişleterek ele alabilir. Bununla birlikte, mevcut çalışma, gelecekteki araştırmacılara boş zaman ve serbest zaman konularındaki araştırmalarını ilerletme hususunda rehberlik edebilir niteliktedir.

Kaynakça

- Cengel, O., & Oztek, Y. (2014). Leisure Time Marketing in the Context of the Entertainment Industry. In R. Ozturk (Ed.), Handbook of Research on the Impact of Culture and Society on the Entertainment Industry (pp. 296-313). IGI Global.
- Donthu, N., Kumar, S., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). Research constituents, intellectual structure, and collaboration patterns in Journal of International Marketing: An analytical retrospective. *Journal of International Marketing*, 29(2), 1-25.
- Gözen, E., & Ergün, G. S. (2021). Distribution of leisure time spaces in Manavgat. In F. Türkmen (Ed.), *Academic Turkish World Studies: Tourism, Culture, Art and Architecture* (pp. 169-187). Berlin, Germany: Peter Lang Verlag.
- Hall, C.M. (1991). Tourism as the Subject of Post-Graduate Dissertations in Australia, *Annals of Tourism Research*, 18(3), 520-523.
- Hoffman, D.L. ve Holbrook, M.B. (1993). The Intellectual Structure of Consumer Research: A Bibliometric Study of Author Co-citations in the First 15 Years of the Journal of Consumer Research. *Journal of Consumer Research*, 19(4), 505-517.
- Koca, C., Henderson, K. A., Asci, F. H., & Bulgu, N. (2009). Constraints to leisure-time physical activity and negotiation strategies in Turkish women. *Journal of Leisure Research*, 41(2), 225-251.
- Ellegaard, O., & Wallin, J. A. (2015). The bibliometric analysis of scholarly production: How great is the impact?. *Scientometrics*, 105(3), 1809–1831.
- Krishnamoorthy, G., Ramakrishnan, J., & Devi, S. (2009). Bibliometric analysis of literature on diabetes (1995–2004). *Annals of Library and Information Studies*, 56(3), 150-155.
- Lawani, S.M. (1981). *Bibliometrics: Its Theoretical Foundations, Methods and Applications*. *Libri*, 31(1), 294-315.
- Verma, S., & Gustafsson, A. (2020). Investigating the emerging COVID-19 research trends in the field of business and management: A bibliometric analysis approach. *Journal of Business Research*, 118 (September), 253-261.

Deneyimsel Pazarlamanın Turistlerin Tekrar Ziyaret Etme Niyetine Etkisi

Yüksek Lisans Öğrencisi, Melisa Nur ÇELİK*

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
melisa.celik@hbv.edu.tr

Özet

Deneyimsel pazarlama (experiential marketing) kavramı denince akla ilk gelen isimlerden biri, Columbia Bussines School pazarlama profesörü ve “Global Brand Center” yöneticisi Brand Schmitt’tir.(Deligöz, 2016: 23). Deneyimsel pazarlama müşterinin ürün ve hizmetle ilgili bütün deneyimlerinin stratejik olarak yönetilmesi sürecini ifade etmektedir.(Nagasawa,2008: 312-323). Bu yaklaşıma göre, başarılı müşteri projeleri ancak bütünsel deneyimlerin sağlanması yoluyla meydana getirilebilmektedir. Deneyimsel pazarlama stratejik uğraşısı duyu, his, düşünce, eylem ve ilişkiden oluşan bütünsel deneyimlerdir.(Schmitt, 1999: 55).Turistlerin hayat standartları ve bu kapsamda tercihleri hayatın olağan akışında değişime uğramış ve dinamik bir yapıya geçmiştir. Artık turistler, kişiselleştirilmiş kendilerine has deneyimler yaşamak ve özel hissettirecek turistik ürünler istemektedirler. Konaklama işletmeleri ve destinasyonlar ise turist sadakati oluşturacak yeni ve üst düzey rekabet avantajları elde etmeyi hedeflemektedirler. Bundan dolayı günümüzde; turistlerin duygularına tercüme olan ve onların hatıralarında unutulmaz yer edinecek enfes deneyimler yaşatmaya çalışmaktadırlar. Geçmişten günümüze hizmetler sürekli geliştirilmiş ve yeni değerler eklenerek turiste sunulmuştur. Artık turiste mal veya hizmet sunmak yeterli olamamaktadır. Bu yüzden, deneyimsel pazarlama turistlere mal ve hizmet alımında kendilerine has özel duygular hissettirmeyi hedeflemiştir. Destinasyon ve turistik işletmeler; sahne, ürün, dekor ve aksesuar gibi unsurları geliştirerek farklı deneyimler yaşatabilmektedir. Büyük resime odaklanırsak, turistik işletmeler sahneyici, turistler ise konaklayıcıdır. Mal ve hizmet sunumunu farklı deneyim boyutlarına ulaştırabilen işletmeler, rakip turistik işletmeler karşısında oldukça farklı ve taklit edilemeyecek bir duruma sahip olmaktadır. Yaşanılan deneyim turistin bir ürünü satın alım öncesi, sırası ve sonrasında işletme veya destinasyon ile kurduğu dolaylı ve dolaysız tüm kurulmuş olan bağları ifade eder. Deneyimler her zaman hatırlanabilmektedir. Bu yönü sayesinde turist ile ilişki kurabilme eğilimindedir. İşletmeler, bu esnada harekete geçmekte ve turistlerin söz konusu olan ilişkiye katılımlarını gerçekleştirebilmek için ek yenilikler yaratmaya çalışmaktadırlar. Bu yüzden, ürün ve hizmetlerin deneyimlerle bir bütün haline getirilmesi, istenilen sonuca ulaşmak için zorunludur. Deneyim olgusu, turistin zihninde kendiliğinden var olan bir olgu değildir. Turizm sektöründe, deneyimsel pazarlama kapsamında işletmeler eğlenceli ve eşi benzeri olmayan deneyimlerin artırılması ile turistlerde bağlılık oluşturabilmek için özgün alternatifler bulma mücadelesi içerisinde olmuşlardır. Günümüzde işletme ve destinasyonların rekabeti, turistlere katma değeri yüksek hizmetler sunma ve onların hayatlarında özel bir konum oluşturma üzerine kuruludur.(Deligöz, 2016:23)

Turistin tekrar ziyaret etme niyetini oluşturan en önemli faktörlerden biri ise seçimdir. Seçim; yalnızca önemli ve farklı algılanan nesnelere etkilenebilir. Tercih ve seçim arasında ki ilişki, turistin tüketim davranışlarını anlamaya çalışırken önemli bir konudur. Destinasyon yönetimleri, turistlerin tekrar etme ziyaret niyetinin altında yatan sebeplerle ilgilenmektedir. Bunun sebebi, mevcut ziyaretçileri elde tutmanın maliyetinin, yeni ziyaretçiler çekme maliyetinden çok daha az olmasıdır.(Um, Chan, Ro, 2006). Daha önceden yapılmış olan çalışmalarda araştırmacılar tekrar ziyaret etme niyeti için ön belirleyicileri incelemişlerdir. Elde edilen sonuçlar yeniden ziyaret etme amacıyla daha önce ki deneyimde motivasyonun, memnuniyetin, algılanan değer veya algılanan maliyet değerinin rolü olduğu anlaşılmıştır.(Um, Chan, Ro, 2006). Değişen teknolojik gelişmeler sayesinde ihtiyaç ve arzular farklılaşmaktadır. Bu değişime ayak uydurabilmek için işletmelerin hayatta kalabilmeleri, değişen şartlara uyum sağlayabilmeleri gerektirmektedir. Bu hususlar neticesinde turistin sürekli deneyimlenmesini ve tekrar ziyaret etme niyetinin oluşturulabilmesi için belli başlı aşamaların gerçekleştirilmesi önem arz etmektedir. Bunlar; hedef müşterinin ve araştırma yönteminin belirlenmesi, deneyimsel platform oluşturulması, işletme deneyimi ve yeniliktir. Turistlerin satın almalarını gerçekleştirebilmek ve bu hususta işletmeleri tekrar ziyaret etmelerini sağlayabilmek pazarlamanın temel stratejisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde artık turistik işletmelerin sadece satış yapması yeterli görülmemekle beraber turistlerin deneyimlerinin de değerlendirilmesi büyük önem arz etmektedir. Deneyimsel pazarlama kapsamında literatür

* Sorumlu yazar: *Melisa Nur Çelik*

taraması incelendiğinde yapılan çalışmalarda; destinasyon ve işletmelerde yaratmış olduğu farkındalığı, imajı, kalitesi ve turist sadakati hakkında yeniden ziyaret etme niyeti ile ilgili güncel çalışmaların eksikliği fark edilerek nitel bir araştırma yöntemi olan kaynak taraması ile güncel verilerin incelenerek ortaya koyulması amaçlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Deneyim, Deneyimsel Pazarlama, Tekrar Ziyaret Etme Niyeti.

Kaynakça

- Kabadayı, E. T., & Alan, A. K. (2014). Deneyimsel Pazarlama: Pazarlamadaki Artan Önemi. Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü İşletme Araştırmaları Dergisi. 6(1), (203-2117)
- Çavuşoğlu, S. & Bilginer, F. G. (2018). Tüketici Deneyimlerinin Tekrar Ziyaret Etme Niyetine Etkisi: Bingöl İli Örneği. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi. 3(1), (73-85)
- Deligöz Kadir, Deneyimsel Pazarlama, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2016
- Nagasawa, S., (2008) "Customer experience management: Influencing on human Kansei to management of technology", 20(4), (312-323)
- Schmitt Bernd, (1999), "Experiential Marketing," Journal Of Marketing Management, 15(3), (53-67).
- Um, S.& Chon, K. & Ro, Y. (2006). "Antecedents of revisit intention. Annals of Tourism Research." 33(4), (1141-1158).

Turizm Akademisyenleri Ve Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Dair Görüşlerinin Metaforlar Aracılığıyla Değerlendirilmesi: Uzaktan Eğitim Eğitimden Uzak Mı?

Öğr. Gör. Dr. Murat GÖRAL*

Bingöl Üniversitesi
mgoral@bingol.edu.tr
Orcid: 0000-0003-2374-4443

Öğr. Gör. Aziz BÜKEY
Bingöl Üniversitesi
abukey@bingol.edu.tr
Orcid: 0000-0002-5476-8408

Özet

Giriş

Ülke ekonomilerinin önemli bir parçası olarak değerlendirilen ve gün geçtikçe etkisi büyüyen turizm, emek-yoğun bir sektör olması sebebiyle nitelikli işgücünün en önemli olduğu alanlardan biridir. Turistik tüketicilerin karmaşık ve çözülmesi zor satın alma davranışlar sergilemeleri ve göreceli olarak memnun edilmesi daha zor bir profile sahip olmaları turizmde nitelikli iş gücüne duyulan ihtiyacı artırmaktadır. İşgücünde niteliğin sağlanması ise ancak eğitim ile mümkündür.

Pandemi ile birlikte hayatımıza giren uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimin yerini ne kadar tutacağı tartışma konusu olmuştur. Bu bağlamda çalışmada turizm akademisyenleri ve öğrencilerinin uzaktan eğitim ile ilgili görüşlerinin metaforlar aracılığıyla öğrenilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Çalışmada, konunun bütüncül bir perspektif ve derinlemesine olanak tanıma gibi avantajları nedeniyle nitel bir yaklaşım benimsenmiş ve nitel yöntemlerden faydalanılmıştır. Araştırma deseni olarak olgu bilim desenin kullanılması tercih edilmiştir. Olgu bilim desende, insanların gerek kişisel gerek ise gruplar halinde edindikleri deneyimlere yükledikleri anlam ve bu deneyimleri algılama biçimleri, zihinlerindeki karşılıkları ve nasıl hatırladıkları ve tanımladıklarının öğrenilmesi amaçlanmaktadır (Patton, 2014).

Çalışmada verilerin toplanacağı örnek kütle belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi amaçlı örnekleme yöntemleri arasında en sık tercih edilen yöntemlerden birisidir (Sandelowski, 1995; Cresswell, 2012). Olgubilimsel desenlerde örnekleme büyüklüğü 1 kişiden (Miles ve Huberman, 1994) 325 kişiye (Neuman, 2014) ulaşabildiğini ifade etmektedir. Bu çalışmada ise 67 turizm akademisyeni ve 84 turizm eğitimi alan öğrenci araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Metaforların analizinde Şaban (2009)'ın önerdiği aşamalar dikkate alınmıştır.

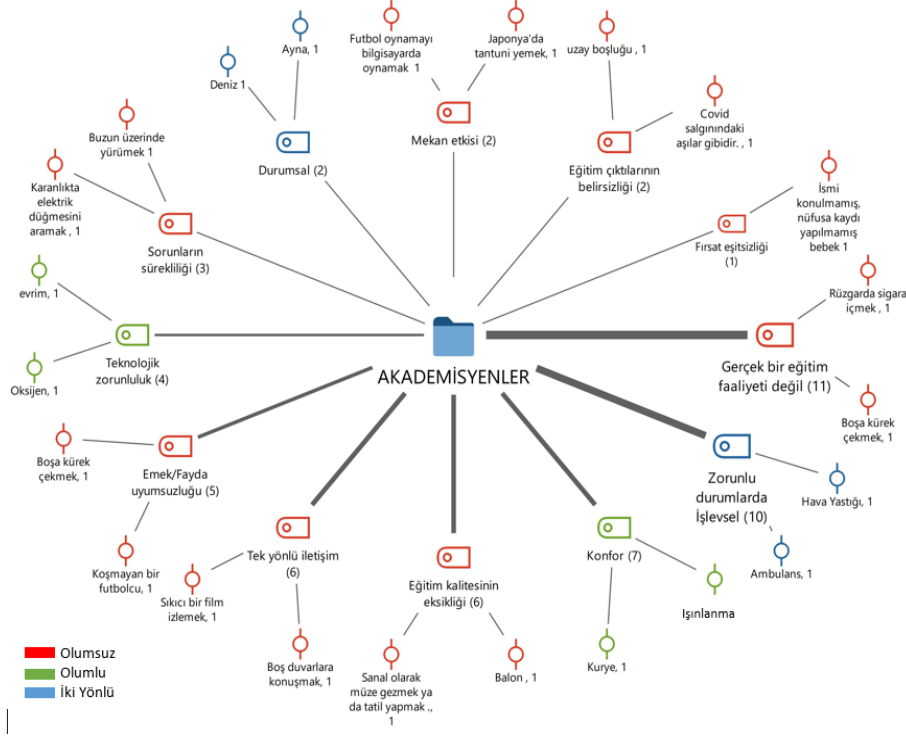
Akademisyenlerin kullandığı metaforlardan 8 öğrencilerin kullandığı metaforlardan ise 17 tanesi kapsam dışı bırakılmış ve 59'u, akademisyenlerden 67 olmak üzere 126 metafor MAXQDA 2020 veri analiz programı ile analiz edilmiştir

Bulgular

Araştırmada kapsamında elli dokuz akademisyenden ve altmış yedi öğrenciden veri toplanmıştır. Akademisyenler cinsiyet, yaş, medeni durum ve akademik statüleri gibi demografik değişkenlere göre sınıflandırılmıştır. Öğrenciler ise cinsiyet, yaş, program türü ve program derecesine göre sınıflandırılmıştır. Şekil.1 de akademisyenler tarafından kullanılan metaforlar ve kodları yer almaktadır. Şekilde çizginin kalınlığı kod içinde yer alan metaforların yoğunluğunu ifade etmektedir.

* Sorumlu yazar: *Murat Göral*

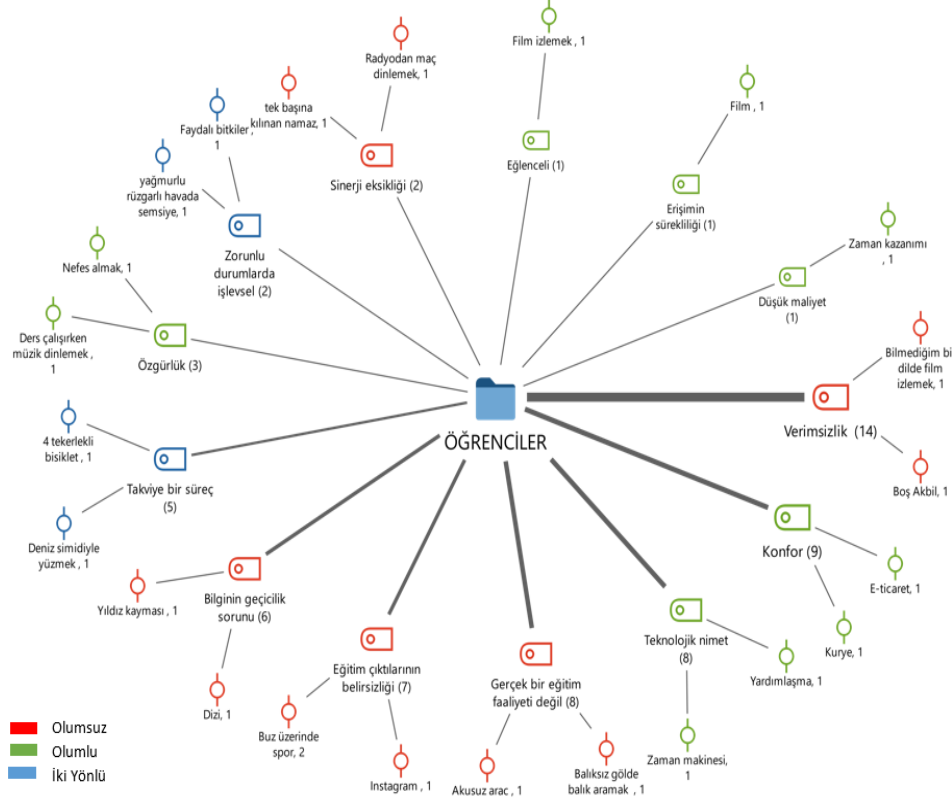
Şekil 1’ de de görüldüğü üzere akademisyenler konfor ve teknolojik bir zorunluluk olarak uzaktan eğitimi olumlu değerlendirmektedir. Örneğin uzaktan eğitimin “Oksijen” metaforuyla açıklandığı metaforda katılımcı gerekeceyi “Geleceğin dünyasında online eğitim daha yoğun olacağı için hayati bir öneme sahiptir.” şeklinde ifade etmiştir. İki yönlü içeriğe sahip metaforlar “Zorunlu durumlarda işlevsel” ve “Durumsal” kodları yer almaktadır. Uzaktan eğitim bir katılımcı tarafından “Ambulans” metaforu ile “hayatta kalacak kadar tıbbi destek

Şekil 1. Turizm Akademisyenlerin Uzaktan Eğitim İçin Kullandıkları Metaforlar

sağlar, hastanenin yerini asla tutmaz.” şeklinde açıklanmıştır. Bu metaforda hem ambulansın zorunlu hallerdeki hayati önemine hem de ambulansın uygulanacak tıbbi desteklerin sınırlı kalacağına vurgu yapılarak uzaktan eğitim iki yönlü bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Bu duruma benzer bir metaforda “Hava yastığı” metaforudur. Katılımcı bu metaforu “İhtiyaç duyulduğunda hayati önem taşır ancak ihtiyaç duyulmaması esas önemli olanıdır.” şeklinde açıklayarak hem önemine hem de istendik bir durum olmadığına işaret etmektedir. Ayrıca olumsuz içerikli metaforların ve sınıflandırıldıkları kodların oransal olarak diğerlerine göre çok daha fazla olduğu görülmektedir. Katılımcılar genelde uzaktan eğitimin fırsat eşitsizliği, eğitim çıktılarının belirsizliği, eğitim kalitesinin eksikliği, tek yönlü iletişim, emek ile fayda uyumsuzluğu gibi birçok açıdan sorunlarına vurgu yapmaktadır. Örneğin, tek yönlü iletişim açısından en sık kullanılan metafor “Boş duvarlara konuşmak” metaforu olmuştur.

Şekil.2’de ise öğrencilerin kullandıkları metaforlar ve bu metaforların sınıflandırıldıkları kodlar gösterilmektedir. Çizgilerin kalınlığı kodların içinde yer alan metafor yoğunluğunu göstermektedir.

Şekil 2. Turizm Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim İçin Kullandıkları Metaforlar

Şekil.2’de ilk göze çarpan durum öğrencilerin kullandıkları metaforların akademisyenlerin kullandıkları metaforlardan daha fazla olumlu içeriğe sahip olması denilebilir. Ancak öğrenciler arasında da uzaktan eğitim ile ilgili olumsuz tutuma sahip olanların sayısı olumlu tutuma sahip olanlardan fazladır. Hem olumlu hem olumsuz tutum (iki yönlü) içeren metaforlar ise hem öğrencilerde hem akademisyenlerde en az sayıya sahip gruptur. İki yönlü içeriğe sahip metaforlarda bir katılımcı uzaktan eğitimi 4 tekerlekli bisiklete benzeterek öğrenme sürecinin başında çok faydalı olabileceğini ancak sürekli devam edemeyeceğini ifade etmiştir. Başka bir katılımcı ise “Yağmurlu ve rüzgarlı havada şemsiye kullanmak” metaforuyla şemsiyenin yağmurdan koruması anlamında faydalı olduğuna, ancak; rüzgarda da yürümeyi zorlaştıracağına işaret ederek uzaktan eğitimi faydalı bulmasına rağmen birçok anlamda da zorluğa neden olacağına vurgu yapmaktadır. Olumlu tutum içeren metaforlar uzaktan eğitimi teknolojik bir nimet, konfor, eğlence, erişimin sürekliliği, özgürlük gibi noktalardan ele almıştır. “Film izlemek” metaforu ile bir katılımcı uzaktan eğitimin eğlenceli tarafına dikkat çekerken başka bir katılımcı ise “film izlemek” metaforu ile filmi istediği zaman ve tekrar ve tekrar izleyebileceği gibi çoğunlukla kayıt altına alınan uzaktan eğitim derslerini de istediği zaman ve istediği kadar izleyebileceğini ifade etmiştir. Olumsuz tutum içeren metaforlarda ise “gerçek bir eğitim faaliyeti değil” şeklinde çok bütüncül bir tutum içeren metaforlar olduğu gibi bilginin geçicilik sorunu gibi spesifik sorunlara da işaret eden metaforlarda yer almaktadır.

Sonuç Ve Öneriler

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular değerlendirildiğinde gerek öğrencilerin gerek ise akademisyenlerin uzaktan eğitim ile ilgili olumsuz görüşlerinin ağırlıkta olduğu kullandığı metaforlardan anlaşılmaktadır. Ancak akademisyenlerin uzaktan eğitim ile görüşlerinin öğrencilerinkine nazaran daha olumsuz nitelikte olduğu söylenebilir. Bu görüşler arasında uzaktan eğitimin bir eğitim faaliyeti olmadığı şeklinde keskin yaklaşım olmakla birlikte düzeltilebilir eksik taraflarına vurgu yapan görüşler de mevcuttur. Bununla birlikte uzaktan eğitim ile ilgili olumlu görüşler içeren metaforlar da bulunmaktadır. Özellikle öğrencilerin kullandığı olumlu içerikli metaforların sayısı akademisyenlerinkinden daha fazladır. Uzaktan eğitim ile ilgili olumlu görüşler özellikle çağın bir gereği, teknolojinin bir kazanımı ve erişim kolaylığı gibi belli başlı temalarda toplanmaktadır.

Uzaktan eğitimin pandemi koşulları yüzünden altyapı imkânları henüz tam gelişmeden çok kısa bir sürede hayatımıza girmesi sebebiyle, bu çalışmada katılımcıların görüşlerinin ekseriyetle olumsuz içerikte olması beklenen bir durum olarak değerlendirilebilir. Böyle bir çalışma uzaktan eğitim sisteminin yerleştiği ve gerekli altyapı koşullarının olgunlaştığı dönemde tekrar yapılabilir ve sonuçları bu çalışmayla karşılaştırılabilir. Ayrıca daha derinlemesine veri toplanması için görüşme tekniği ve daha kapsamlı veriler toplanması için ise anket tekniğini içeren karma bir yöntemle yapılacak çalışmalarda dikkat çekici sonuçlar elde edilebilir. Öte yandan uzaktan eğitim her ne kadar korona virüs pandemisi yüzünden bir mecburiyet olarak klasik eğitim sistemine dâhil olsa da teknolojinin bir imkânı olarak klasik eğitimin bir alternatifi olmasa bile tamamlayıcı bir unsur olarak uzaktan eğitim devam edeceği öngörülmektedir. Bu bağlamda eğitim kurumlarının bu modele göre teknolojik süreçlerini iyileştirmeleri ve bu modelden maksimum verim alınabilmesi için gerekli tedbirleri almaları önerilebilir.

Kaynakça

- Creswell, J.W. (2002). Educational Research: Planning, conducting , and evaluating qualitative and quantitative research. New Jersey: Pearson Education: Upper Saddle River.
- Dongre AR, Deshmukh PR, Kalaiselvan G, Upadhyaya S. (2009). Application of Qualitative Methods in Health Research: An Overview. Online J Health Allied Scs.8(4):3
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). Qualitative data analysis: An expanded sourcebook. Sage.
- Neuman, D. (2014). Qualitative research in educational communications and technology: A brief introduction to principles and procedures. Journal of Computing in Higher Education, 26(1), 69-86.
- Patton, M.Q. (2014). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri, (Çev. M. Bütün, S.B. Demir), Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Sandelowski, M. (1995). Focus on quantitative methods: Sample sizes, in qualitative research. Research in Nursing and Health, 18, 179-183.
- Şaban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7(2), 281-326.

Türkiye'nin Ekorekreasyon Tutumunun Üst Ölçekli Politika Belgeleri Kapsamında Değerlendirilmesi

Nermin Merve YALÇINKAYA*

Çukurova Üniversitesi

nbykan@cu.edu.tr

Orcid: 0000-0002-0860-1498

Özet

Küresel boyutta değişen dinamikler ve yaşanan gelişmeler; ekolojik, sosyal, teknolojik vb. alanlarda yeni yaklaşımların benimsenmesine yol açmaktadır. Bu durum koşullara göre değişmekte olup, kimi zaman tercihler ve seçeneklere bağlı iken, kimi zaman gereklilikten kaynaklanabilmektedir. İnsan faktörü üzerinden değerlendirildiğinde; günümüzde, gerek sosyal gerekse iş/akademik ortam rutinleri, bireylerin kendilerine ayırdıkları rekreasyonel amaçlı zamanlardaki faaliyetlerin yeni bir boyut kazanmasında etkili olmuştur. Yeni metodolojilerle değişen sektörel planlama süreçleri, farklı boyutlar kazanan sektörel uygulamalar ve aktif kullanıcı tercihleri, günümüz eğilimleri ve yeni yaklaşımların benimsenmesinde etkilidir. Farklı sektörel uygulamalar arasında turizm ve rekreasyonel amaçlı seçeneklerin sayısı da artış göstermektedir. Aynı zamanda, bireylerin çevresel farkındalık boyutu ve çevre öncelikli bakış açısına bağlı olarak, turizm ve rekreatif eğilimlerinin de bu perspektifte şekillenmesi üzerinde doğrudan etkili olmaktadır.

Rekreasyon, bireylerin, fiziksel, psikolojik ya da mental yönden kendilerini yenilemek ve motivasyonlarını artırmak amacıyla ayırdıkları zaman dilimleri ve bu süreçte gerçekleştirdikleri eylemleri ifade etmektedir. Ekorekreasyon ise, rekreatif süreç ve faaliyetlerin, çevresel farkındalık ile desteklenen, doğa tabanlı, sürdürülebilirlik ilkelerini gözetilen optimal rekreasyonel seçimleri tanımlar (Rybka ve Szpytma, 2012; Sarı ve Şenel, 2018; Gök, 2020; Kement ve ark., 2021). Bu seçimlerde, öncelikli olarak yer seçimi konusunda duyarlı olmayan yörelerin tercihi önemlidir. Yasal sınırlayıcılar ve bilimsel veriler yerel otoritelerin uygun alanları belirlenmesi üzerinde yol göstericidir. Yasal boyutta koruma statüsüne sahip alanların belirlenmesi, bilimsel boyutta ise farklı analitik teknikler (biyotop haritalama, peyzaj karakter analizi, ekolojik planlama vb.) yardımıyla, alan kullanımlarının duyarlılık düzeylerinin tespiti gerekir. Diğer bir önemli konu, farklı faaliyetler için uygun mevsim/ekolojik koşulların ya da dönemlerin belirlenmesidir. Bu konu özellikle biyoçeşitliliğin korunması ve sürdürülebilirliği amacıyla gözetilmelidir. Bu kapsamda, yer seçimi amacıyla elde edilen bulgular, tahribatın gözlenmesi muhtemel zaman aralıklarını belirleme de yardımcıdır.

Ekorekreasyon, koruma-kullanma dengesinin gözetildiği, alternatif rekreasyonel faaliyet olanakları sunmaktadır. Sürdürülebilir faaliyetler, yerel ölçekte doğa tabanlı seçenekler ile ilişkilidir. Türkiye, coğrafi konumunun etkisiyle doğal ve kültürel peyzaj değerleri yönünden önemli ekorekreasyon alanlarına sahiptir. Bu nedenle, özellikle doğal alanlar ve kırsal bölgelerde sürdürülebilirlik hedefi taşıyan ekorekreasyonu destekleyici üst ölçekli kararlar, ülkemizde yerel ölçekte alan kullanımlarının sürdürülebilir yönetimi hedefleriyle birlikte değerlendirilmelidir.

Doğada-doğal çevrede yapılan rekreasyonel faaliyetlerin tümü "ekorekreasyonel" olarak nitelendirilmemelidir. Ekorekreasyona yönelik farkındalık, rekreasyonel faaliyet alanları nitelikli ve ekolojik tabanlı planlandığı müddetçe söz konusudur. Diğer bir ifadeyle, ekorekreasyonel faaliyetlere ya da ekorekreatif faaliyet alanlarına yönelik dikkat edilmesi gereken nokta, bu sürece bilimsel veriler ile desteklenen bir boyut kazandırılması ve uzman karar üreticiler ve karar vericilerin bu süreçlerde koordinasyon sağlayarak karar mekanizmasında yer almasıdır.

Turizm faaliyetleri ve rekreasyonel faaliyetler, kentsel ve kırsal alan kullanımlarının şekillenmesinde belirleyici üst ölçekli politika belgeleri ve sektörel planlar doğrultusunda uygulama boyutuna geçmektedir. Yerel ölçekte başarılı ve yerinde uygulamaların gerçekleştirilebilmesi, hiyerarşik planlama süreçleri kapsamında üst ölçekli kararların izin verdiği ölçüde mümkündür. Bu çalışmada, Türkiye'nin kalkınma planları ve üst ölçekli ilgili

* **Sorumlu yazar:** *Nermin Merve Yalçinkaya*

sektörel dokümantasyonları incelenerek, ekorekreasyon tutumunun belirleyici bir çerçeve oluşturulması amaçlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Türkiye, Rekreasyon, Çevresel Farkındalık, Sürdürülebilirlik, Politika Belgeleri.

Kaynakça

- Gök, S., 2020. Giresun İli Eko-Rekreasyon ve Turizm Potansiyeli. Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Giresun.
- Kement, Ü., Karaküçük, S., Çavuşoğlu, S., 2021. Ekorekreatif tutum ölçeği geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Tourism and Recreation, To&Re 2021*, 3(1) 34-54.
- Rybka, A. & Szpytma, M. (2012). Eco education- eco recreation. *Proceedings of the 3RD International Conference Advanced Construction*, 18-19 October, 2012, Kaunas, Lithuania.
- Sarı, Y., Şenel, E., 2018. Bir Ekorekreasyon faaliyeti olarak yoga turizmi üzerine bir inceleme. *International Rural Tourism and Development Journal*, 2 (2): 20-23, 2018.

Toplumsal Cinsiyet Olgusu Çerçevesinde Turistik Ve Rekreasyonel Hizmet Sektöründe Kadının Yeri

Doktora Öğrencisi, Avşin AYHAN KAYA*
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
avsinayhan@gmail.com
Orcid: 0000-0001-9705-351X

Özet

Her geçen gün farklılaşan toplum yapısı, gelişen teknoloji ve küreselleşme bireylerin davranışlarına da doğrudan etki etmektedir. Değişen bu toplum yapısı ve insan davranışları turizm ve rekreasyon alanlarında pazar bölümlendirmesini bir zaruret haline getirmiştir. Birçok değişkene göre farklılaşan pazar bölümlendirmesinin önemli bir değişkeni de cinsiyettir. Cinsiyet temelli pazar bölümlendirmenin hizmet sektörü olan turizm ve rekreasyon alanlarında her geçen gün artış gösterdiği bilinmektedir. Bu şekilde gerçekleştirilen pazar bölümlendirmenin bir öznesi kadınlardır. Kadınların geçmişte yerinin yalnızca ev ile konumlandırılması fikri eskimiş, günümüzde hemen her alanının öznesi haline gelmişlerdir. Çalışma kapsamında bu alanlara rekreasyon ve turizm sektörü örnek verilebilir. Kadınların rekreasyon ve turizm alışkanlıklarına verilen önem artmış, işletmeler kadınların talep ve beklentilerine yönelik çalışmalar yürütmeye başlamıştır. Bu kapsamda araştırmada kadınların turizm ve rekreasyon faaliyetlerinde farklılık gösteren talep ve beklentileri bunun sonucunda da onlar için yapılan yenilikler araştırılmıştır. Araştırma doküman incelemesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Yapılan doküman incelemesi neticesinde kadınların seyahat ve rekreasyon faaliyetlerine etki eden en önemli faktörün güvenlik algısı olduğu gözlemlenmiştir. Aynı zamanda kadın ve erkeklerin rekreatif etkinlik tercihlerinin farklılaştığı ve kadınlar için turizm ve rekreasyon sektöründe yenilikler yapıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kadın, Toplumsal Cinsiyet, Rekreasyon, Turizm Sektörü.

Amaç

Kadınlar varoluştan günümüze kadar geçen yaşam süreci içerisinde gerek özel yaşamda gerekse kamusal alanda aktif rol almışlardır. Kadınların, ev içerisinde ailenin temel gereksinimlerini karşılama, ev dışında ise yerine ve zamanına göre tarımsal faaliyetlerde bulunma hallerinin insanlık tarihi kadar eski bir durum olmasıyla birlikte, kadınların ev dışında ve belli bir ücret karşılığı çalışması da oldukça yeni bir durumdur (Gönüllü ve İçli, 2001:82). Geçmişten günümüze toplumsal cinsiyet kavramı ve kadının toplumdaki yeri ile ilgili yaşanan gelişmeler sonucunda hemen her sektörde kadınların öncelikli olduğu çalışmalar başlamıştır. Bu kapsamda çalışmada insanların talep ve beklentilerine göre şekillenen hizmet sektörlerinden turizm ve rekreasyonda kadınların bu hizmetlere katılmalarındaki motivasyon kaynakları ve bunun neticesinde ortaya çıkan kadın odaklı rekreasyon ve turizm aktivitelerini tespit etmek amaçlanmıştır.

Yöntem

Çalışmada nitel araştırmalarda doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırmaya ihtiyaç olduğu düşünülen bir konu ile ilgili bilgilere yer verilen yazılı dokümanların analiz edilmesiyle veri sağlanması olarak tanımlanmaktadır (Karataş, 2015: 72). Araştırma dokümanları tesadüfi seçilen makale, bildiri, tez ve web siteleri verilerinden oluşmaktadır. Araştırmada geçmişten günümüze rekreasyon ve turizm faaliyetlerinde değişim gösteren kadın algısı nedir? Kadınların turistik ve rekreasyonel faaliyet gerçekleştirmelerinde motivasyon kaynakları nelerdir? Turistik ve rekreatif hizmet sektöründe kadınlara ayrılan yerin önemi nedir? Turistik hizmet sektöründe gelişim gösteren yeni trendlerde kadının yeri nedir? Sorularına yanıt aranmıştır. Gerçekleştirilen literatür taraması sonucunda bu konu ile ilgili çalışmaların sayısının az olduğu gözlemlenmiştir. Araştırma turistik ve rekreasyonel hizmet sektöründe kadınların yerinin ve öneminin ne durumda olduğunun tespiti, onları bu faaliyetlere motive eden faktörlerin anlaşılması ve kadınlar için özel olarak yapılan yeni faaliyetler konusunda yanıtlar verebilecek olması açısından önem arz etmektedir.

* Sorumlu yazar: *Avşin Ayhan Kaya*

Sonuç Ve Öneriler

Kadınların ekonomik hayattaki varlıklarının sürdürülebilir kalkınma açısından önemli bir unsur olduğunun anlaşılması, tüm toplumsal ve kamusal alanlara aktif katılımlarının sağlanması fikrinin zihinlere yerleştirilmesi konusunda toplumsal cinsiyet eşitliği ana fikrinin önemli bir yeri bulunmaktadır. Yapılan araştırma neticesinde bu konularda kadınların öneminin ve değişen yerinin farkına varan işletmelerin kadınlar için bir dizi yenilik yaptıkları ve onların talep ve beklentilerine yönelik pazar bölümlendirmeleri gerçekleştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Turistik amaçlı seyahatlere katılan kadın sayısı artış göstermesine rağmen, boş zaman hareketliliğine katılan kadınların yaşadıkları kısıtlılıklar ve engellerin devam ettiği görülmüştür (Kervankıran ve İlban, 2019: 542). Bu konuda rekreasyon faaliyetlerinin hayatın olağan akışında gerçekleştirilebilecek faaliyetler olmasının etkisinin olabileceği düşünülmektedir. Turizm faaliyetine katılan bir kadın bunun için bir planlama yapıp zaman ayırmaktadır fakat rekreatif bir faaliyet ani karar verilebilen veya ikamet edilen yerde gerçekleştirilen aktiviteleri içerebildiği için bu noktada kısıtlamalar olabileceği de düşünülmektedir. Çalışmanın bir diğer sonucuna göre günümüzde kadınlar seyahatleri esnasında, özellikle cinsiyet temelli bazı kısıtlayıcılara ve engellere maruz kalmakta, bu durum kadınların seyahat ile ilgili algılarına ve seyahat odaklı motivasyonlarına, mobilitelere ve mekânsal tercihlerine önemli ölçüde etki etmektedir (Kervankıran ve İlban, 2019: 542). Buradan yola çıkarak kadınların turistik ve rekreatif faaliyet gerçekleştirmelerinde “güvenlik” faktörünün önemli bir motivasyon kaynağı olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Son 30 yılda toplumsal cinsiyet üzerine yapılan araştırmaların çoğalması ile birlikte turizmin cinsiyetlendirilmiş doğasına olan ilgide artış gözlemlendiği görülmüştür (Khoon-Lattimore ve Mura, 2016: 6). Bu durum toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığının artış göstermesinin cinsiyet temelli araştırmalarında artış göstermesine katkı sağladığını göstermektedir. Buna örnek olarak sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin içerisinde toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik taahhütlerin olması ve kadınların güçlendirilmesi ile ilgili çalışmaların yer alması gösterilebilir. Bu kalkınma hedefine ulaşmak isteyen ülkeler bu konuda çalışmalara ağırlık verecek ve dolayısıyla bu konuda ticari hamleler de yapılacaktır. Bunun farkına varan işletmeler kadınlar için fark yaratan planlamalar yapmak isteyecektir. Türkiye de turistik hizmet sektörü ve boş zaman etkinliklerini içeren rekreasyon faaliyetleri pazarı önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda dünya genelinde ortaya çıkan kadın odaklı akımların yakından takip edilip ülkemizde uygulanabilirliğinin sağlanması veya kadın odaklı yeni akımların ülkemizde bulunan hizmet sektörü paydaşlarınca belirlenmesi ve uygulamaya konması tavsiye edilebilir. Aynı zamanda kadınların motivasyon kaynaklarının ve kısıtlarının tespit edilmesi için çalışmalar yapılması gerektiği de yapılabilecek öneriler arasındadır.

Kaynakça

Gönüllü, M. & İçli, G.(2001). Çalışma Yaşamında Kadınlar: Aile ve İş İlişkileri. Sosyal Bilimler Dergisi 25 (1), 82.

Karataş Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi 1 (1) 62-80.

Kervankıran İ. & İlban K. (2019). Türkiye'den Turizm Amacıyla Yurtdışına Giden Kadınların Seyahat Motivasyonları. 20. Ulusal Turizm Kongresi.

Khoo-Lattimore C. & Mura Paolo (2016). Asian Genders in Tourism. Aspects of Tourism (75).

Serbest Zaman Nostaljisinin Serbest Zaman Motivasyonuna Etkisi

Yüksek Lisans Öğrencisi Mustafa A. DEMİREL*

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
mdemirel_7@hotmail.com

Dr. Muhammet VAPUR

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
mvapur37@gmail.com
Orcid: 0000-0002-3417-2156

Doç. Dr. Ercan YAVUZ

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
ercan.yavuz@hbv.edu.tr
Orcid: 0000-0003-3696-4832

Öğr. Gör. İbrahim AYDIN

Ahi Evran Üniversitesi
iaydin@ahievran.edu.tr
Orcid: 0000-0002-4132-6686

Özet

Bu çalışmanın amacı; serbest zaman nostaljisinin serbest zaman motivasyonuna etkisini incelemektir. Ayrıca buna ek olarak serbest zaman nostaljisinin alt boyutlarını oluşturan grup ritüelleri, mekânsal ve sosyal hatıraların serbest zaman motivasyonuna etkisi incelemektir. Serbest zaman etkinliklerine katılmak bireyleri olumsuz psikolojik etkilerden uzaklaştırmaktır. Bireylerin geçmişte katılmış oldukları serbest zaman etkinliklerinde yaşamış oldukları deneyimlerin daha sonra katılacakları serbest zaman etkinliklerine motive etmesi önem arz etmektedir. Nostalji, bireylerin psikolojik ve davranışsal tepkilerinde çok önemli bir rol oynamaktadır (Cho, 2020). Serbest zaman aktivitelerine katılımı etkileyen faktörler arasında psikolojik ve davranışsal etmenler yer almaktadır. Bireylerin yaşamış oldukları olumlu ya da olumsuz deneyimlerin serbest zaman davranışlarında bir değişiklik meydana getirip getirmeyeceğinin ölçülmesi ve serbest zaman motivasyonuna etkisi anlamında incelenmesi gerekmektedir.

Gelişmiş ülkelerin demografilerine bakıldığında belirgin bir şekilde bireylerin yaşı arttıkça nostaljiye olan ilgileri de artmaktadır. Basit bir ifadeyle, nostalji, sonsuza kadar gitmiş geçmişe yönelik duygusal bir özlemi ifade eder. Genellikle, şimdiki zamanda bir memnuniyetsizlik veya kopmanın yol açtığı duygusal bir tepki ve gelecek için bir endişe olarak tanımlanır (Ramshaw ve Gammon, 2020).

Motivasyon kavramı, bir kişinin davranış ve aktivitelerini uyandıran, yönlendiren ve bütünleştiren, bütünleyici güçler de dahil olmak üzere psikolojik veya biyolojik ihtiyaçlar ve istekler olarak ifade edilmektedir (Chen, Li ve Chen, 2013). Motivasyon kavramı birçok disiplinde incelendiği gibi rekreasyon disiplini içerisinde de incelenmektedir. Bu anlamda serbest ve boş zaman etkinliklerine katılma isteğinin en önemli nedenleri içerisinde; arkadaşlarla etkileşim kurmak, iş dışında birşeyler yapmak, yeni deneyimler kazanmak, yaratıcı duygular elde etmek, serbest ve boş zamanda zevk almak ve toplumsal fayda elde etmek şeklinde (Yurcu, Kasalak ve Akıncı, 2018) ifade edilmektedir.

Araştırmanın evrenini yurtiçinde ikamet eden, seyahat hareketlerine katılan bireyler oluşturmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu(TÜİK) verilerinden ulaşılan sayıya göre 2021 yılı ikinci çeyrek verilerine göre 10 milyon 639 bin kişi yurtiçi seyahat hareketlerine katılmıştır (TÜİK, 2021). Seyahat eden bireylerin tamamına ulaşmanın mümkün olmamasından dolayı bu evren üzerinden örneklem seçilmesi yoluna gidilmiştir. Araştırmanın örnekleminde tesadüfi örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacılara imkan tanınması açısından " $\alpha= 0,05$ " örnekleme hataları için farklı evren büyüklüklerinden çekilmesi gereken örneklem büyüklükleri hesaplanarak " $n=384$ " olarak ortaya çıkmıştır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012).

* **Sorumlu yazar:** *Mustafa A. Demirel*

Yapılan bu çalışmada nicel araştırma yöntemleri arasında yer alan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Nicel veri toplama yöntemi olarak anket tekniği ile veriler toplanmıştır. Bireylerin serbest zaman nostaljisi düzeylerini belirlemek amacıyla Cho, Pyun ve Wang (2019) tarafından geliştirilen “Serbest Zaman Nostalji Ölçeği”ni Türk diline uyarlanmış, geçerlik ve güvenilirlik çalışması Balcı ve Yavaş Tez (2019) tarafından yapılmıştır. Ölçek 15 ifade ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar “(1) mekânsal hatıralar, (2) grup ritüelleri, (3) sosyal hatıralardan” oluşmaktadır. 7’li Likert tipi ölçek kullanılarak değerlendirmeler yapılmıştır. Pelletier, Vallerand, Brière ve Blais (1989,1991) tarafından geliştirilen ve Güngörmüş (2012) tarafından Türkçe’ye uyarlanan, bireylerin serbest zaman motivasyonu düzeylerini ölçmek amacıyla “Serbest Zaman Motivasyon Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçek 28 ifade ve toplam 7 alt boyuttan “(1) bilmek, (2) başarmak, (3) uyarıcı yaşama, (4) özdeşim, (5) içe atım, (6) dışsal düzenleyen ve (7) motivasyonsuzluktan” oluşmaktadır (Pelletier ve diğerleri, 1989; Güngörmüş, 2018). Ayrıca, ölçekte yer alan alt boyutlar içsel motivasyon (bilmek, başarmak, uyarıcı yaşama), dışsal motivasyon (içe atım, özdeşim, dışsal düzenleme) ve motivasyonsuzluk olarak üç ana grupta sınıflandırılmaktadır. 7’li Likert tipi ölçek kullanılarak değerlendirmeler yapılmıştır.

Toplanan veriler SPSS paket programına işlenerek analiz edilmiştir. Elde edilen veriler betimleyici analizler, normallik testi, güvenilirlik ve geçerlilik testleri, doğrulayıcı faktör analizi ve regresyon analizleri yapılmıştır. Araştırma kapsamında 458 kişiden anket toplanmıştır. Bu toplanan anketler içerisinde 53 kişi seyahat aktivitesine katılmadığından dolayı çıkartılmıştır. Toplamda 405 anket üzerinden verilerin analizi yapılmıştır.

H1: Serbest zaman nostaljisinin serbest zaman motivasyonu üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi vardır.

H1a: Mekânsal hatıraların serbest zaman motivasyonu üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi vardır.

H1b: Sosyal hatıraların serbest zaman motivasyonu üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi vardır.

H1c: Grup ritüelleri serbest zaman motivasyonu üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi vardır.

Serbest Zaman Nostaljisi ve Mekânsal Hatıralar, Grup Ritüelleri ve Sosyal Hatıralar alt boyutlarının Serbest Zaman Motivasyonu üzerindeki etkileri ölçmek için çok değişkenli doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda anlamlı bir regresyon modeli, $F(3, 348)=28,238$, $p<.001$ değeri ve bağımlı değişkendeki varyansın %20’sinin (R^2 adj.= .20) bağımsız değişkenleri tarafından açıklandığı bulunmuştur. Buna göre, Serbest Zaman Nostaljisi Serbest Zaman Motivasyonunu olumlu ve anlamlı olarak etkilemektedir, $\beta= .437$, $t(348)=9.097$, $p<.001$ pr 2 =,19. Mekânsal Hatıralar Serbest Zaman Motivasyonunu olumlu ve anlamlı olarak etkilemektedir, $\beta= .218$, $t(348)=3.522$, $p<.001$ pr 2 =,035. Grup Ritüelleri Serbest Zaman Motivasyonunu olumlu ve anlamlı olarak etkilemektedir, $\beta= .295$, $t(248)=3.822$, $p<.001$ pr 2 =,034. Sosyal Hatıralar Serbest Zaman Motivasyonunu olumlu ve anlamlı olarak etkilemektedir, $\beta= .207$, $t(248)=3.285$, $p<.001$ pr 2 =,024. Yapılan analizler sonucunda “H1”, “H1a”, “H1b”, “H1c” hipotezleri desteklenmiştir.

Sonuç olarak bireylerin geçmişte katılmış oldukları serbest zaman etkinliklerinde yaşamış oldukları deneyimlerin daha sonra katılacakları serbest zaman etkinliklerine motive etmektedir ve bireyler açısından aktivitelere katılım anlamında önem arz etmektedir. Geçmişte serbest zaman aktivitesinin yapıldığı hava koşulları, kullanılan ekipmanlar, mekanın görünüşü, pratik ve mimari dizaynı serbest zaman motivasyonunu artırmaktadır. Geçmişte serbest zaman aktivitelerine katıldığım arkadaşlarımı ve kurduğum yeni arkadaşlıkları hatırlamak, aktivite sırasındaki diğer sosyalleşme hatıralarını anımsamak serbest zaman motivasyonunu artırmaktadır. Geçmişte serbest zaman aktivitelerinde yer alınan grupların karakteristik özelliklerini, geleneklerini, ritüellerini ve aidiyet hissini hatırlamak serbest zaman motivasyonunu artırmaktadır.

Anahtar kelimeler: Nostalji, Serbest Zaman, Motivasyon, Rekreasyon.

Kaynakça

- Balcı, V., Tez, Ö. Y. Serbest Zaman Nostalji Ölçeği (Sznö): Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. Sportif Bakış: Spor Ve Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(2), 218-229.
- Cho, H., Pyun, D. Y., Wang, C. K. J. (2019). Leisure nostalgia: Scale development and validation. *Journal of Leisure Research*, 50(4), 330-349.
- Cho, H. (2020). Importance of leisure nostalgia on life satisfaction and leisure participation. *The Service Industries Journal*, 40(1-2), 90-109.
- Chen, Y. C., Li, R. H., Chen, S. H. (2013). Relationships among adolescents' leisure motivation, leisure involvement, and leisure satisfaction: A structural equation model. *Social indicators research*, 110(3), 1187-1199.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., Büyüköztürk, Ş. (2012). Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları (Vol. 2). Ankara: Pegem Akademi.
- Güngörmüş, H. A. (2012). The study of validity and reliability of Turkish version of leisure motivation scale.
- Pelletier, L.G., Vallerand, R.J., Blais, M.R., Brière, M. N. (1991). Leisure motivation scale (LMS-28). Erişim: http://www.er.uqam.ca/nobel/r26710/LRCS/echelles/EML28_en.pdf.
- Pelletier, L.G., Vallerand, R.J., Brière, N.M., Blais, .(1989). Construction et validation de l'échelle de motivation vis-à-vis les Loisirs (EML). Communication présentée au congrès annuel de la SQRP, Ottawa, ON, 28 octobre 1989. Résumé des communications, 146.
- Ramshaw, G., Gammon, S. (2005). More than just nostalgia? Exploring the heritage/sport tourism nexus. *Journal of Sport Tourism*, 10(4), 229-241.
- TUİK (2021):<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Household-Domestic-Tourism-Quarter-II:-April-June,-2021-37475>
- Yetim, G., Hastürk, G., Argan, M. (2020). Retro Temelli Ramazan Etkinlikleri: Nostalji Eğilimi, Akış Deneyimi, Etkinlik Tatmini, Boş Zaman Tatmini, Yaşam Tatmini ve Mutluluk Arasındaki İlişki. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 781-791.
- Yurcu, G., Kasalak, M. A., Akıncı, Z. (2018). Turistlerin boş zaman motivasyonunu ve tatminini etkileyen faktörler: Beldibi örneği. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 517-536.

Engelli Spor Politikaları Kapsamında Paralimpik Oyunlarına Bakış

Yüksek Lisans Öğrencisi, Buse KARADAŞ*

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

karadas.buse@hbv.edu.tr

Orcid: 0000-0003-4055-0819

Dr. Öğr. Üyesi Hakan ÇETİNER

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

hakan.cetiner@hbv.edu.tr

Orcid: 0000-0002-6370-2953

Özet

Engelli, 5378 Sayılı Kanun Madde 3/1-c Bendine göre ‘‘fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duygusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile eşit koşullarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre koşullarından etkilenen birey’’ olarak tanımlanmaktadır (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2005). Engelli bireyin, hayata katılım esnasında çevresel ve psikolojik kısıtlamalara maruz kaldığı bilinmektedir. Spor, bireyin fiziksel ve psikolojik anlamda sağlığını güçlendiren, topluma uyum sağlamasını kolaylaştıran, mental ve motor becerilerini geliştiren, kişisel gelişimine katkı sağlayan toplumsal bir olgudur (Demir ve İlhan, 2019: 159). Sportif rekreasyon aktiviteleri, engelli bireyleri yalnızca fiziksel açıdan değil sosyal, ruhsal ve duygusal açıdan tam bir iyilik halinde olmalarını amaçlayan terapötik rekreasyonun önemli bir unsurudur. Toplumu oluşturan yalnızca sağlık bireyler değildir. Bir toplum içinde farklı renkler barındırır. Engelliler de toplumun farklı bir rengidir. Spor, engelli bireylerin kendilerini ifade edebilecekleri, toplumda var olduklarını gösterebilecekleri araçlardan biridir. Spor topluma dahil olup, toplumun bir parçası olduğunu hisseden engelli bireyin kendine güveneceği birlik olma duygusu ile paylaşma duygusunun gelişeceği bir rehabilitasyon programı haline bürünebilir (Çevik ve Kabasakal, 2013:76). Günümüzde yapılan araştırmalar engelli bireylerin spor aktivitelerinde yer almasının bireylere birçok psikolojik ve fizyolojik faydası olduğunu ortaya koymaktadır. Engelliler sporu, engelli bireylerin ve gizil engelli bireylerin rehabilitasyon sporu, rekreasyonel faaliyetleri, aktif bir şekilde dahil oldukları yarışmaları ve her çeşit sportif etkinlikleri içermektedir (Konar, 2003:163). Engelli bireylerin spor aktiviteleri ve organizasyonlarına katılmalarında çevresel (tesislerin yetersizliği, erişilebilirliği), kişisel (yaş, cinsiyet, gelir vb.) ve sosyal açıdan pek çok engelle karşılaştıkları bilinmektedir. Engelli bireylerin karşılaştıkları bu engelleri aşması, toplumsal hayata tam ve etkin bir şekilde katılabilmesi için çeşitli kamu politikaları geliştirilmektedir (Argan vd., 2021). Geliştirilen politikalar engellilerin spor aktivitelerine aktif bir şekilde katılması ve spora teşvik edilmesini sağlamaktadır. Engelli sporcuların, profesyonel bir şekilde spor yapmaya teşvik edilmesinde ve sporun iyileştirici etkisinden faydalanmalarının sağlanmasında Paralimpik Oyunlar önemli bir rol oynamaktadır. Engelli sporcuların, profesyonel bir şekilde spor yapmaya teşvik edilmesinin tarihi 1888’li yıllara dayanmaktadır; o dönemlerde Berlin’de işitme engelliler için ilk olma niteliği taşıyan spor kulüpleri kurulmuştur (Uluslararası Paralimpik Komitesi, 2021). Paralimpik Oyunlar farklı engeli bulunan bireylerin katıldığı, yarıştığı spor müsabakası olarak nitelenmektedir. Paralimpik sözcüğü Yunancada ‘para’(yanında) ve olimpik kelimeleri birleştirilerek ortaya çıkarılmıştır, anlamı ise Paralimpik Oyunları’nın Olimpiyatların paralel oyunları olduğu ve ayrı ayrı düşünülmemesi gerektiğidir (Özdemir ve İlkın, 2019:46). Paralimpik temeli, 1944 yılında, İngiliz Hükümeti’nin isteği üzerine, Dr. Ludwig Guttmann, İngiltere’deki Stoke Mandeville Hastanesi’nde İkinci Dünya Savaşı’nda yaralanan askerler ve siviller için omurilik yaralanmaları merkezi açması ve zamanla rehabilitasyon sporunun eğlence amaçlı spora ve ardından rekabetçi spora dönüşmesi ile atılmıştır (Uluslararası Paralimpik Komitesi, 2021). Paralimpik tarihinin dönüm noktası 1948 yılında Dr. Guttmann, Londra Olimpiyat Oyunları açılış gününde, iki rehabilitasyon merkezi arasında 16 kadın ve erkek engelli bireyin katılımı ile Stoke Mandeville Oyunlarını adını verdiği bir müsabaka düzenlenmesi ile olmuştur (Uluslararası Paralimpik Komitesi, 2021; Türkiye Milli Paralimpik Komitesi, 2021; Mumcu, 2018:56). Paralimpik hareket 1951 yılında İngiltere’de uluslararası boyuta taşınmış; İngiltere ve Hollanda’da bulunan 11 rehabilitasyon merkezinin yer aldığı 126 engelli sporcunun katılımı ile okçuluk, oturarak voleybol, bilardo ve cirit dallarında yarışmalar gerçekleştirilmiştir (Mumcu, 2018: 56).

* Sorumlu yazar: *Buse Karadaş*

Stoke Mandeville Oyunları'nın evrimi, 1960 yılında Olimpiyatların hemen ardından İtalya'nın Roma kentinde 23 ülkenin yer aldığı 400 engelli sporcunun katılımı gerçekleşen müsabaka Paralimpik Oyunlar adını alarak gerçekleşmiştir (Uluslararası Paralimpik Komitesi, 2021). Paralimpik Oyunlar, 1960 yılının itibaren her dört yılda bir düzenlenmektedir. Paralimpik Oyunları; Yaz Paralimpik Oyunları ve Kış Paralimpik Oyunları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır; Kış Paralimpik Oyunları ilk kez 1976 yılında İsveç'in Örnköldsvik kentinde gerçekleştirilmiştir (Zengin, 2021:46). Paralimpik Oyunlar engelli turizmi ve spor turizminin bir alanı olarak değerlendirilmektedir. Bu yönüyle Paralimpik Oyunlar düzenledikleri ülkelere başta ekonomik olmak üzere sosyal, kültürel ve çevresel bakımdan etki etmektedir. Özellikle spor turizminin turizm endüstrisi içerisindeki büyüme hızının %14 olduğu düşünüldüğünde (TÜRSAB, 2014) bu payda farklı spor türleri ve organizasyonlarının önemli olduğu düşünülmektedir. Paralimpik alanında literatür incelendiğinde, Türkiye Paralimpik Sporcularının, Paralimpik Oyunlara katılım ve başarı göstermesinde engelli spor politikalarının rolünün konu edildiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu bağlamda nitel bir araştırma yöntemi olan kaynak taraması ile güncel veriler incelenerek ortaya konulmuştur. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır; birinci bölümde engelli kavramına ve politikalarına yer verilmiş, ikinci bölümde engellilik ve spor kavramları ele alınmış, üçüncü bölümde ise Türkiye'nin engelli spor politikaları kapsamında Paralimpik Oyunlara katılım düzeyi ve başarıları detaylı incelenmiştir. Türkiye'nin Paralimpik Oyunlar tarihi 1990 yılında "Özürlüler Spor Federasyonu" kurulmasının ardından 1992 yılında Barcelona Yaz Paralimpik Oyunları'na Mehmet Gürkan ile para yüzme dalında katılımı ile başlamıştır. 2000 yılında dört engel grubunu bünyesinde barındıran Özürlüler Spor Federasyonu; Bedensel Engelliler Spor Federasyonu, Görme Engelliler Spor Federasyonu, İşitme Engelliler Spor Federasyonu, Zihinsel Engelliler Spor Federasyonu olarak dörde ayrılmıştır. Federasyonların dörde ayrılması ile daha verimli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Türkiye ilk madalyasını 2004 Atina Yaz Paralimpik Oyunları'nda ortopedik/bedensel engelli sporcu Muharrem Korhan Yamaç ile atıcılık dalında kazanmıştır. Kış Paralimpik Oyunları tarihi, 2014 yılında Sochi Kış Paralimpik Oyunları'na Esat Hilmi Bayındırlı ve Mehmet Çekiç ile Alp Disiplini dalında katılımı ile başlamıştır. Türkiye Kış Paralimpik Oyunları'na iki kez tek bir spor dalında üç sporcu ile katılmıştır. Katılan bu iki müsabakada da madalya kazanılmamıştır. Veriler incelendiğinde Kış Paralimpik Oyunları'na yönelik yeterli politika geliştirilmediği görülmektedir. Türkiye tarihinin en yüksek sporcu katılım sayısına ve madalya sayısına 2020 Tokyo Yaz Paralimpik Oyunları'nda ulaşmıştır. Türkiye'nin Paralimpik Oyunlara katılan sporcu sayısı ve madalya sayısı yıllar içerisinde artmıştır. Bu artışın ardında, engelli bireylerin profesyonel anlamda da sağlıklı bireyler gibi spor yapabilmesinin bir hak olduğu bilinciyle gerekli yasaların çıkarılması, imkanların artırılmasını ve desteklerin sağlanmasını içeren politikalar geliştirilmesi ve uygulanmasının bulunduğu düşünülmektedir. Gençlik ve Spor Bakanlığı geliştirdiği politikaları paydaşları (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Yükseköğretim Kurulu, Üniversiteler, Spor Federasyonları, Sivil Toplum Kuruluşları, Medya Kuruluşları) ile birlikte uygulamaya geçirmesi "Paralimpik Oyunlara" katılan sporcu sayısının ve başarısının artmasında önemli bir etkidir. Her ne kadar 1992 yılından 2020 yılına kadar katılımcı sayısı ve madalya sayısı artarak devam etmiş olsa da hala yeterli seviyede olmadığı düşünülmektedir. Özdemir ve İlkın (2019) Türkiye'de 41.028 lisanslı engelli sporcunun bulunduğunu Paralimpik Oyunlarda elde edile başarıların beklenen başarıların çok gerisinde kaldığını belirtmektedir. Türkiye'nin Paralimpik Oyunlarda sporcu sayısını ve başarısını arttırmaya devam etmesi için engelli sporculara sağlanan imkanların ve desteklerin artırılması ve politikalar geliştirmeye devam edilmesi gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Engellilik, Spor Politikaları, Paralimpik Oyunlar.

Kaynakça

- Çevik, O., & Kabasakal, K. (2013). Spor Etkinliklerinin, Engelli Bireylerin Toplumsal Uyumuna ve Sporla Sosyalleşmelerine Etkisinin İncelenmesi. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 3(2), (74-83).
- Demir, G. T., & İlhan, E. L. (2019). Spora Katılım Motivasyonu: Görme Engelli Sporcular Üzerine Bir Araştırma. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), (157-170).
- Konar, N. (2003). Rehabilitasyon-Engelliler Sporu ve Paralimpikler. *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*.
- Özdemir, M., & İlkım, M. (2019). Engellilik ve Paralimpik Oyunları. *Sporda Yeni Akademik Çalışmalar*, (35).
- Mumcu, H. (2018). Engelli Spor Politikaları: Avrupa Birliği Ülkeleri ile Türkiye Karşılaştırması. *Özgökçeler, S., & Alper, Y. (2010). Özürlüler Kanunu'nun Sosyal Model Açısından Değerlendirilmesi*/An Assessment of The Turkish Disability Act in View of Social Model. Business and Economics Research Journal*, 1(1), 33.
- Yasin Dilmen (Koord.). Ankara, Akademisyen Yayınevi.
- Zengin, S. (2021). Engellilerde Spor Organizasyonları. Merve Uca, Hakan Akdeniz (Ed.), *Spor Bilimlerinde Güncel Konular ve Yaklaşımlar İçinde* (32-54). Konya, Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Mevzuat Bilgi Sistemi (2005) Engelliler Hakkında Kanun. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5378-20130425.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Paralimpik Oyunlar Türkiye Tarihçesi (2019) <https://www.abcspor.com/paralimpik-oyunlar-turkiye-tarihcesi/> adresinden erişilmiştir.
- Türkiye Milli Paralimpik Komitesi (t.y). Paralimpik Hareketin Tarihçesi <http://www.tmpk.org.tr/tarihce/>.
- Türkiye Milli Paralimpik Komitesi (t.y). Barcelona 1992 Paralimpik Yaz Oyunları. <http://www.tmpk.org.tr/musabakalar/1992-barcelona-yaz-paralimpik-oyunlari/>.
- TÜRSAB. (2014). Spor Turizmi Sektör Raporu. https://www.tursab.org.tr/dosya/12195/tursab-spor-turizmi-raporu_12195_5670173.pdf adresinden erişilmiştir.
- Uluslararası Paralimpik Komitesi (t.y). Paralympics History. <https://www.paralympic.org/ipc/history>.

E-Spor Bileşenleri Derleme Çalışması

Dr.Öğr.Üyesi Mert ERKAN*
Eskişehir Teknik Üniversitesi
merkan@eskisehir.edu.tr
Orcid: 0000-0002-2753-0234

Eyüp Furkan GÜMÜŞ
Eskişehir Teknik Üniversitesi
eyupfurkangumus@eskisehir.edu.tr

Özet

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte spor ve spor dallarında da bu gelişimin etkisini görmekteyiz, internet ve teknoloji alanında yapılan iyileştirmeler ve güncel ağ platformunun genişlemesiyle birlikte yeni bir spor alanı olarak ortaya çıkan E-Spor (Elektronik Spor) adı verilen günümüzde artık bir meslek haline gelmiş ve ülkelerin yatırıp kanallarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Oyun temelli yapılan ve bu denli global etkisini günden güne kadar geliştiren bu alanda, mesleki çerçevede ilgilenen bireylerin yaşlarının genelde genç bireylerin oluşturmasıyla ekonomiye etkisi de önemli hususta dikkate alınması gereken alanlardan bir tanesidir. Bu alanın oyun çerçevesi adında büyük şirketlerin ciddi harcamalar ile sponsorluk anlaşmaları yapmaları ve günümüzde etkisini halen hızlı sürdüren bu alanın kavramsal bilgilerini açığa çıkarmak E-Spor kavramının öneminin anlaşılması, yapılacak olan teknolojik atılımların hem küresel alanda hem de teknoloji ve online destekli şirketlerin bu alana önem göstermesi adına dikkat çekmek ve literatüre kazandırmak amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: E-Spor, E-Spor Endüstrisi, E-Spor Dinamikleri.

* Sorumlu yazar: *Mert Erkan*

Sedanter Yaşam Tarzı, Rekreatyonel Etkinlikler Ve Sağlıklı Yaşam

Dr. Öğr. Üyesi Yakup ÖZTÜRK*
Çankırı Karatekin Üniversitesi
ozturkykp@gmail.com
Orcid: 0000-0003-1495-9979

Özet

Genel olarak fiziksel aktivitenin alt sınırı olarak görülse de, sedanter davranışlar (örneğin oturma, TV izleme, bilgisayar kullanımı) ve sedanter yaşam tarzı, fiziksel aktivite eksikliğine atfedilebilecek, bireysel anlamda başta obezite olmak üzere pek çok olumsuz sağlık sonuçları ile ilişkilidir. Teknolojik gelişmeler ve modern kent yaşamının bir sonucu olarak günümüz toplumlarında fiziksel inaktivite ve sedanter davranışlar önemli bir halk sağlığı sorunu teşkil etmektedir. Günlük yaşamdaki değişim ve dönüşümlerin paralelinde bireyleri sedanter yaşam tarzından uzaklaştıracak önemli faktörlerden biri olarak kabul edilen aktif katılım gerektiren rekreatyonel etkinliklerin gerek bireysel ve gerekse toplum sağlığı üzerinde önemli etkilerinin olduğu bilinmektedir. Konu ile ilgili literatür taramasına dayanan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi esas alınmış olup, kaynak ve doküman incelemesi gerçekleştirilerek kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Elde edilen bilgiler doğrultusunda fiziksel inaktivite ve sedanter davranışların azaltılarak bireysel ve toplumsal sağlığın korunmasında aktif katılımlı rekreatyonel etkinliklerin kilit rol üstlenebileceği belirtilmiştir.

Anahtar kelimeler: Sedanter, Rekreatyon, Sağlıklı Yaşam.

* Sorumlu yazar: *Yakup Öztürk*

Z Jenerasyonunda Dijital Oyun Oynama Motivasyonu

Dr. Öğr. Üyesi Mert ERKAN*

Eskişehir Teknik Üniversitesi
merkan@eskisehir.edu.tr
Orcid: 0000-0002-2753-0234

Prof. Dr. Kerem Yıldırım ŞİMŞEK

Eskişehir Teknik Üniversitesi
keremys@eskisehir.edu.tr
Orcid: 0000-0002-5020-9801

Eyüp Furkan GÜMÜŞ

Eskişehir Teknik Üniversitesi
eyupfurkangumus@eskisehir.edu.tr

Özet

Sürekli gelişen ve değişen teknolojiye paralel olarak dijital oyun tüketiminde artış, kullanım biçiminde ise değişim meydana gelmektedir. Türkiye’de yaklaşık 30 milyon kişi dijital oyunla ilgilenmekte ve boş zamanlarını bu şekilde değerlendirmektedirler. Z kuşağı dikkate alındığında bu kullanıcıların önemli bir kısmını lise ve üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Hatta mesleki kariyerlerini e sporcu olarak devam ettiren lise ve üniversite öğrencileri dahi bulunmaktadır. Z kuşağının kariyer olarak ya da boş zamanlarını değerlendirmenin önemli bir aracı olarak dijital oyunu ve sporculuğunu neden tercih ettiklerinin belirlenmesi e-spor literatürüne katkı sağlayabilir. Bu bağlamda araştırmanın amacı z kuşağının dijital oyun oynama motivasyonlarını anlamak ve e-spor literatürüne katkı sağlamaktır. Araştırmada kolayda örnekleme tekniği ile internet ortamında 335 dijital oyun kullanıcılarına ulaşılmıştır. Verilerin elde edilmesinde; Demir ve Hazar (2018); tarafından geliştirilen Dijital oyun oynama motivasyonu ölçeği ölçüğü kullanılmıştır. Verilerin analizinde varyans analizleri kullanılarak ölçek boyutları örneklemin demografik özelliklerine (cinsiyet, eğitim, yaş ve gelir, günlük ve yıllık oyun oynama süreleri) göre karşılaştırılmış ve anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Analiz sonucunda dijital oyun oynamak için erkeklerin kadınlara kıyasla daha yüksek motivasyona sahip olduğu, lise eğitim düzeyine sahip olanların dijital oynama motivasyonlarının üniversite eğitim düzeyine sahip olanlardan daha fazla olduğu, yaş gurubunda olanların dijital oyun oynama motivasyonlarının diğer yaş gruplarından anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak z jenerasyonunun dijital oyun oynama motivasyonları incelenmiş ve demografik özelliklere göre ortaya çıkan farklılıklar sonucunda e-spor endüstrisine ve literatürüne önerilerde bulunulmuştur. Bununla birlikte, özellikle tutku ve akış deneyimleri açısından genç oyuncuların motivasyonunu içeren altta yatan psikolojik süreçleri anlamamıza yardımcı olmak için çok daha fazlası yapılabilir.

Anahtar kelimeler: Z jenerasyonu, Oyun, Dijital Oyun, Motivasyon.

* Sorumlu yazar: *Mert Erkan*

Rekreasyonel Fiziksel Aktivite ve Zararlı Alışkanlıkların Ergen Bireylerin Şiddet Algısı Üzerindeki Etkisi

Arş. Gör. H. Suat AKSU
Selçuk Üniversitesi
hasansuat.aksu@selcuk.edu.tr
Orcid: 0000-0001-8196-129X

Dr. Öğr. Üyesi Fatih VAROL *
Selçuk Üniversitesi
fvarol@selcuk.edu.tr
Orcid: 0000-0002-0258-5220

Özet

Her yıl dünya genelinde 1,6 milyondan fazla insan şiddet nedeniyle hayatını kaybetmektedir. Bu oran şiddet olgusunu dünyada önde gelen ölüm nedenlerinden biri yapmaktadır. Şiddet sonucunda mağdurların sağlığı üzerinde ortaya çıkan gerek fiziksel gerekse zihinsel sorunlar sağlık sektörü üzerinde bir baskı unsuru olmaktadır. Bu nedenle şiddeti doğuran unsurların tespit edilmesi, gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu noktadan hareketle tasarlanan araştırmanın amacı; ergenliğin son aşamasında olan gençlerin şiddet algılarının cinsiyet, gelir seviyesi, rekreasyonel fiziksel aktivite süresi ve sigara/alkol kullanımı değişkenleri açısından incelenmesidir. Nicel bir araştırma olarak tasarlanan bu çalışmada, betimsel tarama deseni ile birlikte basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Selçuk Üniversitesinde öğrenim gören 18-21 yaş arası ergenler oluştururken, örneklem grubu 441 kişidir. Araştırma verileri “Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılarak elde edilmiştir. Verilerin analiz kısmında bağımsız örneklemler için “Mann-Whitney U” ve “Kruskal Wallis H” testleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre cinsiyet, gelir durumu, rekreasyonel fiziksel aktiviteye katılım süresi ve alkol/sigara kullanım durumları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Sonuç olarak özellikle rekreasyonel fiziksel aktivitelere katılım süresinin artışı ile şiddete yönelik tutumlar arasında ters bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Rekreasyon, Fiziksel Aktivite, Zararlı Alışkanlıklar, Şiddet Algısı, Ergen Bireyler.

* Sorumlu yazar: *Fatih Varol*

Türkiye’ye Seyahat Eden Turistlerin Çekici Seyahat Motivasyon Faktörleriyle Demografik Özelliklerinin Karşılaştırılması

Dr. Öğr. Üyesi Nil KONYALILAR*

İstanbul Rumeli Üniversitesi
nil.konyalilar@rumeli.edu.tr
Orcid: 0000-0002-7310-7779

Özet

Bu araştırmada Türkiye’yi ziyaret eden turistlerin demografik özellikleriyle çekici seyahat motivasyon faktörleri arasındaki anlamlı farklılık incelenmektedir. Araştırma kapsamında Türkiye’ye Haziran 2021-Eylül 2021 tarihleri arasında yurtdışından seyahat eden turistler evreni oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşılması mümkün olmadığı için örneklem alma yoluna gidilmiştir. Araştırmada toplamda 234 turiste kolayda örneklem metodu kullanılarak anket formu doldurtulmuştur. Araştırmada çekici seyahat motivasyon ölçeği kullanılmış olup, ölçek; kültürel miras, etkinlik ve festivaller ve doğal miras olmak üzere üç alt faktör olarak incelenmiştir. Veri analizi sürecinde veriler normal dağılım gösterdiği için bağımsız örneklem için t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre turistlerin cinsiyetleri ile çekici seyahat motivasyonu faktörleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamazken, medeni durumları ile arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Evlilerin çekici seyahat motivasyonları bekarlardan daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca turistlerden 65 yaş ve üzerinde olanların diğer yaş gruplarından motivasyonları daha düşük çıkmıştır. Turistlerden gelir algısı çok düşük olanların gelir algısı orta ve çok yüksek olanlardan çekici seyahat motivasyonları daha düşük çıkmıştır. Ancak turistlerin eğitim düzeyleri ile çekici seyahat motivasyon faktörleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır.

Anahtar kelimeler: Seyahat, Çekici Seyahat Motivasyonu, Turist, Ulaşım.

* Sorumlu yazar: *Nil Konyalılar*

Sosyal Medyada Turistlerin İlgisini Ne Çekiyor? Türkiye-Yunanistan Destinasyonları Üzerine Göstergibilimsel Bir Analiz

Arş. Gör. Gizem DURAN*
Kırklareli Üniversitesi
gizemduran@klu.edu.tr
Orcid: 0000-0002-8970-8325

Arş. Gör. Damla ERDEM
Kırklareli Üniversitesi
damlaerdem@klu.edu.tr
Orcid: 0000-0001-9792-7109

Doç. Dr. Ece KONAKLIOĞLU
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
ece.konaklioglu@hbv.edu.tr
Orcid: 0000-0001-9326-1610

Özet

Destinasyon tanıtımı genel anlamda, hedef kitle olarak belirlenmiş olan turistlere yönelik oluşturulan destinasyona ait turistik ürün ve hizmetlerin görsel, işitsel materyaller kullanılarak kanallar vasıtasıyla aktarılmasını ifade etmektedir. Turistik tanıtımın amaçları arasında, turizm faaliyetlerine söz konusu olan destinasyonun öz değerlerini ve yeteneklerini çeşitli pazarlama stratejileri yürüterek turistlerin zihninde olumlu bir imaj oluşturarak konumlandırma sağlama, seyahat motivasyonlarını duyu yoluyla harekete geçirme, satış hacmini artırma, destinasyonların çekiciliğini artırma ve ürün ve hizmetler hakkında mevcut bilgiyi yayma sıralanabilir. Bu bağlamda araştırmanın konusunu, destinasyonların devlet destekli sosyal medya hesaplarında (Instagram) yer alan tanıtıma ilişkin görsellerin anlamlandırılması oluşturmaktadır. Buradan hareketle araştırmanın amacı, Akdeniz çanağında bulunan Türkiye ve Yunanistan'ın devlet destekli resmi sosyal medya hesaplarında yer alan görseller arasında her destinasyon için en çok beğeni alan ilk iki görselin çözümlenerek anlamlandırılmasıdır. Bu araştırma, tanıtım faaliyetlerinin post modern çağa uygun şekilde dijital ortamlarda gerçekleşmesi üzerine birer turistik destinasyon olarak Türkiye ve Yunanistan'ı Instagram üzerinden takip eden potansiyel turist olarak kabul edilebilecek kullanıcıların görsellerde nelere dikkat ettiğini ortaya çıkarmaktadır. En çok beğeni alan görsellerin anlamlarını analiz ederek sonraki tanıtım materyalleri için daha etkin tanıtım çalışmaları yapılmasına katkı sağlamak ve Instagram üzerinden tanıtım anlamında rakip destinasyonlardan öne çıkmaya katkı sağlamak açısından çalışma önemli görülmektedir. Araştırmadan elde edilen bulguların sonuçlarına göre, sosyal medya aracılığı ile destinasyonlara ait görseller üzerinden yapılan tanıtımların bireyler üzerinde etkili olduğu yorumu ortaya çıkmaktadır.

Anahtar kelimeler: Sosyal Medya, Instagram, Tanıtım, Göstergibilim, Türkiye, Yunanistan.

* Sorumlu yazar: *Gizem Duran*

Bilgilendirici ve Beceri Geliştirici Boş Zaman Aktivitelerine Katılım, Stres ve Yaşam Doyumunu Arasındaki İlişki

Öğr. Gör. Dr. Türkan Nihan SABIRLI*

Eskişehir Teknik Üniversitesi
tnsabirli@eskisehir.edu.tr
Orcid: 0000-0002-8685-6760

Doç. Dr. Serdar KOCAEKŞİ

Eskişehir Teknik Üniversitesi
skocaeksi@eskisehir.edu.tr
Orcid: 0000-0002-2541-5988

Doç Dr. Ayşe Feray ÖZBAL

Kastamonu Üniversitesi
fozbal@kastamonu.edu.tr
Orcid: 0000-0002-2541-5988

Doç. Dr. Hüseyin ÇEVİK

Eskişehir Teknik Üniversitesi
huseyincevik@eskisehir.edu.tr
Orcid: 0000-0002-3555-7322

Özet

Bireyler yaşamları süresince maruz kaldığı gerilimler stres düzeyini arttırmakta, artan stres düzeyi zihinsel, fiziksel ve sosyal yönden sağlığı kötüleştirerek bireylerin yaşam kalitesini ve yaşam doyumunu olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle üniversite öğrencilerinin eğitim yaşantılarında karşılaştıkları stres faktörleri ve hatta okul sonrası yaşanan gelecek kaygısı öğrencilerin stres düzeyini artırarak yaşamlarını olumsuz etkileyebilir. Bunu önleyebilmenin yollarından biri stres faktörünü ortadan kaldırmaktır. Boş zaman bireylerin stresli durumlardan uzaklaşması açısından önemli bir araç olarak görülmektedir. Daha önceki araştırmalarda spor, sosyalleşme ve eğlence aktivitelerinin stres düzeyini azalttığını gösteren sonuçlar gözlemlenmiştir. Bilenen bu genel doğrunun üzerine ek olarak bilgilendirici ve beceri geliştirici boş zaman aktivitelerinin rolü konusunda anlayışın geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Buradan hareketle bu araştırmada bilgilendirici ve beceri geliştirici boş zaman aktivitelerine katılım ile algılanan stres ve yaşam doyumunu arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada iki ve daha fazla değişken arasındaki ilişkinin ortaya çıkartılmasında kullanılan Yapısal Eşitlik Modelinden (YEM) yararlanılmıştır. Araştırmaya Eskişehir Teknik Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi ve Kastamonu Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören uygun örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen 313 öğrenci dahil edilmiştir. Veriler yaşanan pandemi süreci nedeniyle çevrim içi ortamda oluşturulan anket aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler YEM temelli araştırmalarda yararlanılan iki aşamalı yaklaşımla analiz edilmiştir. Birinci aşamada ölçüm, ikinci aşamada ise yapılar arası ilişkilerin test edildiği yapısal model analiz edilmiştir. Ölçüm modeli yakınsak ve ayrışma geçerliği analizleri ile değerlendirilmiştir. Analizler sonucunda ölçüm modeli geçerli ve güvenilir sonuçlar ortaya koymuştur. Yapısal modelin analizi sonucu bilgilendirici ve beceri geliştirici boş zaman aktivitelerine katılımın, stres düzeyini negatif yönde yordadığı, stres düzeyinin ise yaşam doyumunu negatif yönde yordadığı gözlemlenmiştir. Bilgilendirici ve beceri geliştirici boş zaman aktivitelerine katılımın ise yaşam doyumunu üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Bireylerin bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik boş zaman aktivitelerine katılarak kendilerine alan yaratması, bireylere zihinsel ve fiziksel yönden katkı sağlamakta ve algıladıkları stresi azaltmaktadır. Bununla bağlantılı olarak azalan stres sonucu bireylerin yaşam doyumlarında artış gözlemlenmektedir. Şimdiye kadar anlatılanlar ve çalışmadan çıkan sonuçlardan hareketle bireylerin boş zamanlarında katılabileceği bilgilendirici ve becerilerini geliştirici aktiviteler içeren boş zaman programlarının geliştirilmesi ve sunulması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Boş Zaman, Stres, Bilgilendirici Aktivite, Beceri Geliştirici Aktivite.

* **Sorumlu yazar:** *Türkan Nihan Sabırlı*

Ev Hanımlarının Facebook Kullanım Amaçlarının Ve Bağımlılık Düzeylerinin İncelenmesi

Doç. Dr. Müge Akyıldız MUNUSTURLAR*

Eskişehir Teknik Üniversitesi
mugeakyildiz@eskisehir.edu.tr
Orcid: 0000-0002-1386-4014

Doç. Dr. Süleyman MUNUSTURLAR

Eskişehir Teknik Üniversitesi
suleymanmunusturlar@eskisehir.edu.tr
Orcid: 0000-0002-2245-9707

Özet

Araştırmanın amacı ev hanımlarının en çok tercih edilen sosyal medya araçlarından biri olan Facebook (FB) sosyal ağına yönelik bağımlılık düzeylerinin ve kullanım amaçlarının incelenmesidir. Araştırmanın evrenini Eskişehir İlinde yaşayan ev hanımları oluşturmakla birlikte, çalışma grubu kolayda örnekleme yöntemi ile seçilen 292 ev hanımından oluşmaktadır. Araştırmada, veri toplama yöntemi olarak anket kullanılmıştır ve anketler Eskişehir İlinde yaşayan 292 ev hanımı ile yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Ev hanımlarının FB kullanım amaçlarının değerlendirilmesi amacıyla ilgili literatür taranarak soru formu oluşturulmuş ve 16 ifadeden oluşan formun Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .95 olarak hesaplanmıştır. Ev hanımlarının FB bağımlılık düzeylerinin değerlendirilmesi amacıyla, Tutgun-Ünal ve Deniz (2015) tarafından geliştirilen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (SMBÖ) kullanılmıştır. Ölçek 41 ifade ve 4 boyuttan oluşmakla birlikte, bu çalışma için Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .98 olarak hesaplanmıştır. Araştırma grubundaki ev hanımlarının demografik özellikleri incelendiğinde, 41 yaş ve üstünde (%30.8), evli (%68.8), lisans mezunu (%41,8) ve 3001 TL veya daha fazla hane gelirine sahip (%31.8) bireylerden oluştuğu ortaya çıkmıştır. Ortalama FB kullanım süreleri 1-5 yıl arası (%48.6) olup, sıklıkla günde birkaç kere (%35.3) ve 15 dakikadan daha az süreyle (%38.4) ve ağırlıklı olarak “haberleri ve güncel olayları takip etmek” (\bar{x} =3.05, ss=1.15) ve “mevcut arkadaşlarla iletişimi koparmamak” (\bar{x} =3.00, ss=1.16) amacıyla FB’u kullandıkları ortaya çıkmıştır. SMBÖ’nden elde edilen puanlara göre, 292 ev hanımından 140’ının (%47.9) bağımlı olmadığı, 57’sinin (%19.5) az bağımlı, 58’inin (%19.9) orta, 24’ünün (%8.2) yüksek ve 13’ünün (%4.5) çok yüksek bağımlı oldukları ortaya çıkmıştır. Bağımlılık düzeylerinin demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçlarına göre, bağımlılık düzeyinin demografik özelliklere göre anlamlı farklılıklar göstermediği, ancak FB kullanımı, süresi ve sıklığına göre anlamlı farklılıklar gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Facebook, Ev Hanımları, Sosyal Medya Bağımlılığı.

* Sorumlu yazar: Müge Akyıldız Munusturlar

Rekreasyonel Alanlarda Piezoelektrik Malzeme Kullanımının Yararları

Doç. Dr. Buket ÖZDEMİR IŞIK*

Trabzon Üniversitesi
ozdemirbuket@trabzon.edu.tr
Orcid: 0000-0003-1617-8084

Özet

Günümüz dünyasındaki değişimler, canlıların yaşamını olumsuz yönde etkilemektedir. İnsan sağlığı açısından değerlendirildiğinde, bireyler boş zamanlarını teknolojiyle birlikte daha konforlu yaşam ortamlarında geçirebileceklerdir. Dünyadaki enerji kaynakların sınırlı olması, mevcut rezervlerin gün geçtikçe azalmasına sebep olmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı daha çok tercih edilmeye başlamıştır. Boş zaman değerlendirme ve rekreasyonel aktivitelerin, spor ve egzersiz ağırlıklı olması, teknolojinin bu alana da hizmet etmesi gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Özellikle yenilenebilir ve sürdürülebilir teknolojilerin rekreasyon alanlarında kullanımı, hem ekonomik açıdan hem de ihtiyaçlara cevap verme açısından işletmecilere ve kullanıcılara kolaylıklar sağlayacaktır.

1880 yılında Fransız bilim adamları Pierre Curia ve Jacques yapmış oldukları çalışmalarında mekanik enerjiyi elektrige ya da elektrik enerjisini mekanik enerjiye çevirebilen bir sistem geliştirmişlerdir (Novotny ve Ronkanen, 2016; Kelemen vd, 2017). Bu sistem, kristal yapıdaki cisimlere dışarıdan uygulanan basınç miktarı ile orantılı olarak elektrik üretme özelliğine sahiptir. Piezoelektrik adı verilen bu sistemin, iki ucundan basınç uygulanan kristal yapının yine bu iki ucu arasında potansiyel farkı ölçülebilmektedir (Zhakypov, vd., 2012). Basınç ya da çekme yoluyla, aynı doğrultuda uygulanan yük sırasında polimer ya da seramik malzeme içerisindeki kristal yapının her iki tarafında bulunan zıt kutupların (+q ve - q) ortaya çıkması piezoelektrigi oluşturmaktadır (Fujimoto, 2014). Piezoelektrik alanında yapılan çalışmalara yurt dışında daha çok rastlanmaktadır. Bu ürünlerin yurtdışında üretilmesi ve maliyetin yüksek olması, ülkemizde uygulanırılığını sınırlamaktadır.

Piezoelektrik alanına dayalı olarak rekreasyon alanlarında kullanımına yönelik çalışmalar ilk olarak Pavegen firması tarafından, Dünya'nın ilk akıllı caddesi olarak Londra'da Bird street'de gerçekleştirilmiştir. King's Cross ve Cambridge merkezli İngiliz şirketi tarafından 10 metre karelik bir dizi yer döşeme zemini hazırlanmış ve cadde üzerinde uygulanmıştır. Bu alan belirlenirken araç trafiğinin az, kullanıcılarının fazla olduğu, boş zamanlarını daha çok geçirecekleri bir bölge düşünülerek seçilmiştir. Bu çalışmada öncelikle kazanılan enerji, alanın aydınlatılması, alanda kuş sesinin yayılması ve enerji verisi beslemesi adına yapılmıştır. Ayrıca bu sistem bluetooth düşük enerji verilerini de içerecek, telefon ve tabletler üzerindeki uygulamalar ile kişi ne kadar enerji üretebileceğini, cep telefon uygulamaları ile görebilecek ve bunun karşılığında eğitim kaynakları, indirimler ve kuponlar ile ödüllendirilecektir. Burada kişi hem kendisi adına, hem de dünya adına fayda sağlayacak ve sonucunda, ödül kazanabilecektir. Program kişiyi sağlıklı yaşama teşvik edici olup aynı zamanda yenilenebilir enerji kaynağı kullanımını arttırarak ekonomik açıdan da elektrik üretimine katkı sağlayacaktır (Pavegen, 2021).

Ülkemizde yapılan çalışmalarda, Çalışır vd., (2020) yaya yoğunluğunun fazla olduğu metro istasyonlarında piezoelektrik malzemeden elektrik üretimini araştırılmışlardır. Yapılan çalışma sonucunda üretilen enerji miktarı m²'de yaklaşık 100 W olmaktadır. Bu da her bir turnikenin enerji ihtiyacını karşılayabilmektedir. İstasyonda 20 adet turnike olduğu için saatte 2 kW/h enerji tüketmektedir. İstasyon 18 saat işletmede kaldığı için 18*2 kW/h =36 kW/h enerji tüketimi olacaktır. Bu sistem yaya yoğunluğunun fazla olduğu alanlarda uzun vadede enerji tüketimini oldukça azaltacaktır (Çalışır, vd., 2020). İnsanların adım sayılarına bağlı olarak ürettikleri kinetik enerji elektrik enerjisi üretecek ve elektrik gereksinimi olan birçok alanda kullanılabilir.

Açık alan rekreasyonel alanlarındaki mekânlar, kullanıcılarına bağlı olarak farklı kullanımlar içermektedir. Bu farklılıklar yapılan etkinliğe, cinsiyete ve yaş gruplarına göre değişebilecektir. Bu bağlamda rekreasyonel kullanımların yoğun olduğu mekânlarda piezoelektrik uygulamalarının yapılması enerji kazanımı açısından daha önemlidir. Planlama yapılmadan önce alan belirleme ve uygun yer seçimi dikkate alınmalıdır. Piezoelektrik

* **Sorumlu yazar:** Buket Özdemir Işık

uygulamasında her bir adımın 2 miliwatt enerji ürettiği bilinmektedir. Bir kişinin 5bin adım attığı düşünülüğünde (5.000×2 miliwatt= 10.000 miliwatt) 10 watt enerji açığa çıkacaktır. Bu da kişiye telefonunu 2 saate yetecek kadar şarj edebilme imkânı sunacaktır.

Çalışmada Trabzon – Beşirli kıyı sahili yürüyüş bandı ve Yalıncaç sahili rekreasyon alanlarında piezoelektirik malzeme kullanımının uygun olabileceği alanlar belirlenmiştir. Yer seçimi yapılırken alan içerisindeki mekânsal farklılıklar ve kullanım sıklıkları gözlemlenmiştir. Kullanıcısı açısından yoğun olan yürüyüş başlangıç ve bitiş noktaları ile fiziksel açıdan hareket etkinliği fazla olan spor alanları, çocuk oyun alanları, yürüyüş ve bisiklet parkurlarının uygun yer seçimleri olduğu belirtilmiştir. Fiziki hareketliliğin az olduğu oturma mekanları, yüzme alanları, balık tutma alanları, seyir ve dinlenme mekanlarında bu uygulama istenilen sonucu vermeyeceğinden, hareket enerjisi fazla olan mekanlar tercih edilmiştir. Alansal planlama açısından değerlendirildiğinde, arazi yapısının bu düzenekler için uygunluğu önemlidir. Zemin üzerine yerleştirilecek olan bu malzeme için zeminin düz ve esnek bir yapıya sahip olması gerekmektedir. Bundan dolayı da uygulanacak alanların zemin yapısının eğimsiz ve düz olmasına dikkat edilmelidir.

Günümüzde yurtdışında 8 ülkede uygulanmasına başlanan bu malzemenin Dünya'nın her yerinde uygulanması ekolojik ve sürdürülebilir bir çevre için önemli artılar sağlayacaktır. Yapım maliyeti yüksek olmasına rağmen uzun süre içerisinde elektrik tüketimi açısından önemli kazançlar elde edilmesi bu sistemin kullanımını arttıracaktır. Yerli üretim malzemeleri geliştirildiğinde bu uygulamaların rekreasyonel ve sportif alanlarda planlanması artacaktır. Mühendislik alanında yapılan çalışmalar yakın zamanda bu malzemelerin mekânsal alanlarda kullanılacağını göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Piezoelektirik, Rekreasyonel Aktivite, Rekreasyon Alanları.

Planlı Davranış Teorimi Kapsamında Üniversite Öğrencilerinin Turistik Aktivitelere Katılım Motivasyon Düzeylerinin Ölçülmesi

Dr. Öğr. Üyesi Mert ERKAN
Eskişehir Teknik Üniversitesi
merkan@eskisehir.edu.tr
Orcid: 0000-0002-2753-0234

Doç. Dr. Süleyman MUNUSTURLAR
Eskişehir Teknik Üniversitesi
suleymanmunusturlar@eskisehir.edu.tr
Orcid: 0000-0002-2245-9707

Osman Göktuğ KOÇAK*
Eskişehir Teknik Üniversitesi
ogk@eskisehir.edu.tr
Orcid: 0000-0001-5755-9444

Özet

Toplumumuzun büyük çoğunluğunun para kazanma amaçları sadece fizyolojik ihtiyaçları için değil eğlence ve kendilerini gerçekleştirme istekleriyle de doğru orantılıdır. Çoğu çalışan kendine ayıracağı tatil zamanını önceden planlayıp bu plan için çalışıp para biriktirmekte hatta borca dahi girmektedir. İnsanların sosyalleşip stresten ve günlük hayatın rutininden kurtulup rahatlamak ve işlerine yeniden daha verimli bir şekilde dönmek için bu yöntemi kullanmaktadır. Bireyler üzerinde bu kadar önemli bir yer kapsayan bu konudan ise katılımcılar memnuniyet ve haz almaları onların özgüvenlerine ve sosyal kimliklerine büyük oranda fayda sağlayacaktır. Yapılan bu planların çeşitliliği ve bu planlardan duyulan memnuniyet ise aileden alınan eğlence ve tatil kültürü ile yakından ilişkilidir. Bu doğrultuda ortaya konan çalışma boş zaman davranışı olarak turizm faaliyetlerine yönelim gösteren üniversite öğrencilerinin planlı davranış düzeyleri ile turizm faaliyetlerine katılım motivasyonları arasındaki ilişkiyi incelemek ve bu iki değişkinin hangi bağımsız değişkenlerden nasıl etkilendiğini incelemeyi amaçlayan bir çalışmadır. Çalışma kapsamında Ankara, Eskişehir ve İzmir illerinde bulunan devlet üniversitelerinde okuyan 603 üniversite öğrencisine anket uygulaması yapılmıştır. Araştırmanın ilk bölümünde planlı davranış teoremi alt boyutları ile tanıtılmış ve açıklanmıştır. İkinci bölümde ise turizmde motivasyon ve memnuniyet kavramları işlenmiştir. Yapılan ölçümler sonucunda turizmde planlı davranışın özellikle algılanan davranış kontrolü açısından cinsiyet ve gelir değişkenlerinden etkilendiği, aynı zamanda planlı davranışın turizmde katılım motivasyonunu olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Araştırma sonucunda gerek ülkemizin sosyo-ekonomik durumu olsun gerekse çalışan kesimin daha çoğunlukta olmasından kaynaklı yapacağımız her aktiviteyi planlamak ve önceden tasarlamak durumunda kalmamız bizi daha kolay ulaşılabilir ve ucuz faaliyetlere yöneltmektedir. Rekreatif aktivitelere bu konuda daha kolay ulaşılabilir bir eğlence olanağı olmasından dolayı gerek üniversite öğrencileri gerekse ebeveynlerinin bu tarz aktivitelere katılmalarının hem bütçe hem de daha fazla aktivite ile iç içe olmasına neden olacağından dolayı sadece turizm odaklı değil yılın her ayı belli başlı kaliteli ve ucuz aktiviteler ile kendilerini rahatlatıp, geliştirip ve dinlendirme olanağı sağlayabileceklerdir. Bu doğrultuda toplumumuzun belirli kalıplarının yıkılmasına yardımcı olunup rekreatif aktivitelere daha yoğun bir şekilde katılımları sağlanmalıdır.

Anahtar kelimeler: Turizm, Motivasyon, Planlı Davranış, Boş Zaman, Katılım.

* Sorumlu yazar: *Osman Göktuğ Koçak*

Oryantiring ve öp Topla-Koş (Plogging) Eko Rekreasyon Faaliyetleri İçin Dijital Oyun Modeli Geliştirme

Doktora Öğrencisi, Büşra KAYA*

Ankara Hacı Bayram Veli
Üniversitesi

busra.kaya650@hbv.edu.tr

Orcid: 0000-0002-6133-7518

Doktora Öğrencisi, Olcay GÜDEK

Ankara Hacı Bayram Veli

Üniversitesi olcay.gudek@hbv.edu.tr

Orcid: 0000-0002-5002-8306

Prof. Dr. Selma Meydan UYGUR

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

selma.meydan@hbv.edu.tr

Orcid: 0000-0001-7665-1131

Özet

Oryantiring ve çöp topla-koş(plogging) uygulamalarının temelde ödöl sistemine dayanan oyun dinamiklerinden oluştuğu görölmektedir. Bu bağlamda, söz konusu dinamikler ‘‘Oyunlaştırma Piramidi’’ modeli baz alınarak deneyim yaratacak şekilde geliştirilerek dijital ortama entegre edildiğinde bireyler açısından daha etkili olacağı öngörölmektedir. Bu nedenle, çalışmada her iki faaliyet birleştirilerek bir dijital oyun modeli tasarımı geliştirmek amaçlanmıştır. Çalışmada, nitel araştırma yöntemi ve gömölü teori deseni benimsenmiştir. İkincil veriler, döküman analiziyle incelenmiştir. Gerçekleştirilen döküman analizi sonucunda, çöp topla-koş (plogging) ve oryantiring eko rekreasyon faaliyetleri, oyunlaştırma temelinde ele alınarak dijital oyun tasarım modeli geliştirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Dijitalleşme, Eko Rekreasyon, Plogging, Oryantiring, Oyunlaştırma.

* Sorumlu yazar: *Büşra Kaya*

Kentsel Planlamada Rekreatif Yeşil Alanların Rolü

Prof. Dr. Akyay UYGUR

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
akyay.uygur@hbv.edu.tr
Orcid: 0000-0002-8006-7867

Yüksek Lisans Öğrencisi, Nahide Betül ÖZKAN*

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
nahide.coban@hbv.edu.tr
Orcid: 0000-0002-8245-6532

Özet

Açık ve yeşil alanlar, sosyal yaşam içerisinde doğadan kopuk ve monoton bir şekilde yaşayan kentli bireylerin yaşam kalitesinin ve refah düzeyinin artmasına katkı sağlamaktadır. Açık ve yeşil alanların kentsel planlama sürecinde, rekreasyonel alan bağlamında düzenlenmesi kentlerde ortaya çıkan çevre ve hava kirliliği, betonlaşma, çarpık kentleşme gibi olumsuz etkilerin giderilmesinde oldukça önemlidir. Bu çalışmada, kent ve rekreasyon kavramları değerlendirilmiş, kent içerisinde yer alan açık ve yeşil alanların işlevlerinden bahsedilerek, kentsel planlama sürecinde rekreasyonel bağlamda yeşil alanların önemi ortaya konulmuştur. Araştırma kapsamında elde edilen veriler ışığında kentsel planlama süreçlerine rekreasyon kavramının dahil edilmesi noktasında çeşitli öneriler getirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Kentsel Planlama, Rekreasyon, Yeşil Alan.

* Sorumlu yazar: *Nahide Betül Özkan*

Sürdürülebilir Ziyaretçi Yönetimine İlişkin Marmaris Destinasyonuna Yönelik Nitel Bir

Araştırma

Doktora Öğrencisi, Derya ÇETİNOĞLU*

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
derya.cetinoglu@hbv.edu.tr
Orcid: 0000-0001-7903-987X

Prof. Dr. Selma Meydan UYGUR

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
selma.meydan@hbv.edu.tr
Orcid: 0000-0001-7665-1131

Özet

Sürekli büyüyen ve gelişen sektörlerin başında gelen turizm sektörünün en önemli unsuru olan destinasyonlar, birçok bileşenden oluşmaktadır. Destinasyonların sahip oldukları doğal ve kültürel çekiciliklerinin özgün değerlerini koruyabilmeleri, sürdürülebilir bir şekilde yönetilmelerine bağlıdır. Turizm faaliyetlerine katılan kişi sayısındaki artış ile birlikte ziyaretçi yönetimi, sürdürülebilir destinasyon yönetiminin temel konu başlıklarından biri haline gelmiştir. Ziyaretçi yönetiminin önemi, doğal ve kültürel çekiciliğe sahip alanlara yönelik ziyaretçi baskısının artmasıyla birlikte ortaya çıkmıştır. Bu çalışmanın amacı, Marmaris'e gelen yerli ve yabancı ziyaretçiler gözlemlenerek, destinasyon üzerindeki etkilerini belirlemek ve bu etkilerin sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi adına öneriler sunmaktır. Araştırma, keşfedici bir tasarımla nitel araştırma yaklaşımı benimsenerek hazırlanmıştır. Araştırma deseni, araştırmacı günlüğü ve alan notları üzerine kurulmuştur. Araştırmanın verileri gözlem çeşitlerinden tam gözlem tekniği ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular, "Doğrudan Kontrol, "Dolaylı Kontrol ve "Fiziksel Kontrol" olmak üzere 3 ana kategoridir. Bu 3 kategori kapsamında Marmaris'in sürdürülebilir ziyaretçi yönetimine ilişkin ortaya çıkan eksiklikler açıklanmakta ve öneriler sunulmaktadır. Doğrudan kontrol temasında; destinasyonla ilgili ihtiyaç duyulan güncel ve doğru açıklamanın bulunmaması, bilgilendirme levhalarının eksikliği ve fiyatlardaki ani değişimler ön plana çıkmaktadır. Dolaylı Kontrol teması altında, ziyaretçilerin çevresel, sosyal-kültürel ve farkındalık eksikliklerinden dolayı bilerek sürdürülebilir davranmadıkları sonucuna varılmıştır. Fiziksel Kontrol teması altında ise ulaşılan en önemli eksikliğin, yerel yönetimlerin ziyaretçileri yalnızca gelir kaynağı olarak görmesi ve taşıma kapasitesini aşan durumlara izin vermesinden kaynaklandığı sonucuna varılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, Marmaris destinasyonunda tüm paydaşların aktif ve bilinçli katılımlarının sağlandığı planlı ve kontrollü bir yönetsel sürecin ve yapılanmanın oluşturulup uygulanması ve ziyaretçi yönetim uygulamalarının kontrollü bir şekilde hayata geçirilmesi önerilmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen temalar doğrultusunda ziyaretçi yönetimi model önerisi sunulabilir. Bu model nicel çalışma ile geliştirilebilir.

Anahtar kelimeler: Sürdürülebilirlik, Destinasyon Yönetimi, Ziyaretçi Yönetimi, Sürdürülebilir Destinasyon Yönetimi, Marmaris, Araştırmacı Günlüğü.

* Sorumlu yazar: *Derya Çetinoğlu*

Determining The Opinions Of Travel Agency Customers On Customer Relationship Management Activities, Perceived Value, Satisfaction And Loyalty In The Covid 19 Process

Dr. Anıl Onur MERCANOĞLU
Eskisehir Technical University
aomercanoglu@eskisehir.edu.tr
Orcid: 0000-0002-7812-9870

Aktem ADIGÜZEL*
Eskisehir Technical University
adiguzelaktem@gmail.com

Hilal ÖZTAŞ
Eskisehir Technical University
hilal.oztas36@outlook.com
Orcid: 0000-0002-5299-8605

Abstract

Throughout history, there have been many difficult processes in the world. An important part of these processes comes during the periods of epidemic diseases. The transformation of the COVID-19 epidemic, which emerged in Wuhan, China and affected the whole world, into a pandemic is shown as one of these difficult situations (Kılıç et al., 2020). The COVID 19 pandemic, which has affected the world, has affected many sectors. The tourism sector, which is among these sectors, is also directly experiencing the conditions brought by this pandemic. In this period of restrictions, the tourism sector is trying to implement its own policies and to steer the crisis well. There are many branches of work under the tourism sector, which is a large sector. Travel agencies, one of these working branches, is a branch where the interaction between cities is at the top level. In line with the aforementioned importance, this study aims to evaluate the travel agency customer's views on customer relationship management activities, perceived value, satisfaction and loyalty during the Covid 19 process. In the study, the descriptive survey model, which is one of the descriptive research methods, was used. The population of the research consists of people who have previously purchased any service from travel agencies in Eskişehir. 300 people selected by easy sampling method from the determined population were included in the research group. Within the scope of the research, a questionnaire form including the scale developed by Saylan (2018) was used. In this questionnaire, there are 19 items on customer relationship management activities of travel agencies, 9 items on customer perceived value, 10 items on customer satisfaction, 12 items on customer loyalty, and a total of 50 items on the scale. In addition, there are 7 questions about the number of event participation in the Covid process, opinions on the agency measure and demographic information. When the research data were examined, it was determined that there was no significant difference in terms of customer relationship management, customer perceived value and customer satisfaction dimensions according to education level. However, a statistically significant difference was found in the dimension of customer loyalty according to education level. Considering the gender, income level, age and occupation of the participants, it was seen that there was no significant difference in the dimensions of customer relationship management, customer perceived value, customer satisfaction and customer loyalty. In addition, most customers find the measures taken during Covid 19 sufficient. Considering the data regarding the measures taken, it was determined that the customer relations management, customer perceived value, customer satisfaction and customer loyalty scores of the participants who found the measures taken as a result of the restrictions during the pandemic process were significantly higher. Finally, it was observed that the participants with a high number of participation in the events had significantly higher customer relationship management, customer perceived value, customer satisfaction and customer loyalty scores. It can be stated that the measures to be taken during such sensitive processes in terms of health are critical for tourism agencies to continue their activities. In future research, the

* **Corresponding author:** *Aktem Adıgüzel*

scope can be expanded by diversifying the age group and applying it in different provinces. In addition, contributions can be made to the findings obtained by using in-depth interviews.

Keywords: Covid 19, Tourism, Travel Agencies, Recreation.

References

- Kılıç, B., Aslan, H., & Gövce, M. (2020). Covid-19 sonrası turistik tüketim tutumu. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 19(COVID-19 Special Issue), 554-570.
- Saylan, U. (2018). Seyahat Acentalarının Müşteri İlişkileri Yönetimi Faaliyetlerinin Müşterilerin Algıladığı Değere, Tatminine ve Sadakatine Etkilerine Yönelik Bir Araştırma. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Participation Of Intensive Care Nurses In Recreational Activities During The Covid-19 Pandemic

Dr. Anıl Onur MERCANOĞLU
Eskisehir Technical University
aomercanoglu@eskisehir.edu.tr
Orcid: 0000-0002-7812-9870

Aslı ASAN*
Eskisehir Technical University
aslgasan1999@gmail.com

Mehmet Emin YASIN
Eskisehir Technical University
meminyasin@gmail.com

Abstract

The Covid 19 disease, caused by the new type of corona virus called SARS-CoV-2, which emerged in the city of Wuhan in the Republic of China, has taken the whole world under its influence (WHO, 2020). In Turkey, recreational activities are not carried out in order to control the cases and most of the recreational areas are temporarily out of service. This situation directly affects the participation of individuals in recreational activities. As in every pandemic, special intensive care units are established in the COVID-19 process to overcome the pandemic and take it under control. For this reason, it is claimed that nursing constitutes the most important health profession in all countries and even in all sectors (Kıraner et al., 2021). In the Covid-19 period, the workload of intensive care nurses increases in line with the increase in working hours, the removal of permits and the patient traffic caused by the pandemic. It can be said that it is important to determine the recreational activity participation of nurses in this process and to develop various suggestions. In line with this importance, the aim of the study is to examine the participation of intensive care nurses in recreational activities during the Covid-19 pandemic process. The population of the research consists of intensive care nurses working in Eskişehir City Hospital in Eskişehir. 337 intensive care nurses selected by convenience sampling method from the determined population were included in the research group. A questionnaire form developed by Yavuz et al., (2018) was used as a data collection tool. When the research findings were examined, it was determined that 13.9% (n=47) of the participants said "I rest at home", "I take a vacation", and 9.8% (n=33) "I rest at home" in terms of long-term leisure activities. 114 participants (33.8%) chose the other option. When opportunities are offered, 7.7% (n=26) of the participants stated that they wanted to do activities such as swim, nature walks, daily out-of-town, mountaineering, picnicking, 5.9% (n=20) take nature walks, daily out-of-town, mountaineering, picnic in their short-term free time. When opportunities are offered, 11.9% (n=40) of the participants would like to participate in take a vacation, participate in cultural trips abroad for vacation, take part in cultural trips outside the city, 8.6% (n=29) go on vacation, abroad for vacation, visit relatives, participate in cultural trips outside the city. When the views of the nurses on the concept of leisure were examined, it was determined that the nurses were aware of the concept of leisure, 37.1% thought that they should have an office that experts could direct employees to leisure activities, and 63.2% thought that making good use of leisure time increases work productivity. It is seen that the male nurses in the research group have a significantly higher average than the female nurses, regarding their participation in leisure activities adequately. As a result, it has been seen that intensive care nurses are aware of the concept of leisure, they want to have more free time, and they are aware that making good use of free time increases work productivity and job satisfaction. However, it was observed that the majority could not describe the activities they did. It is thought that the nurses' inability to use their free time in general is due to some problems such as intense work conditions during the pandemic, problems with the administrators, low economic earnings, extreme tiredness and exhaustion after the shift. It is recommended that the participants get support from experts in terms of using their free time efficiently. It was found that male

* **Corresponding author:** *Aslı Asan*

participants participated in leisure time activities more than female participants. The reason for this was thought to be the responsibilities that female participants have in their home life. In order for female participants to participate in more activities, it is recommended to organize activities that attract women's attention and to establish units that will provide professional support to female participants, especially in the hospital.

Keywords: Recreation, Covid-19, Nurse, Intensive Care Nurse.

References

- Kıraner, E., Terzi, B., Kelez Yayık, A., Aydoğan, S., Doğanay, Ö., Yakut, T., & Gündöndü Kars, D. (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinde Yoğun Bakım Hemşiresinin Rolü. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 6(1), 45-48.
- WHO (2020). Coronavirus disease (COVID-19). 12 October 2020. (Erişim tarihi: 05.09.2021). <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19>
- Yavuz, A. Y., Çelik, İ., & Bakır, S. (2018). Hemşirelerin Boş Zaman Etkinliklerine Katılma Durumları ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. Ankara Medical Journal, 18(1), 40-51.

Post Pandemic Changes On Culinary And Gastronomy

PhD. Timuçin TÜMERKAN

Cukurova University
ttumerkan@gmail.com
Orcid: 0000-0003-4258-6567

Lec. PhD. Elif Tuğçe AKSUN TÜMERKAN*

Ankara Yıldırım Beyazıt University
etaksun@gmail.com
Orcid: 0000-0002-2092-2948

Abstract

Within the Covid-19 pandemic, most of the consumer behaviour has changed over the last two years. While accessing all the requirements online has some benefits such as time management and reducing the risk of pandemic prevalence, there are also some challenges on the consumption tendency of humans such as excessive and unneeded shopping. One of the main issues of the Covid-19 pandemic to population is a systematic problem in the food security chain. All of these factors play important role in culinary and gastronomy at both national and international scales. The lack of sustainability in the raw material supplement and transporting of the food products from producer to the consumer has changed the entire tendency in these two industries. Increasing demand and limited sources also cause unbalanced prices and access to opportunities by all sides of publicity. In this review, the observed changes in the global culinary and gastronomy sector driven by the Covid pandemic and its un-predicted results were evaluated.

One of the main factors is tourism that impacts gastronomy, due to even national lockdown limit the tourism activities and thereof dependence sub-sectors such as gastronomy and culinary arts. But the people had tended to make their own food at home during the lockdown and this increase the curiosity to culinary arts. The professionals have tended to share their experience by using social and visual media and therefore most people have tended to learn more and more about culinary. The benefits of these activities are physiological and social aspects. Like other crises, the impact of a covid pandemic on the nations differs depending on their socio-economical status and geographical conditions. All the socio-economic conditions in the developed and developing countries which are impact consumer preference were compared.

Accessing to the technological device and so the online information about culinary arts the popularity of it have increased globally during the pandemic. While the closed restaurant, tourism centres and other prohibited public activities limited the gastronomy and culinary sectors, on the other hand, the curiosity of home-made culinary and own gastronomy has also improved. The importance of natural sources and agricultural items has been well understood within limited access to them. The problems on the international transporting of food items have also tended to people using their own food sources nationally. In contrast to recent decades, the nations have started to agricultural activities to access the food chain easily and these changes also impacted the culinary arts and gastronomy. The delivery service of food suppliers such as fast-food or even fine dining restaurants has gained importance during pandemics. So, packaged food and ready to eat food products have been consumed commonly. While this seems beneficial to the supply food chain, there are some drawbacks caused by increasing delivery service rate globally such as controlling of packaging materials and one-use plastic contaminants. A wide range of research conducted to determine the impact of the pandemic on culinary and gastronomy over the world will be compared with different aspects from socio-economic conditions to income. The impacts are also classified in terms of pros and cons such as health problems to environmental pollution. The future trend will be assessed post-pandemic and potential another pandemic. The results will be facilitated to understand how pandemics impact the public welfare and dependence sectors such as culinary and gastronomy.

Keywords: Pandemic, Culinary, Gastronomy, Consumer Preference, Globalization.

* **Corresponding author:** *Elif Tuğçe Aksun Tümerkan*

Introduction

Gastronomy and culinary have a wide range of interaction with consumer tendency, socio-economic situation and the sustainability of raw materials. Culinary arts as an important part of gastronomy which considered as a linking bridge between past and future. Especially, local culinary approach can find the chance in being popular and gain attention most commonly within gastronomy and tourism chain. Covid-19 pandemic is an unexpected global crisis which impact the human, nature and future of world. Since, this crisis has been unpredictable, the detrimental impact on socio-economy and tendency of countries. Due to the human health and public welfare are the primary problem during pandemic, the culinary arts and gastronomy had been one of the latest concerns of government. As a result of increasing death, the health systems had been damaged and being insufficient globally. Following to first shock of pandemic and management of the crisis, within people being more familiar to living with this pandemic, they have begun to finding valuable activities during lockdown. Another important issue resulted from pandemic is gastronomy which related to most commonly intra-and inter country tourism activities (Vaishar & Štátná, 2020). Touristic travelling had stopped due to lockdown and prohibited international transportation. This case impact negatively to both gastronomy and culinary arts. In this review, the impact of Covid-19 pandemic on the culinary arts and gastronomy evaluated within socio-economic and physiological aspects. Seafood products assessed as a case study due to they accepted as an important source for human health and public welfare. Because of seafood products related to ecology, this case study will be useful to the better understanding of how the natural source impacted by lock down and less environmental pollution.

1.1. Relation between culinary and socio-economic situations of countries:

Culinary considered one of the cultural heritage product owing to it is very close to public and society and historical backgrounds of countries (Diawati & Loupias., 2018.). Culinary activities differ from one country to another and even one region to another depending on agricultural activities, consumer tendency and consumption behaviour. Undoubtedly, within technological advance and globalisation the traditional culinary has damaged. The consumer tendency has changed based on increasing working time and crowded traffic in the big cities. The time for preparing and eating of food has decrease dramatically depending on these reasons. Since the culinary recipes can be linked between past and future, if the recipe does not reach the people, the interaction and to linking heritage has become impossible. While the culinary books act as a living transmitter across generations, owing to people can reach the recipe over the many years by books, it should be reflect all technical detail and cultural advice. Of course socio economic situations impact on translational culinary communication due to it is necessary to using visual or written source (Rath, 2013). When the social richness is high in a region and country, the culinary properties will be linked across the generations.

1.2. Living cultural heritage: gastronomy

While gastronomy considered as an important part of touristic activities, it has also as an important part of culture of countries. Same as other process, there have been many advance in gastronomy over he recent years, such as molecular gastronomy and industrial culinary (Spence & Youssef, 2018). Gastronomy has become an important heritage transporter during a touristic activities as flowing to curiosity of tourist to un-known and un-tried taste. Even, gastro-tourism term has started to use very commonly over the world, people want to visit a place for tasting specific and traditional taste (Nikolić, Salputra, Uzunović, & Mujčinović, 2020.) Trying to local taste does not only meet the daily requirement for living, this activity also learning a culture and tradition. Within technological

advance, and increasing human creativity, new cooking techniques, alternative presentation methods have used in the gastronomy fields that offer great opportunities for both academic research and industrial application (Okumus, 2021).The inevitable relationship between food science and gastronomy has accepted benefits to each other. Whereas, the latest changes of quality and accessibility of raw material has dramatically impact on both food science and gastronomy, gastronomy is an important reflector of culture.

1.3. Pandemic impact on culinary and gastronomy fields

The unexpected COVID-19 pandemic has changed the entire sector from transporting to food and arts. When people had faced to unpredictable crises, all the behaviour had changed, the health issues has become as priority in the human daily life. In the initial stage of pandemic, culinary and gastronomy had affected by this serious crisis positively and negatively at the same time (Svanberg, 2021).These two fields impacted as negatively due to food security problem and the decrease in the curiosity of people at the beginning of pandemic. The limitations in the accessing to food materials and beverage had caused to serious problems in not only food chain but also in the gastronomy and culinary. Especially gastronomy field was more affected then culinary as a result of touristic travel (Nesterchuk et al., 2021). Whilst, the psychological impacts of pandemic on the human has decreased, public has returned to routine and trying to find alternative activities during lockdown. In this section of pandemic, the culinary and gastronomy had impacted positively, owing to increased curiosity of human on the cooking themselves. The professional chefs have shared their experiences by social media and other visual channels, and people learn the cooking and they have felt themselves very close to culinary arts(Gorfinkel, Muscat, Ollerhead, & Chik, 2020). Most of people aware of their own curiosity on the culinary arts during lock down. The initial tendency of people had just valorisation to time by cooking, but this tendency has started to learning of different cuisine, several taste (Anguera-Torrell, Aznar-Alarcón, & Vives-Perez, 2021).The cooking books sold out and the culinary videos list in the most commonly watched video during pandemic. These all benefits increased the tendency of people to culinary and gastronomy field.

While, restaurant's serving system had also changed by pandemic. Due to lockdown they mostly served as delivery. The traffic and the price of food had also impacted this increasing delivery rate. Likewise, this situation had changed the future of gastronomic and culinary tendency in developed and developing countries at the different level (Londoño, Medina, & Alonso, 2021).

1.4. A Case study: pandemic impacts on the seafood industry:

Seafood considered one of the important food industries over the years owing to their nutritional benefits. Within increasing population of the world, these important protein sources have accepted essential items in human diets. During pandemic, seafood sector has also impacted, and the people had problem to reaching to seafood products as result of lockdown and limitation(Pérez-Lloréns, Acosta, & Brun, 2021).Since seafood products are highly perishable to spoilage and losing quality, they must transport under cold chain and this regulation had some problem during pandemic. In contrary, the lockdown and limitation result in the benefits to seafood sectors as ecological impact (Stoll et al., 2021). The significant reduce in usage of vehicles and environmental pollution caused by human decreased considerably and therefore ecological parameters of water. Due to seafood products related to directly ecological characteristics of the nature quality from whether pollution the presence any contaminant is water,these lockdown had benefits to water quality and reduce the general pollution. The stock management and control data have shown that the increasing rate of population had increased (Truchet, Buzzi, & Noceti, 2021).Since, seafood products are commonly used in both

gastronomy ad culinary arts, the understanding of mechanism is essential for sustainability of these important protein sources. Seafood as a multi-interacted sector is a robust model for understanding of how the pandemic impact on a industry.

2. Conclusion

In this review, the Covid pandemic impacts on culinary and gastronomy fields investigated. The detrimental impacts and unexpected direct and indirect benefits of pandemic on these fields explained with examples. Seafood industry was evaluated as the case study due to it is essential to human health and impacted by ecological changes. The outputs and comments could be useful for the researchers and industry who works in culinary arts and gastronomy.

References

- Anguera-Torrell, O., Aznar-Alarcón, J. P., & Vives-Perez, J. (2021). COVID-19: hotel industry response to the pandemic evolution and to the public sector economic measures. *Tourism Recreation Research*, 46(2), 148-157. doi:10.1080/02508281.2020.1826225
- Diawati, P., & Loupias., H. H. (2018.). The negative impact of rapid growth of culinary tourism in bandung city: implementation of innovative and eco-friendly model are imperative. Paper presented at the 2nd International Conference on Tourism, Gastronomy, and Tourist Destination (ICTGTD 2018).
- Gorfinkel, L., Muscat, T., Ollerhead, S., & Chik, A. (2020). The role of government's 'Owned Media' in fostering cultural inclusion: a case study of the NSW Department of Education's online and social media during COVID-19. *Media International Australia*, 178(1), 87-100. doi:10.1177/1329878X20968291
- Londoño, M. D. P. L., Medina, F. X., & Alonso, V. L. (2021). Gastronomic heritage news in times of pandemic. *Journal of Tourism and Heritage Research*, 4(3), 169-183.
- Nesterchuk, I., Balabanyts, A., Pivnova, L., Matsuka, V., Skarha, O., & Kondratenko, I. (2021). Gastronomic tourism: Features and development tools. *Linguistics and Culture Review*, 5(S4), 1871-1885. doi:10.21744/lingcure.v5nS4.1877
- Nikolić, A., Salputra, G., Uzunović, M., & Mujčinović, A. (2020.). Are We Delicious Enough?- Challenges of Gastro-tourism Development in Bosnia and Herzegovina. In A. Peštek, Kukanja, M. and Renko, S. (Ed.) (Ed.), *Gastronomy for Tourism Development* (pp. 67-89.).
- Okumus, B. (2021). A meta-analysis of evolution of gastronomy and culinary education research published in top-tier culinary, hospitality, and tourism journals. *Journal of Foodservice Business Research*, 24(1), 101-120. doi:10.1080/15378020.2020.1865775
- Pérez-Lloréns, J. L., Acosta, Y., & Brun, F. G. (2021). Seafood in Mediterranean countries: A culinary journey through history. *International Journal of Gastronomy and Food Science*, 26, 100437. doi:https://doi.org/10.1016/j.ijgfs.2021.100437
- Rath, E. C. (2013). The tastiest dish in edo: Print, performance and culinary entertainment in early-modern Japan. *East Asian Publishing and Society*, 3(2), 184-214.
- Spence, C., & Youssef, J. (2018). Assessing the long-term impact of the molecular gastronomy movement on haute cuisine. *International Journal of Gastronomy and Food Science*, 14, 35-44. doi:https://doi.org/10.1016/j.ijgfs.2018.10.001

- Stoll, J. S., Harrison, H. L., De Sousa, E., Callaway, D., Collier, M., Harrell, K., . . . Loring, P. A. (2021). Alternative Seafood Networks During COVID-19: Implications for Resilience and Sustainability. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 5. doi:10.3389/fsufs.2021.614368
- Svanberg, I. (2021). The Importance of Animal and Marine Fat in the Faroese Cuisine: The Past, Present, and Future of Local Food Knowledge in an Island Society. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 5. doi:10.3389/fsufs.2021.599476
- Truchet, D. M., Buzzi, N. S., & Noceti, M. B. (2021). A “new normality” for small-scale artisanal Fishers? The case of unregulated fisheries during the COVID-19 pandemic in the Bahía Blanca estuary (SW Atlantic Ocean). *Ocean & Coastal Management*, 206, 105585. doi:https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2021.105585
- Vaishar, A., & Štřastná, M. (2020). Impact of the COVID-19 pandemic on rural tourism in Czechia Preliminary considerations. *Current Issues in Tourism*, 1-5. doi:10.1080/13683500.2020.1839027